

Evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan

Slutrapport udarbejdet af Danmarks
Evalueringinstitut

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

INDHOLD

Evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan

1	Resumé	5
<hr/>		
2	Indledning	11
2.1	Baggrund	11
2.2	Formål og undersøgelsesspørgsmål	11
2.3	Metode og datagrundlag	13
2.4	Læsevejledning	14
<hr/>		
3	Læreplanen som rammesættende	15
3.1	Læreplanen som rammesættende	16
3.2	Læreplanen som rammesættende i den faglige ledelse	17
3.3	Understøttelse af implementering af den styrkede pædagogiske læreplan	19
3.4	Kommunale initiativer, styringsmål eller koncepter	22
<hr/>		
4	Det fælles pædagogiske grundlag og øvrige krav	27
4.1	Det brede læringssyn og læring hele dagen	28
4.2	Børnesyn og børneperspektiver	30
4.3	Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner	33
4.4	Forældresamarbejde	39
4.5	Det sammenhængende børneliv	44
4.6	Øvrige krav: Samarbejde med lokalmiljøet	48
<hr/>		
5	Evalueringskultur	51
5.1	Evalueringskultur – hvad siger loven?	52

5.2	Evalueringskultur fra dagtilbudschefernes perspektiv	52
5.3	Evalueringskultur fra daginstitutionslederne og dagplejepædagogernes perspektiv	53
<hr/>		
6	Det fremadrettede arbejde	59
6.1	Det fremadrettede arbejde fra dagtilbudschefernes perspektiv	59
6.2	Det fremadrettede arbejde fra daginstitutionslederne og dagplejepædagogernes perspektiv	61
<hr/>		
	Appendiks A – Litteraturliste	63
<hr/>		
	Appendiks B – De otte fokusområder og lovgrundlag	64
<hr/>		
	Appendiks C – Metode	67
<hr/>		
	Appendiks D – Figurer	72
<hr/>		

1 Resumé

Den styrkede pædagogiske læreplan trådte i kraft 1. juli 2018. Det betyder bl.a., at alle dagtilbud og kommuner fik et fælles pædagogisk grundlag at stå på i arbejdet med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Lovændringen omfattede mange nye elementer. Derfor fik kommuner og dagtilbud to år frem til juli 2020 til at implementere den styrkede pædagogiske læreplan. Grundet situationen med covid-19 blev det besluttet at udskyde fristen til 1. juli 2021.

Børne- og Undervisningsministeriet igangsatte i 2018 en evaluering af kommunernes og dagtilbuddenes arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan. Formålet med evalueringen er at opnå viden om, hvordan og i hvilket omfang dagtilbuddene arbejder med udvalgte fokusområder i den styrkede pædagogiske læreplan, samt hvordan kommunerne og dagtilbuddene arbejder med at implementere og realisere fokusområderne. Desuden har evalueringen til formål at vurdere, hvordan praksis har udviklet sig, når det gælder opmærksomhedspunkter, som tidligere evalueringer af læreplanen har udpeget.

Evalueringen består af to undersøgelsesspor:

- En spørgeskemaundersøgelse i kommuner (dagtilbudsschefer) og dagtilbud (dagtilbudsledere og dagplejepædagoger), som er gennemført umiddelbart efter lovens ikrafttrædelse, og som er gentaget i 2021 med henblik på at få viden om, hvordan kommuners og dagtilbuds arbejde med fokusområderne har ændret sig i perioden.
- En række casestudier i daginstitutioner og dagplejen med fokus på dagtilbuddenes arbejde med børnefællesskaber og børn i udsatte positioner.

I denne rapport afrapporteres primært resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen gennemført i 2021, men der inddrages også perspektiver fra caseundersøgelsen og resultater fra spørgeskemaundersøgelsen fra 2018. Evalueringen er således baseret på de centrale aktørers (dvs. dagtilbudsschefer, daginstitutionslederne, dagplejepædagogernes og pædagogiske personale) vurdering af implementeringen af den styrkede pædagogiske læreplan. Evalueringen giver dermed et indblik i, hvor langt kommunerne er i implementering, men ikke viden om betydningen af den styrkede pædagogiske læreplan for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Resultater

I det følgende præsenteres hovedresultater fra evalueringen. Fokus i resuméet er på de mest centrale fund ift. til de tre evalueringsspørgsmål samt dagtilbudsschefernes, daginstitutionsledernes og dagplejepædagogernes perspektiver på det fremadrettede arbejde.

Evalueringsspørgsmål 1: Hvordan og i hvilket omfang har dagtilbuddene arbejdet med fokusområderne i den styrkede pædagogiske læreplan?

I det følgende sætter vi fokus på læreplanen som rammesættende for det pædagogiske arbejde i dagtilbuddene, og hvor langt dagtilbuddene er med implementeringen af intentionen i de otte fokusområder, der er udvalgt som fokus i evalueringen.

Læreplanen er rammesættende for det pædagogiske arbejde i dagtilbuddene

Ifølge dagtilbudsloven skal den pædagogiske læreplan udgøre rammen for det pædagogiske arbejde, og kommunalbestyrelsen skal sikre, at dagtilbuddene i relation til den pædagogiske opgave ledes alene med udgangspunkt i den pædagogiske læreplan og i overensstemmelse med den pædagogiske læreplans børnesyn og brede læringsforståelse.

Evalueringen viser helt overordnet, at dagtilbudsschefer, daginstitutionsledere og dagplejepædagoger oplever, at den pædagogiske læreplan er rammesættende for dagtilbuddene, og at dagtilbuddene ledes med udgangspunkt i læreplanen. Sammenligner vi med 2018, er der blandt alle tre grupper en positiv udvikling i deres vurdering af, om læreplanen er rammesættende, men det er kun blandt dagtilbudsscheferne, at der er tale om en markant fremgang. Størstedelen af daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne oplever desuden, at den pædagogiske læreplan ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” har været rammesættende for deres ledelse i deres institutionen/dagplejegruppe de seneste tre år.

Det er dog ikke alle daginstitutionsledere og dagplejepædagoger, som er enige i, at læreplanerne er rammesættende for dagtilbuddene eller har været rammesættende for deres ledelse. Fx er der 2 % af lederne og 6 % af dagplejepædagogerne, som ikke oplever, at læreplanen har været rammesættende.

En anden måde at se på, om læreplanen er rammesættende, er ved at se på, om der er initiativer, mål, koncepter eller lignende i kommunen, som efter respondenternes vurdering er i overensstemmelse med læreplanen. Hvorvidt fx et koncept, program eller lignende er i overensstemmelse med den pædagogiske læreplan vil afhænge af, om kommunen eller dagtilbuddet anvender disse tråd med beskrivelsen af den pædagogiske læreplan. Kommunen skal derfor vurdere og sikre, at arbejdet med et givent koncept eller mål er i overensstemmelse med læreplanen. Evalueringen viser, at 64 % af dagtilbudsscheferne vurderer, at sådanne initiativer, mål, koncepter eller lignende ”i mindre grad” eller ”i lav grad” har været rammesættende for deres kommunes dagtilbud. Blandt lederne er der 74 %, der angiver, at de eller deres personale ”i mindre grad”, ”i lav grad” eller ”slet ikke” har benyttet koncepter eller mål for børnegruppen i deres pædagogiske arbejde, som de mener ikke er i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan. Det samme gælder 76 % af dagplejepædagogerne.

Kommunerne er tættest på intentionen i fokusområdet Faglig ledelse

Bag de otte fokusområder for evalueringen er en række intentioner, som man fra politisk side ønskede at fremme. For at få indblik i, hvor langt man er med implementeringen af de otte fokusområder, er dagtilbudsscheferne blevet spurgt til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget tæt på at have realiseret intentionerne. Undersøgelsen viser, at mere end halvdelen af dagtilbudsscheferne vurderer, at "alle eller næsten alle" eller "over halvdelen" af dagtilbuddene er tæt på at realisere intentionerne ift. Faglig ledelse (70 %), Det brede læringssyn og læring hele dagen (58 %), Det sammenhængende børneliv (58 %) og Børnesyn og børneperspektiver (55 %).

Under halvdelen af dagtilbudsscheferne vurderer, at "alle eller næsten alle" eller "over halvdelen" af dagtilbuddene er tæt på at realisere intentionerne ift. Forældresamarbejde (49 %), Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner (47 %), Evalueringskultur (45 %) og Samarbejde med lokalmiljøet (37 %).

Sammenlignet med 2018 er der på flere områder sket en positiv udvikling. I forhold til Evalueringskultur og Samarbejde med lokalmiljøet er der sket statistisk signifikante udviklinger. Fx er andelen, som vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud er tæt på at realisere intentionen i fokusområdet Evalueringskultur, steget fra 8 % i 2018 til 19 % i 2021. Der er også sket en positiv udvikling ift. Det brede læringssyn og læring hele dagen, Børnesyn og børneperspektiver, Forældresamarbejde og Det sammenhængende børneliv. Udviklingerne er dog ikke statistisk signifikante, hvilket i høj grad hænger sammen med lave antal af dagtilbudsschefer generelt. Det kan derfor ikke udelukkes, at den positive udvikling er udtryk for tilfældigheder.

På et af fokusområderne er der sket en negativ udvikling, nemlig inden for Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner. Sammenligner vi med 2018, er andelen, der vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne, faldet fra 22 % i 2018 til 10 % i 2021. Udviklingen er dog ikke statistisk signifikant, hvorfor det ikke kan udelukkes, at forskellen er udtryk for tilfældigheder.

Evalueringsspørgsmål 2: Hvordan har kommunerne og dagtilbuddene arbejdet med at implementere og realisere læreplanen?

I forbindelse med vedtagelse af den styrkede pædagogiske læreplan vurderede aftalepartierne, at der var behov for, at personale og ledelse bliver støttet i implementeringen af den pædagogiske læreplan. Der blev bl.a. afsat en pulje til kompetenceløft af henholdsvis dagplejere, ledere i dagpleje og daginstitutioner samt faglige fyrtårne i daginstitutioner med udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplan. På lokalt niveau har kommunerne også igangsat en række forskellige initiativer for at understøtte implementeringen.

Evalueringen viser, at de tre mest anvendte understøttelsesformer, ifølge dagtilbudsscheferne, er:

- Kompetenceudvikling for ledere
- Pædagogiske tilsyn
- Kompetenceudvikling for pædagogisk personale.

På lokalt niveau har lidt under halvdelen af daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne igangsat eller deltaget i initiativer, der understøtter de otte fokusområder. Omvendt er der omkring en tredjedel af lederne og dagplejepædagogerne, som ikke har igangsat eller deltaget i initiativer, hverken på lokalt eller områdeniveau.

Selvom evalueringen viser, at der er gennemført flere tiltag rundt omkring, så er der stadig 11 % af dagplejepædagogerne og 16 % af daginstitutionslederne, der mener, at forvaltningen kun ”i mindre grad” eller ”i lav grad” understøtter dem i arbejdet med at realisere målene i den styrkede pædagogiske læreplan.

Evalueringsspørgsmål 3: Hvordan har praksis udviklet sig, når det gælder de opmærksomhedspunkter, som tidligere evalueringer af læreplanen har udpeget?

I det følgende redegør vi for evalueringens fund ift. de opmærksomhedspunkter, som tidligere evalueringer af læreplanen har udpeget. De to opmærksomhedspunkter handler om 1) evalueringskultur og 2) børn i udsatte positioner.

Potentiale i, at nogle dagtilbud får mere fokus på evalueringskultur

Tidligere evalueringer af læreplanerne peger på, at selvom læreplanerne har medført øget fokus på evaluering i dagtilbuddene, så mangler der ofte en klar sammenhæng mellem evaluering, pædagogiske mål og dokumentation. Der peges også på, at løbende mundtlig evaluering er udbredt i dagtilbuddene, mens systematisk evaluering med afsæt i målene fra læreplanen er mindre udbredt (EVA, 2012; AKF et al., 2008).

Fokusområdet Evalueringskultur er et væsentligt element i den styrkede pædagogiske læreplan og handler om, at lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø. Selvom der er sket en positiv udvikling siden 2018, er det stadig blot 45 % af dagtilbudsscheferne, der i 2021 vurderer, at ”alle eller næsten alle” eller ”over halvdelen” af dagtilbuddene i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Evalueringskultur. Der er med andre ord stadig potentiale for mere fokus på evalueringskultur i nogle dagtilbud. Evalueringen viser bl.a., at:

- 12 % af daginstitutionslederne og 14 % af dagplejepædagogerne svarer, at deres praksis i ”mindre grad” eller i ”meget lav grad” er kendetegnet ved en evaluerende pædagogisk praksis, hvor der systematisk sættes fokus på forskellige områder og følges op på særskilte formål.
- 29 % af daginstitutionslederne og 45 % af dagplejepædagogerne svarer, at de ”i nogen grad” eller ”i mindre grad” har fokus på, at medarbejderne bruger pædagogisk dokumentation og refleksion til at justere det pædagogiske læringsmiljø.

Størstedelen af daginstitutionsledere og dagplejepædagoger svarer dog, at de har ændret noget i det pædagogiske læringsmiljø som følge af deres evalueringsarbejde. Blandt daginstitutionslederne svarer 70 % fx, at de på baggrund af evalueringsarbejdet har ændret den fysiske indretning, og 69 %, at de har ændret praksis i de daglige rutiner. Blandt dagplejepædagogerne angiver lidt færre generelt at have foretaget ændringer i det pædagogiske læringsmiljø. 60 % svarer, at de har ændret praksis i de daglige rutiner, mens 49 % svarer, at de har ændret noget i indhold eller form på planlagte aktiviteter.

Stadig et stykke vej ift. børnefællesskaber og børn i udsatte positioner

Tidligere evalueringer af læreplansarbejdet viser, at indsatser for børn i udsatte positioner sjældent sker i regi af læreplanerne. Evalueringerne peger på, at indsatser for børn i udsatte positioner oftest er differentierede og ligger uden for de pædagogiske mål for den brede børnegruppe (EVA, 2012; AKF et al., 2008).

Den styrkede pædagogiske læreplan fastslår, at det er en vigtig del af det pædagogiske arbejde at sikre, at der tages højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes. 47 % af dagtilbudsscheferne vurderer i 2021, at "alle eller næsten alle" eller "over halvdelen" af dagtilbuddene i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner.

Blandt daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne svarer hovedparten, at de "mere end tre gange" eller "to til tre gange" inden for den seneste måned har haft en dialog med deres medarbejdere/dagplejere om forskellige elementer i arbejdet med børnefællesskaber og børn i udsatte positioner. Fx om hvordan de kan understøtte, at børn i udsatte positioner oplever udvikling og læring, hvordan de kan understøtte, at børn i udsatte positioner oplever sig som en del af fællesskabet, eller hvordan de kan understøtte positiv social adfærd i børnegruppen, for eksempel ved at hjælpe børnegruppen til at være inkluderende i deres leg. Der er dog stadig en lille del af daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne, som svarer, at de ikke har haft dialog med deres medarbejdere/dagplejere om de nævnte understøttelsesformer.

Der er ikke nødvendigvis et modsætningsforhold mellem dagtilbudsschefernes og daginstitutionsledernes og dagplejepædagogernes besvarelse, idet dagtilbudsschefen har givet en samlet vurdering i forhold til den styrkede pædagogiske læreplan, hvorimod daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne har forholdt sig til bestemte indikatorer om arbejdet med børnefællesskaber og børn i udsatte positioner.

At sætte rammerne for, at børn i udsatte positioner bliver mødt med positive forventninger, oplever mestring og at være en betydningsfuld del af fællesskabet er en kompleks opgave. Det viser caseundersøgelsen i 20 institutioner gennemført i 2019. Caseundersøgelsen viser bl.a., at arbejdet med børnefællesskaber og børn i udsatte positioner er en særlig kompleks opgave, fordi der er forskellige forståelser af både begrebet børn i udsatte positioner, børnefællesskaber og deltagelsesmuligheder på spil, og at det er en opgave, som gribes meget forskelligt an i dagtilbuddene, alt efter hvilke forståelser der er på spil. Og netop kompleksiteten i opgaven kan være en af flere mulige forklaringer på, at vi i spørgeskemaundersøgelsen i 2021 ser et fald i andelen af dagtilbudsschefer, som vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet fra 2018 til 2021.

Fokus i det fremadrettede arbejde

Alle dagtilbudsschefer forventer at tage en eller flere former for understøttelse i anvendelse inden for de kommende to år i forbindelse med de otte fokusområder. De forventer særligt at anvende det pædagogiske tilsyn (89 %), evalueringsmetoder i dagtilbud eller kommune (70 %) og materiale, modeller og metoder til understøttelse af praksis (61 %).

Evalueringen viser også, at lidt under halvdelen af daginstitutionslederne (48 %) og dagplejepædagogerne (41 %) endnu ikke har konkrete planer om at igangsætte eller deltage i initiativer, der understøtter elementerne i den styrkede pædagogiske læreplan. Omkring en tredjedel af daginstitutionslederne (38 %) og dagplejepædagogerne (30 %) har planer om at igangsætte egne initiativer i dagtilbuddet eller dagplejen, mens 30 % af daginstitutionslederne og 14 % af dagplejepædagogerne svarer, at de planlægger at deltage i initiativer på områdeniveau.

Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er også blevet spurgt til, i hvilken grad de vil arbejde med et givet fokusområde inden for de kommende to år. 81 % eller derover af lederne og dagplejepædagogerne forventer i meget høj eller høj grad at sætte fokus på Børnesyn og børneperspektiver, Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner, Det brede læringssyn og læring hele dagen, Evalueringskultur og Forældresamarbejde. Blandt lederne er der også 81 %, som forventer

at sætte fokus Faglig ledelse i forbindelse med den styrkede pædagogiske læreplan. Blandt dagplejepædagogerne gælder det 70 %. Samarbejde med lokalmiljøet er det element, som færrest ledere (36 %) og dagplejepædagoger (27 %) forventer at sætte fokus på.

Om datagrundlaget

Rapporten er primært baseret på spørgeskemaundersøgelsen gennemført i august til september 2021 blandt dagtilbudschefer, daginstitutionsledere og dagplejepædagoger. For dagplejepædagoger og daginstitutionsleder er udtrukket en stikprøve, mens spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudschefer er en totalundersøgelse. Nedenfor ses antal og svarprocent fordelt på de tre respondentgrupper:

- Dagtilbudschefer: 71 % (antal: 70)
- Daginstitutionsledere: 60 % (antal: 755)
- Dagplejepædagoger: 43 % (antal: 558).

Derudover inddrages resultater fra spørgeskemaundersøgelse blandt dagtilbudschefer, daginstitutionsledere og dagplejepædagoger fra 2018. I 2018 blev der også gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt pædagogisk personale. Bortfaldsanalysen viste dog, at resultaterne ikke var repræsentative. Derfor blev der ikke gennemført en opfølgende spørgeskemaundersøgelse i 2021, ligesom resultaterne fra 2018 ikke inddrages i denne rapport.

Sidst men ikke mindst inddrages resultater fra caseundersøgelsen fra 2019. Der er gennemført i alt 20 casestudier i vuggestue, børnehave og dagpleje. Casestudierne bestod af en kombination af observationer og interview med pædagogisk personale og ledere i daginstitutioner og dagplejen.

Bemærk, at covid-19-pandemien kan have påvirket implementeringen af den styrkede pædagogiske læreplan og dermed også besvarelsen af spørgsmålene i 2021.

2 Indledning

2.1 Baggrund

Den styrkede pædagogiske læreplan trådte i kraft 1. juli 2018. Det betyder bl.a., at alle dagtilbud og kommuner fik et fælles pædagogisk grundlag at stå på i arbejdet med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Lovændringen omfattede mange nye elementer. Derfor fik kommuner og dagtilbud to år frem til juli 2020 til at implementere den styrkede pædagogiske læreplan. Grundet situationen med covid-19 blev det besluttet at udskyde fristen til 1. juli 2021.

Arbejdet med at udvikle den styrkede pædagogiske læreplan har bl.a. taget afsæt i viden fra evalueringer af de pædagogiske læreplaner (EVA, 2012; AKF, EVA, NIRAS Konsulenterne, & UdviklingsForum, 2008). De viste bl.a., at den pædagogiske læreplan har bidraget til udviklingen af en større faglig bevidsthed blandt medarbejderne i dagtilbuddene, og det fremhæves af både pædagogiske konsulenter og børnehaveledere, at det også har haft positiv betydning for børnenes læring og udvikling (EVA, 2012). Evalueringerne pegede også på udfordringer i læreplansarbejdet. De vigtigste udfordringer omhandlede dagtilbuddenes arbejde med systematisk evaluering og med børn i udvalgte positioner (EVA, 2012, 2009; AKF et al., 2008).

2.2 Formål og undersøgelsesspørgsmål

Evalueringen af den styrkede pædagogiske læreplan har helt overordnet fokus på otte udvalgte centrale fokusområder, som er udvalgt på baggrund af det pædagogiske grundlag i den styrkede pædagogiske læreplan og på baggrund af de pejlemærker, som Partnerskab for kompetenceudvikling og viden i praksis (*Nuværende partnerskab for kvalitet i dagtilbud*)¹ udviklede i efteråret 2017.

1 Partnerskabet består af centrale aktører på dagtilbudsområdet. Aftaleparterne bag Stærke dagtilbud – Alle børn skal med i fællesskabet (herefter Stærke dagtilbud) besluttede i 2017, at der skulle etableres et partnerskab på dagtilbudsområdet. Partnerskabet har primært opereret inden for rammerne af aftalen om Stærke dagtilbud og i forlængelse af Børne- og Undervisningsministeriets Kvalitetsforum for Dagtilbud, men har også haft til opgave bl.a. at følge og kvalificere udviklingen af kompetenceudviklingsforløb og understøttende materialer fra tidligere politiske aftaler, herunder '1.000 dages-programmet – en bedre start på livet' og 'Aftalen om parallelsamfund'.

De otte fokusområder for evalueringen er:

1. Det brede læringssyn og læring hele dagen
2. Børnesyn og børneperspektiver
3. Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner
4. Forældresamarbejde
5. Evalueringskultur
6. Faglig ledelse i forbindelse med den styrkede pædagogiske læreplan
7. Det sammenhængende børneliv
8. Samarbejde med lokalmiljøet.

For mere information om den bagvedliggende lovgivning, se appendiks B.

Formål

Formålet med evalueringen er at afdække:

- **Hvordan og i hvilket omfang dagtilbuddene har arbejdet med fokusområderne i den styrkede pædagogiske læreplan?**
- **Hvordan kommunerne og dagtilbuddene har arbejdet med at implementere og realisere læreplanen?**
- **Hvordan praksis har udviklet sig, når det gælder de opmærksomhedspunkter, som tidligere evalueringer af læreplanen har udpeget?**

Evalueringen består af to undersøgelsesspor:

- En spørgeskemaundersøgelse i kommuner og dagtilbud, som er gennemført umiddelbart efter lovens ikrafttrædelse, og som er gentaget i 2021 med henblik på at få viden om, hvordan kommuners og dagtilbuds arbejde med fokusområderne ændrer sig i perioden.
- En række casestudier i daginstitutioner og dagplejen, som går i dybden med udvalgte temaer inden for den styrkede pædagogiske læreplan.

I caseundersøgelsen, som er gennemført i 2019, var det overordnede fokus dagtilbuddenes arbejde med børnefællesskaber og børn i udsatte positioner, som er et centralt element i det fælles pædagogiske grundlag i den styrkede pædagogiske læreplan. Fokus for undersøgelsen blev udvalgt på baggrund af resultater fra spørgeskemaundersøgelsen, hvori dagtilbudsscheferne i 2018 vurderede, at dagtilbuddenes aktuelle praksis er tættest på intentionerne i den styrkede pædagogiske læreplan, bl.a. hvad angår børn i udsatte positioner. Samtidig vurderede daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne, at de ville prioritere fokusområderne børnefællesskaber og børn i udsatte positioner i deres fremadrettede arbejde.

2.3 Metode og datagrundlag

Spørgeskemaerne er udarbejdet af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) i 2018 med udgangspunkt i de otte centrale fokusområder, som er udvalgt på baggrund af det pædagogiske grundlag i den styrkede pædagogiske læreplan og på baggrund af de pejlemærker, som Partnerskab for kompetenceudvikling og viden i praksis (Nuværende partnerskab for kvalitet i dagtilbud) har udviklet i efteråret 2017. EVA har med udgangspunkt i disse pejlemærker og det pædagogiske grundlag i den styrkede pædagogiske læreplan lavet et udkast til spørgeskemaer, som partnerskabet kommenterede og reviderede.

I 2021 blev spørgeskemaerne tilpasset, så det fungerede som en eftermåling. Derudover blev der tilføjet introtekster, som bad respondenterne, i det omfang det var muligt, om at se bort fra covid-19. Der blev desuden tilføjet spørgsmål, der havde til formål at afdække om initiativer, mål, koncepter eller lignende i kommunerne, som efter deres vurdering ikke var i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan, der har været rammesættende for kommunes dagtilbud de seneste tre år.

Denne rapport er primært baseret på spørgeskemaundersøgelsen gennemført fra august til september 2021 blandt dagtilbudsschefer, daginstitutionsledere og dagplejepædagoger. For dagplejepædagoger og daginstitutionsleder er udtrukket en stikprøve, mens spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudsschefer er en totalundersøgelse. Nedenfor ses antal og svarprocent fordelt på de tre respondentgrupper:

- Dagtilbudsschefer: 71 % (antal: 70)
- Daginstitutionsledere: 60 % (antal: 755)
- Dagplejepædagoger: 43 % (antal: 558).

Der er foretaget bortfaldsanalyse på regionsniveau. Bortfaldet fordeler sig jævnt for både dagtilbudsscheferne og dagplejepædagogerne. For daginstitutionslederne er bortfaldet skævt, når det gælder regioner. Da der er tale om marginale forskelle, forventes de ikke at have substantiel betydning for evalueringens resultater. EVA vurderer på den baggrund, at de anvendte data fra spørgeskemaundersøgelsen har en fornuftig repræsentativitet, og at resultaterne i vid udstrækning afspejler forholdene i populationerne. For mere information om stikprøveudtrækning, bortfald mv. se appendiks C.

Derudover inddrages resultater fra spørgeskemaundersøgelse blandt dagtilbudsschefer, daginstitutionsledere og dagplejepædagoger fra 2018. Nedenfor ses antal og svarprocent fordelt på de tre respondentgrupper:

- Dagtilbudsschefer: 83 % (antal: 81)
- Daginstitutionsledere: 60 % (antal: 755)
- Dagplejepædagoger: 70 % (antal: 319).

For mere information se EVA's notat *Spørgeskemaundersøgelse om den styrkede pædagogiske læreplan* (2018). I 2018 blev der også gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt pædagogisk personale. Bortfaldsanalysen viste dog, at resultaterne ikke var repræsentative. Derfor blev der ikke gennemført en opfølgende spørgeskemaundersøgelse i 2021, ligesom at resultaterne fra 2018 ikke inddrages i denne rapport.

Sidst men ikke mindst inddrages resultater fra caseundersøgelsen fra 2019. Der er gennemført i alt 20 casestudier i vuggestue, børnehave og dagpleje. Casestudierne bestod af en kombination af observationer og interview med pædagogisk personale og ledere i daginstitutioner og dagplejen. For mere information se EVA's rapport *Evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan. Lige deltagelsesmuligheder for alle børn i børnefællesskaber* (2020) som kan downloades på emu.dk/dagtilbud.

Det er i en række tilfælde undersøgt, om fordelingen af det samme spørgsmål er signifikant forskellig i de to år 2018 og 2021 ved hjælp af en chi2-test. Grundet det lave antal respondenter i spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudsschefer er det i flere tilfælde vanskeligt at vurdere, om insignifikante resultater alene skyldes det lave antal besvarelser. Selvom et resultat er insignifikant, kan der altså godt være tale om en substantiel forskel. Signifikanstesten viser i sådanne tilfælde usikkerheden forbundet med at konkludere, at der har været tale om en udvikling, når antallet af observationer er relativt lavt. EVA's vurdering fremgår i de konkrete tilfælde af noterne i figurene. Det lave antal respondenter skyldes i øvrigt, at populationen af dagtilbudsschefer er relativt lille. Selvom vi i undersøgelsen har opnået en høj svarprocent (71 %), er det derfor alligevel et relativt lavt antal besvarelser (70), jf. oversigten ovenfor.

2.4 Læsevejledning

Rapporten består af fire kapitler. Hvert kapitel indledes med en opsummering af udvalgte resultater fra kapitlet.

Kapitel 3 udfolder dagtilbudsschefer, dagplejepædagogerne og daginstitutionsledernes vurdering af, hvorvidt den styrkede pædagogiske læreplan har været rammesættende for arbejdet i kommunerne og dagtilbuddene.

I kapitel 4 er fokus på, hvordan kommunerne og dagtilbud arbejder med forskellige elementer af det fælles pædagogiske grundlag og et af de øvrige krav: samarbejde med lokalmiljøet. Her inddrages også perspektiver fra den kvalitative evaluering af daginstitutionsleders og pædagogisk personale med børn i udsatte positioner.

I kapitel 5 sætter vi fokus på evalueringskultur.

I kapitel 6 ser vi nærmere på, hvordan dagtilbudsschefer, dagplejepædagogerne og daginstitutionslederne forventer at understøtte arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan i de kommende år.

"Pædagogisk personale" dækker både over pædagoger, pædagogiske assistenter, medhjælpere og dagplejere. I notatet vil disse grupper for læsevenlighedens skyld blive kaldt pædagogisk personale.

3 Læreplanen som rammesættende

Ifølge dagtilbudsloven skal den pædagogiske læreplan udgøre rammen for det pædagogiske arbejde, og kommunalbestyrelsen skal sikre, at dagtilbuddene i relation til den pædagogiske opgave ledes alene med udgangspunkt i den pædagogiske læreplan og i overensstemmelse med den pædagogiske læreplans børnesyn og brede læringsforståelse.

Evalueringen viser helt overordnet, at dagtilbudsschefer, daginstitutionsledere og dagplejepædagoger vurderer, at den pædagogiske læreplan er rammesættende for dagtilbuddene, og at dagtilbuddene ledes med udgangspunkt i læreplanen. Fx viser evalueringen, at størstedelen af dagtilbudsscheferne (87 %), dagplejepædagogerne (77 %) og daginstitutionslederne (67 %) oplever, at den pædagogiske læreplan ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” har været rammesættende for kommunernes dagtilbud i de foregående tre år. Sammenligner vi med 2018, er der en positiv udvikling i svarene blandt alle tre grupper, men det er kun blandt dagtilbudsscheferne, at der er tale om en markant fremgang. Fx var der i 2018 20 % af cheferne, der ”i meget høj grad” oplevede, at de pædagogiske læreplaner var rammesættende for kommunernes dagtilbud. Det tal er i 2021 steget til 50 %.

En anden måde at se på det er ved at se på, om der er initiativer, mål, koncepter eller lignende i kommunen, som efter respondenternes vurdering er i uoverensstemmelse med læreplanen. Hvorvidt fx et koncept, program eller lignende er i overensstemmelse med den pædagogiske læreplan vil afhænge af, om kommunen eller dagtilbuddet anvender disse i tråd med beskrivelsen af den pædagogiske læreplan. Kommunen skal derfor vurdere og sikre, at arbejdet med et givent koncept eller mål er i overensstemmelse med læreplanen. 64 % af dagtilbudsscheferne vurderer, at sådanne initiativer, mål, koncepter eller lignende ”i mindre grad” eller ”i lav grad” har været rammesættende for deres kommunes dagtilbud. 23 % af dagtilbudsscheferne angiver, at det ”slet ikke” gør sig gældende. 69 % af lederne og 67 % dagplejepædagogerne oplever, at de eller deres pædagogiske personale ”i mindre grad”, ”i lav grad” eller ”slet ikke” har udført dokumentation om det pædagogiske arbejde, som de mener ikke har været i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan. Og endelig angiver 74 % af daginstitutionslederne, at de eller deres personale ”i mindre grad”, ”i lav grad” eller ”slet ikke” har benyttet koncepter eller mål for børnegruppen i deres pædagogiske arbejde, som de mener ikke er i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan. Det samme gælder 76 % af dagplejepædagogerne.

Det er dog ikke alle daginstitutionsledere og dagplejepædagoger, som er enige i, at læreplanerne er rammesættende. 2 % af dagplejepædagogerne og 6 % af lederne oplever fx, at de pædagogiske læreplaner kun ”i mindre grad” eller ”i lav grad” har været rammesættende for kommunens dagtilbud. Og 6 % af lederne og 2 % af dagplejepædagogerne angiver, at den pædagogiske læreplan ”i mindre grad” eller ”i lav grad” har været rammesættende for deres ledelse. Samtidig oplever 11 % af dagplejepædagogerne og 16 % af daginstitutionslederne, at forvaltningen kun ”i mindre grad” eller ”i lav grad” understøtter dem i arbejdet med at realisere målene i den styrkede pædagogiske læreplan.

Ser vi igen nærmere på dokumentationstrav, koncepter og mål for børnegruppen, som lederne og dagplejepædagogerne vurderer ikke er i overensstemmelse med den pædagogiske læreplan, er der 5 % af daginstitutionslederne og 4 % af dagplejepædagogerne, som vurderer, at de eller deres personale ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” har udført dokumentation om det pædagogiske arbejde inden for de seneste tre år. Der er ligeledes en andel af daginstitutionslederne (5 %) og dagplejepædagogerne (3 %), der oplever, at de har skullet benytte koncepter eller mål for børnegruppen i deres pædagogiske arbejde, som de mener ikke er i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan.

3.1 Læreplanen som rammesættende

HVAD SIGER LOVEN?

Den pædagogiske læreplan udgør rammen for det pædagogiske arbejde.

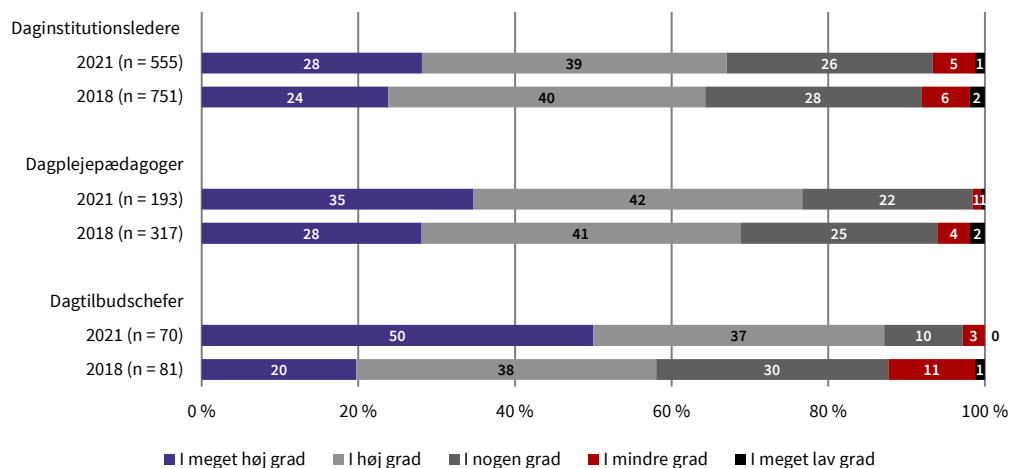
Kommunalbestyrelsen skal sikre, at dagtilbuddene i relation til den pædagogiske opgave ledes alene med udgangspunkt i den pædagogiske læreplan og i overensstemmelse med den pædagogiske læreplans børnesyn og brede læringsforståelse.

Dagtilbudslovens § 8, stk. 8

Ifølge dagtilbudsloven skal den pædagogiske læreplan udgøre rammen for det pædagogiske arbejde, og kommunalbestyrelsen skal sikre, at dagtilbuddene i relation til den pædagogiske opgave ledes alene med udgangspunkt i den pædagogiske læreplan og i overensstemmelse med den pædagogiske læreplans børnesyn og brede læringsforståelse. I spørgeskemaundersøgelsen er dagtilbudsscheferne, dagplejepædagogerne og daginstitutionslederne blevet spurgt ind til, hvorvidt de pædagogiske læreplaner har været rammesættende i de foregående tre år. Figur 3.1 viser svar på dette spørgsmål for både 2018 og 2021.

FIGUR 3.1

I hvilken grad har de pædagogiske læreplaner været rammesættende for dagtilbud i de seneste to år/tre* år?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: * I 2018 spurgte vi til de sidste to år, mens vi i 2021 spurgte til de sidste tre år. Spørgsmålsformuleringer til dagtilbudsschefer: "I hvilken grad har de pædagogiske læreplaner været rammesættende for din kommunes dagtilbud de seneste tre år?". Spørgsmålsformulering til daginstitutionsleder/dagplejepædagoger: "I hvilken grad oplever du, at den pædagogiske læreplan har været rammesættende for [din ledelse/det pædagogiske arbejde] i [daginstitutionen/dagplejen] de seneste tre år?".

Størstedelen af dagtilbudsscheferne (87 %), dagplejepædagogerne (77 %) og daginstitutionslederne (67 %) oplever, at de pædagogiske læreplaner "i meget høj" eller "i høj grad" har været rammesættende i de foregående tre år. Henholdsvis 10 % af cheferne, 22 % af dagplejepædagogerne og 26 % af daginstitutionslederne oplever, at dette i "nogen grad" gør sig gældende. 2 % af dagplejepædagogerne og 6 % af lederne oplever, at de pædagogiske læreplaner kun i "mindre grad" eller "i lav grad" har været rammesættende.

Sammenligner vi med 2018, er der sket en positiv udvikling i svarene blandt alle tre grupper, men det er kun blandt dagtilbudsscheferne, at der er tale om en markant fremgang. Fx var der i 2018 20 % af cheferne, der "i meget høj grad" oplevede, at de pædagogiske læreplaner har været rammesættende for kommunernes dagtilbud i de foregående to år. Det tal er i 2021 steget til 50 %.

3.2 Læreplanen som rammesættende i den faglige ledelse

HVAD SIGER LOVEN?

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for, at den pædagogiske læreplan udarbejdes, og at det pædagogiske arbejde i dagtilbuddet tilrettelægges og udøves inden for rammerne af den pædagogiske læreplan.

Lederen af dagtilbuddet er også ansvarlig for at offentliggøre den pædagogiske læreplan.

Dagtilbudslovens § 9, stk. 1

Forældrebestyrelsen i kommunale, selvejende og udliciterede daginstitutioner skal inddrages i udarbejdelsen, evalueringen af og opfølgningen på den pædagogiske læreplan samt i daginstitutionens arbejde med at skabe gode overgange fra hjem til dagtilbud, mellem dagtilbud og fra dagtilbud til fritidstilbud og skole.

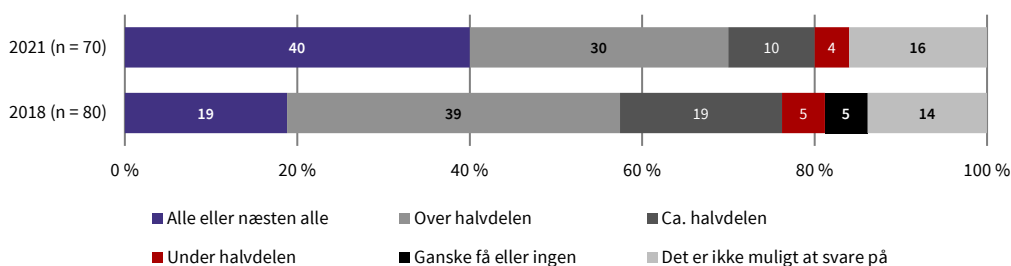
Forældrebestyrelsen for den kommunale dagpleje skal inddrages i udarbejdelsen af, evalueringen af og opfølgningen på den pædagogiske læreplan samt i dagplejens arbejde med at skabe gode overgange fra hjem til dagtilbud og mellem dagtilbud.

Dagtilbudslovens § 15, stk. 1 og 2

Lederen af dagtilbuddet spiller en central rolle ift. at sikre, at det pædagogiske arbejde tilrettelægges og udøves inden for den styrkede pædagogiske læreplan. For at få indblik i, hvorvidt den faglige ledelse er blevet styrket, er dagtilbudsscheferne blevet spurgt ind til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet Faglig ledelse, jf. figur 3.2.

FIGUR 3.2

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet Faglig ledelse i forbindelse med den pædagogiske læreplan?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed". Det har ikke været muligt at signifikanteste figuren grundet for få respondenter i de enkelte celler. Grundet det lave antal besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudsschefer er det i flere tilfælde vanskeligt at vurdere, om insignifikante resultater alene skyldes det lave antal besvarelser. Selvom et resultat er insignifikant, kan der altså godt være tale om en substantiel forskel.

Figuren viser, at 70 % af dagtilbudsscheferne i 2021 vurderer, at "alle eller næsten alle" (40 %) eller "over halvdelen" (30 %) af dagtilbuddene i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Faglig ledelse. Omvendt er det 10 %, der vurderer, at "ca. halvdelen" er tæt på, mens 4 % svarer, at "under halvdelen" af dagtilbuddene er tæt på at have realiseret intentionerne inden for elementet. Det skal bemærkes, at 16 % af dagtilbudsscheferne i 2021 vurderer, at det ikke er muligt at svare på dette spørgsmål ud fra de data, de har til rådighed.

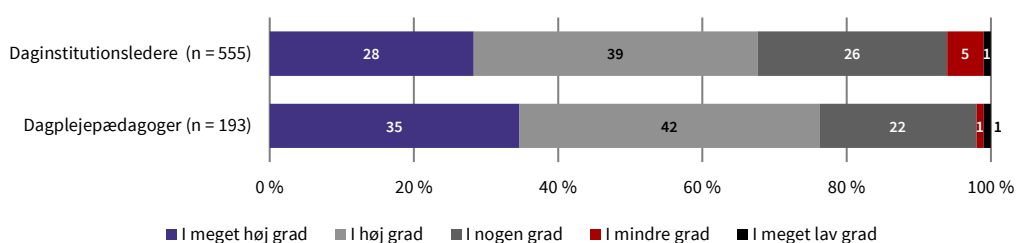
Sammenligner vi med 2018, er der sket en positiv udvikling. Eksempelvis er andelen, der vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne, steget fra 19 % i 2018 til 40 % i 2021. Det er dog ikke muligt at afgøre, om der er tale om en statistisk signifikant udvikling.

Ser vi omvendt på, hvor mange dagtilbud som er meget langt fra at realisere intentionerne, vurderer størstedelen af dagtilbudsscheferne (76 %) i 2021, at "under halvdelen" eller "ganske få eller ingen" dagtilbud er meget langt fra at have realiseret intentionerne inden for elementet (jf. figur D.1 i appendiks D).

For at få et indblik i den faglig ledelse fra et praksisperspektiv er daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne blevet spurgt ind til, i hvilken grad de oplever, at den pædagogiske læreplan har været rammesættende for deres ledelse i daginstitutionen/dagplejen de seneste tre år, jf. figur 3.3.

FIGUR 3.3

I hvilken grad oplever du, at den pædagogiske læreplan har været rammesættende for din ledelse i daginstitutionen/dagplejen de seneste tre år?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Størstedelen af daginstitutionslederne (67 %) og dagplejepædagogerne (77 %) oplever, at den pædagogiske læreplan "i meget høj grad" eller "i høj grad" har været rammesættende for deres ledelse i daginstitutionen/dagplejen de seneste tre år. 26 % af lederne og 22 % af dagplejepædagogerne oplever, at læreplanen "i nogen grad" har været rammesættende, mens 6 % af lederne og 2 % af dagplejepædagogerne oplever, at den pædagogiske læreplan "i mindre grad" eller "i meget lav grad" har været rammesættende for deres ledelse, jf. figur 3.3.

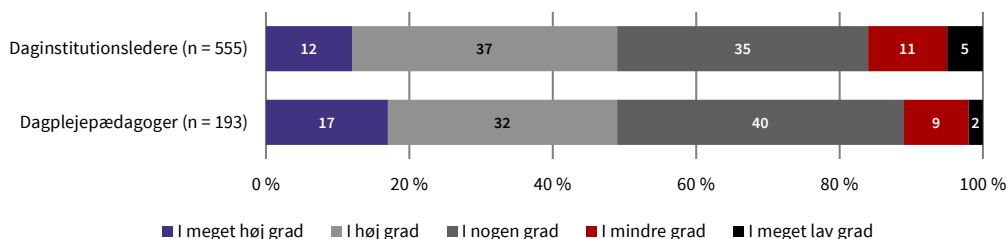
3.3 Understøttelse af implementering af den styrkede pædagogiske læreplan

I forbindelse med vedtagelse af den styrkede pædagogiske læreplan vurderede aftalepartierne, at der var behov for, at personale og ledelse bliver støttet i implementeringen af den pædagogiske læreplan. Der blev bl.a. afsat en pulje til kompetenceløft af henholdsvis dagplejere, ledere i dagpleje og daginstitutioner samt faglige fyrtårne i daginstitutioner med udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplan. På lokalt niveau har kommunerne også igangsat en række forskellige initiativer for at understøtte implementeringen.

Dagplejepædagogerne og daginstitutionslederne er i spørgeskemaundersøgelsen fra 2021 blevet spurgt ind til, i hvilken grad de oplever, at forvaltningen understøtter dem i arbejdet med at realisere målene i den styrkede pædagogiske læreplan, jf. figur 3.4.

FIGUR 3.4

I hvilken grad oplever du, at forvaltningen understøtter dig i arbejdet med at realisere målene i den styrkede pædagogiske læreplan?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Figuren viser, at omkring halvdelen af dagplejepædagogerne (49 %) og daginstitutionslederne (49 %) oplever, at forvaltningen ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” understøtter dem i arbejdet med at realisere målene i den styrkede pædagogiske læreplan. Henholdsvist 40 % af dagplejepædagogerne og 35 % af daginstitutionslederne oplever, at dette ”i nogen grad” gør sig gældende. Der er dog hhv. 11 % af dagplejepædagogerne og 16 % af lederne, som oplever, at forvaltningen kun ”i mindre grad” eller ”i lav grad” understøtter dem.

Vi har også spurgt dagtilbudsscheferne ind til, hvilke former for understøttelse deres kommune har anvendt de seneste tre år i forbindelse med syv af de otte fokusområder. I tabellen nedenfor ses de tre mest anvendte former ud for hvert enkelt fokusområde.

TABEL 3.1

De mest udbredte former for understøttelse i de foregående tre år

Det brede læringssyn og læring hele dagen	Kompetenceudvikling for pædagogisk personale (93 %) Kompetenceudvikling for ledere (87 %) Pædagogisk tilsyn (79 %)
Børnesyn og børneperspektiver	Kompetenceudvikling for pædagogisk personale (80 %) Pædagogisk tilsyn (73 %) Kompetenceudvikling for ledere (69 %)
Evalueringskultur	Kompetenceudvikling for ledere (84 %) Anvendelse af materialer, modeller og metoder til understøttelse af praksis (84 %) Anvendelse af evalueringsmetoder i dagtilbud eller kommune (74 %)
Forældresamarbejde	Pædagogisk tilsyn (51 %) Kompetenceudvikling for ledere (50 %) Kompetenceudvikling for pædagogisk personale (49 %)
Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner	Kompetenceudvikling for pædagogisk personale (74 %) Anvendelse af materialer, modeller og metoder til understøttelse af praksis (71 %) Kompetenceudvikling for ledere (60 %)
Det sammenhængende børneliv	Udarbejdelse af fælles kommunale retningslinjer (71 %) Anvendelse af materialer, modeller og metoder til understøttelse af praksis (60 %) Understøttende aktiviteter, som involverer professionelle på tværs af sektorer (50 %)

Faglig ledelse i forbindelse med den styrkede pædagogiske læreplan	Kompetenceudvikling for ledere (84 %) Anvendelse af materialer, modeller og metoder til understøttelse af praksis (59 %) Oplæg på møder, gå-hjem-møder og lign. (56 %)
--	--

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Det ottende fokusområde, Samarbejde med lokalmiljøet, er ikke med i denne tabel, da det har en lidt anderledes karakter end de øvrige fokusområder. Spørgsmålsformuleringer til dagtilbudschefer: ”Hvilke af følgende former for understøttelse har [navn på kommunen] anvendt inden for de seneste tre år i forbindelse med elementet [navn på element]?”

Tabellen viser helt overordnet, at kompetenceudvikling for ledere, ifølge dagtilbudscheferne, har været én af de mest udbredte understøttelsesformer inden for alle områder på nær Det sammenhængende børneliv. Inden for fokusområdet Det brede læringssyn og læring hele dagen vurderer hele 87 % af dagtilbudscheferne, at understøttelsesformen har været anvendt i de foregående to år.

Pædagogiske tilsyn er ligeledes en udbredt understøttelsesform inden for fokusområderne Det brede læringssyn og læring hele dagen (79 %), Børnesyn og børneperspektiver (73 %) og Forældresamarbejde (51 %).

Kompetenceudvikling for pædagogisk personale er også en udbredt understøttelsesform. Den er anvendt under Det brede læringssyn og læring hele dagen (93 %), Børnesyn og børneperspektiver (80 %), Forældresamarbejde (49 %) og Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner (74 %).

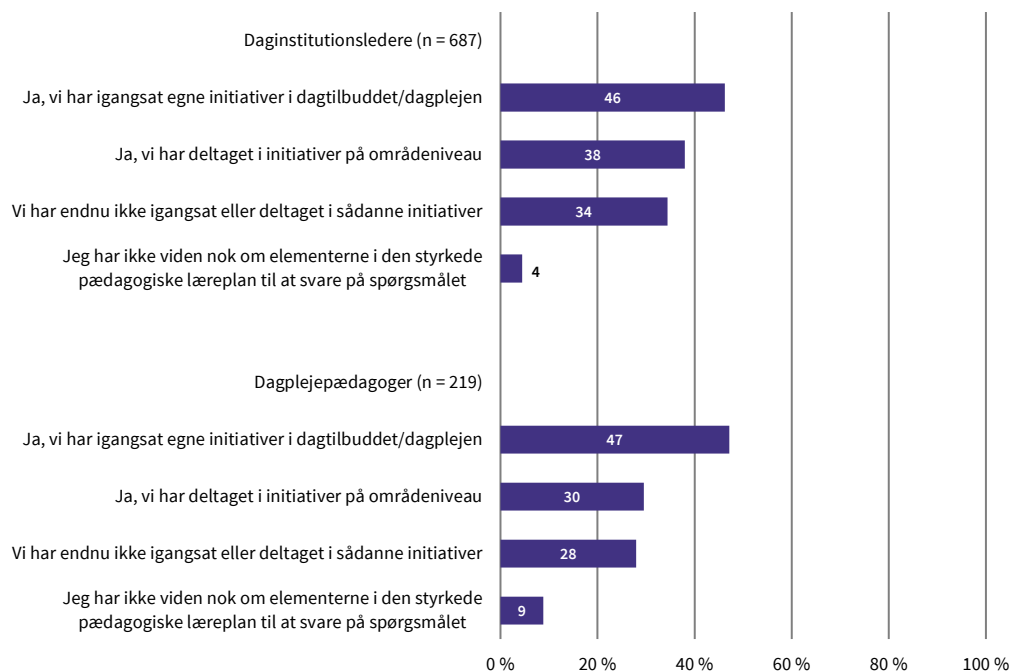
Tabel 3.1 viser desuden, at Forældresamarbejde er det område, hvor understøttelsesformerne er anvendt mindst. Her er det hhv. pædagogisk tilsyn (51 %), kompetenceudvikling for ledere (50 %) og kompetenceudvikling for pædagogisk personale (49 %), der har været de mest anvendte understøttelsesformer.

Dagtilbudscheferne er også blevet spurgt til, hvordan aktiviteterne har fordelt sig på henholdsvis dagpleje og daginstitutioner. Hvis man ser på tværs af alle elementer og understøttelsesformer, er der sket en udvikling fra 2018 til 2021, hvor de aktiviteter, som iværksættes, i mindre grad er rettet mod både dagplejere og daginstitutioner, og i højere grad mod enten daginstitutioner alene eller dagplejen alene. Aktiviteterne er altså i mindre grad fælles på tværs af kommunens dagtilbudsrådet.

Dagplejepædagogerne og daginstitutionslederne er i spørgeskemaundersøgelsen fra 2021 desuden blevet spurgt ind til, hvorvidt de inden for de seneste tre år har igangsat eller deltaget i lokale initiativer, der understøtter de elementer, som nu er en del af den styrkede pædagogiske læreplan. Svarene fremgår af figur 3.5.

FIGUR 3.5

Har I inden for de seneste tre år igangsat eller deltaget i lokale initiativer, der understøtter de elementer, som nu er en del af den styrkede pædagogiske læreplan?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Spørgsmålet er stillet som et multiple-choice-spørgsmål, hvor det er muligt at sætte kryds i flere kategorier, hvorfor procenterne summer til mere end 100 %.

Knap halvdelen af dagplejepædagogerne (47 %) og daginstitutionslederne (46 %) svarer, at de har igangsat egne initiativer, der understøtter elementerne. 38 % af daginstitutionslederne og 30 % af dagplejepædagogerne svarer, at de har deltaget i initiativer på områdeniveau. Omvendt angiver hhv. 34 % af lederne og 28 % af dagplejepædagogerne, at de endnu ikke har igangsat eller deltaget i sådanne initiativer. 4 % af daginstitutionslederne og 9 % af dagplejepædagogerne angiver, at de ikke har viden nok om elementerne i den styrkede pædagogiske læreplan til at svare på spørgsmålet.

3.4 Kommunale initiativer, styringsmål eller koncepter

HVAD SIGER LOVEN?

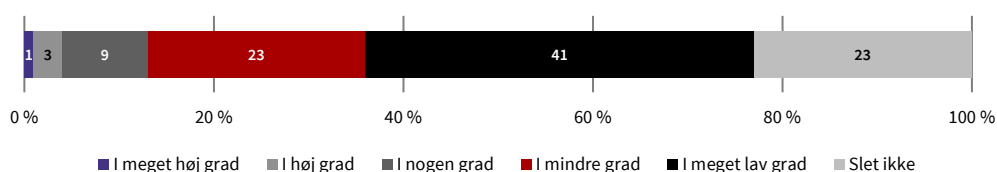
Stk. 8. Den pædagogiske læreplan udgør rammen for det pædagogiske arbejde. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at dagtilbuddene i relation til den pædagogiske opgave ledes alene med udgangspunkt i den pædagogiske læreplan og i overensstemmelse med den pædagogiske læreplans børnesyn og brede læringsforståelse, jf. stk. 3 og 4.

Hvorvidt f.eks. et koncept, program eller lignende er i overensstemmelse med den pædagogiske læreplan vil afhænge af, om kommunen eller dagtilbuddet anvender disse i tråd med beskrivelsen af den pædagogiske læreplan. Kommunen skal derfor vurdere og sikre, at arbejdet med et givent

koncept eller mål er i overensstemmelse med læreplanen. Dagtilbudsscheferne er i den sammenhæng blevet spurgt til, i hvilken grad de mener, at initiativer, mål, koncepter eller lignende i kommunen, som de vurderer ikke er i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan, har været rammesættende for deres kommunes dagtilbud de seneste tre år, jf. figur 3.6.

FIGUR 3.6

I hvilken grad mener du, at kommunale initiativer, styringsmål eller koncepter, som efter din vurdering ikke er i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan, har været rammesættende for kommunens dagtilbud i de seneste tre år? (n = 70)

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: I forbindelse med covid-19 har dagtilbud i Danmark været underlagt forskellige nye retningslinjer og tiltag. Respondenterne er blevet bedt om at se bort fra de retningslinjer og tiltag, som udspringer af covid-19-situationen.

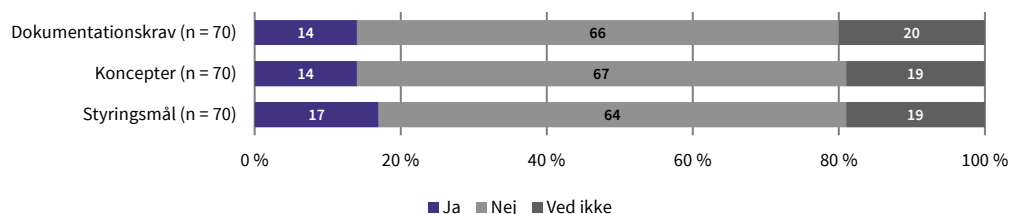
Figuren viser, at 4 % af dagtilbudsscheferne i "meget høj" eller "høj grad" mener, at initiativer, mål, koncepter eller lignende i kommunen, som ifølge dem ikke er i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan, har været rammesættende for deres kommunes dagtilbud de seneste tre år. 9 % mener, det "i nogen grad" gør sig gældende, mens 64 % mener, at det "i mindre grad" eller "i meget lav grad" gør sig gældende. 23 % angiver, at det "slet ikke" gør sig gældende.

De ni dagtilbudsschefer, der har svaret, at de "i meget høj grad", "i høj grad" eller "i nogen grad" mener, at kommunale initiativer, styringsmål eller koncepter har været rammesættende for kommunens dagtilbud i de seneste tre år, er blevet bedt om at uddybe, hvilke dokumentationskrav, koncepter eller styringsmål, der er tale om. Her nævnes blandt andet tilsynskoncepter med brug af KIDS, årlige politiske fastsatte mål, sprogvurderinger, Rambølls Hjernen&Hjertet, AULA og nyt lønsystem.

Dagtilbudsscheferne er også blevet bedt om at angive, om deres kommune inden for de seneste tre år har fjernet eller justeret kommunale dokumentationskrav, koncepter eller styringsmål, fordi de efter deres vurdering ikke var i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan, jf. figur 3.7.

FIGUR 3.7

Har din kommune inden for de seneste tre år fjernet eller justeret kommunale dokumentationskrav, koncepter eller styringsmål, fordi de ikke var i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan?

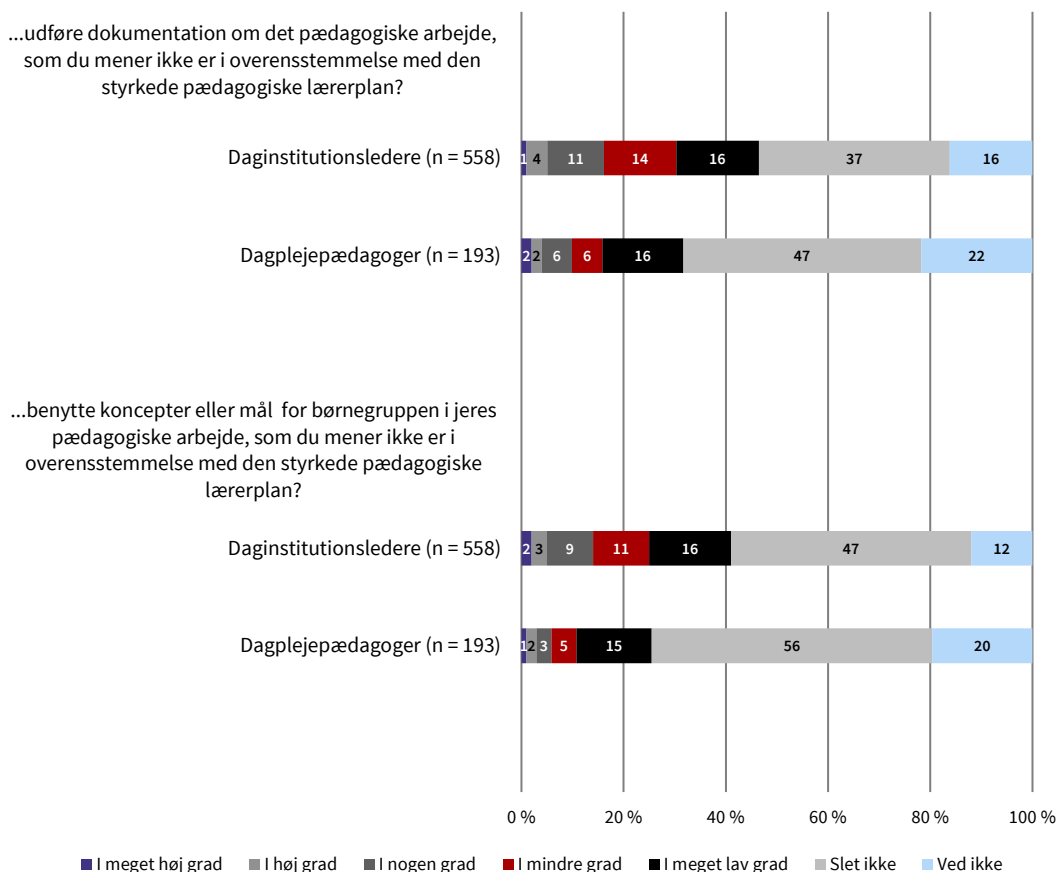
Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Figuren viser, at 14 % af dagtilbudsscheferne svarer, at dokumentationskrav og koncepter, inden for de seneste tre år, er blevet fjernet eller justeret i deres kommune. Henholdsvis 66 og 67 % af dagtilbudsscheferne mener omvendt ikke, at der inden for de seneste tre år er fjernet eller justeret dokumentationskrav og koncepter. 17 % af dagtilbudsscheferne svarer ja til, at styringsmål enten er fjernet eller justeret inden for de seneste tre år. 64 % angiver, at der ikke er fjernet eller justeret styringsmål. Desuden angiver 19-20 % af dagtilbudsscheferne, at de ikke ved, hvorvidt deres kommune inden for de sidste tre år har fjernet eller justeret de kommunale dokumentationskrav, koncepter eller styringsmål.

I spørgeskemaundersøgelsen er ledere og dagplejepædagoger blevet spurgt ind til, i hvilken grad de oplever, at de eller deres pædagogiske personale de sidste tre år har skullet udføre dokumentation om det pædagogiske arbejde eller benytte koncepter eller mål for børnegruppen, som efter deres vurdering ikke er i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan. Svarene fremgår af figur 3.8.

FIGUR 3.8

Har du eller dit pædagogiske personale de seneste tre år skulle...

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Figur 3.8 viser, at 5 % af daginstitutionslederne og 4 % af dagplejepædagogerne oplever, at de eller deres pædagogiske personale inden for de seneste tre år enten ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” har skullet udføre dokumentation om det pædagogiske arbejde, som de mener ikke er i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan. Henholdsvis 11 % af daginstitutionslederne og 6 % af dagplejepædagogerne oplever, at dette ”i nogen grad” gør sig gældende. 69 % af dagplejepædagogerne og 67 % af lederne, der oplever, at de ”i mindre grad”, ”i lav grad” eller ”slet ikke” har skullet udføre dokumentation om det pædagogiske arbejde, som de mener ikke har været i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan. Desuden viser figuren, at hhv. 16 % af lederne og 22 % af dagplejepædagogerne har angivet ”Ved ikke” til spørgsmålet.

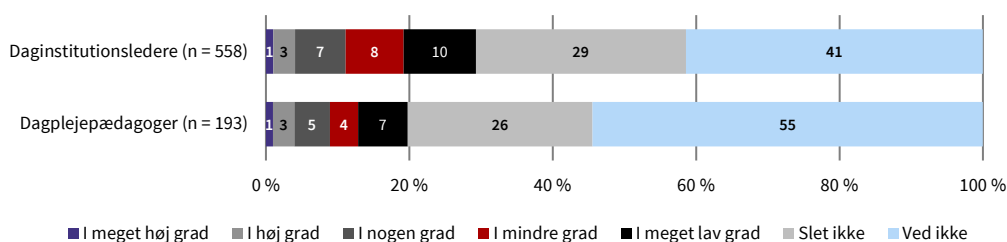
Figuren viser desuden, at 5 % af daginstitutionslederne og 3 % af dagplejepædagogerne oplever, at de eller deres pædagogiske personale inden for de seneste tre år ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” har skullet benytte koncepter eller mål for børnegruppen i deres pædagogiske arbejde, som de mener ikke er i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan. Her angiver størstedelen af daginstitutionslederne (74 %) og dagplejepædagogerne (76 %) enten ”i mindre grad”, ”i meget lav grad” eller ”Slet ikke”.

Dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der har svaret, at de ”i meget høj grad”, ”i høj grad” eller ”i nogen grad” mener, at de i løbet af de seneste tre år har skullet anvende koncepter eller mål for børnegruppen i deres pædagogiske arbejde, er blevet bedt om at uddybe, hvilke koncepter eller mål der er tale om. I de uddybende besvarelser nævnes særligt forskellige redskaber og koncepter som KOMPAS, Rambølls Hjernen&Hjertet, TOPI og ICDP. Kommunale koncepter, udviklingsprojekter, mål og målinger i forbindelse med fx tilsyn nævnes også af flere ledere og dagplejepædagoger.

Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er i spørgeskemaundersøgelsen desuden blevet bedt om at vurdere, hvorvidt deres kommune de seneste tre år har fjernet eller justeret dokumentationskrav, koncepter eller styringsmål, som de vurderer ikke var i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan, jf. figur 3.9.

FIGUR 3.9

Har kommunen de seneste tre år fjernet eller justeret dokumentationskrav, koncepter eller styringsmål, fordi de ikke var i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Figuren viser, at 4 % af dagplejepædagogerne og daginstitutionslederne vurderer, at kommunen ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” har fjernet eller justeret dokumentationskrav, koncepter eller styringsmål de seneste tre år, som de vurderer ikke var i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan. Henholdsvis 7 % af daginstitutionslederne og 5 % af dagplejepædagogerne angiver, at det ”i nogen grad” gør sig gældende, mens 47 % af lederne og 37 % af dagplejepædagogerne angiver, at det ”i mindre grad” eller ”i lav grad” eller ”slet ikke” gør sig gældende. 41 % af daginstitutionslederne og 55 % af dagplejepædagogerne angiver, at de ikke ved det.

4 Det fælles pædagogiske grundlag og øvrige krav

Dagtilbudsscheferne er blevet spurgt til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområder, der relaterer sig til det fælles pædagogiske grundlag og et af de øvrige krav, nemlig Samarbejde med lokalmiljøet. Evalueringen viser, at mere end halvdelen af dagtilbudsscheferne vurderer, at "alle eller næsten alle" eller "over halvdelen" af dagtilbuddene er tæt på at realisere intentionerne ift. Det brede læringssyn og læring hele dagen (58 %), Det sammenhængende børneliv (58 %) og Børnesyn og børneperspektiver (55 %). Under halvdelen af dagtilbudsscheferne vurderer, at "alle eller næsten alle" eller "over halvdelen" af dagtilbuddene er tæt på at realisere intentionerne ift. Forældresamarbejde (49 %), Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner (47 %) og Samarbejde med lokalmiljøet (37 %).

Sammenlignet med 2018 er der på flere områder sket en positiv udvikling. I forhold til Samarbejde med lokalmiljøet er den positive udvikling statistisk signifikant. Der er også sket en positiv udvikling ift. Det brede læringssyn og læring hele dagen, Børnesyn og børneperspektiver, Forældresamarbejder og Det sammenhængende børneliv. Udviklingerne er dog ikke statistisk signifikant, hvorfor det ikke kan udelukkes, at den positive udvikling er udtryk for tilfældigheder.

På et af fokusområderne er der sket en negativ udvikling, nemlig inden for Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner. Sammenligner vi med 2018, er andelen, der vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne faldet fra 22 % i 2018 til 10 % i 2021. Udviklingen er dog ikke statistisk signifikant, hvorfor det ikke kan udelukkes, at forskellen er udtryk for tilfældigheder.

Ser vi nærmere på Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner, svarer hovedparten af daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne, at de "mere end tre gange" eller "to til tre gange" inden for den seneste måned har haft en dialog med deres medarbejdere/dagplejere om forskellige elementer i arbejdet med børnefællesskaber og børn i udsatte positioner. Fx om hvordan de kan understøtte, at børn i udsatte positioner oplever udvikling og læring, hvordan de kan understøtte, at børn i udsatte positioner oplever sig som en del af fællesskabet, eller hvordan de kan understøtte positiv social adfærd i børnegruppen, for eksempel ved at hjælpe børnegruppen til at være inkluderende i deres leg. Der er dog stadig en lille del af daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne, som svarer, at de ikke har haft dialog med deres medarbejdere/dagplejere om de nævnte understøttelsesformer.

Der er ikke nødvendigvis et modsætningsforhold mellem dagtilbudsschefernes og daginstitutionsledernes og dagplejepædagogernes besvarelse, idet dagtilbudsschefen har givet en samlet vurdering i forhold til den styrkede pædagogiske læreplan, hvorimod daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne har forholdt sig til bestemte indikatorer for arbejdet med børnefællesskaber og børn i udsatte positioner.

At sætte rammerne for, at børn i udsatte positioner bliver mødt med positive forventninger, oplever mestring og at være en betydningsfuld del af fællesskabet, er en kompleks opgave. Det viser caseundersøgelsen i 20 institutioner gennemført i 2019. Caseundersøgelsen viser bl.a., at arbejdet med børnefællesskaber og børn i udsatte positioner er en særlig kompleks opgave, fordi der er forskellige forståelser af både begrebet børn i udsatte positioner, børnefællesskaber og deltagelsesmuligheder på spil, og at det er en opgave, som gribes meget forskelligt an i dagtilbuddene, alt efter hvilke forståelser der er på spil. Og netop kompleksiteten i opgaven kan være en af flere mulige forklaringer på, at vi i spørgeskemaundersøgelsen i 2021 ser et fald i andelen af dagtilbudsschefer, som vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet fra 2018 til 2021.

4.1 Det brede lærings syn og læring hele dagen

HVAD SIGER LOVEN?

Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret. Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse.

Forarbejder til dagtilbudsloven

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

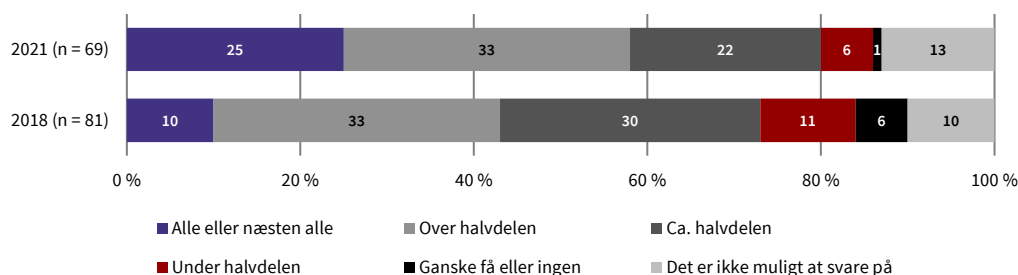
Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger. Dagtilbudsloven §8, stk. 3

4.1.1 Det brede lærings syn og læring hele dagen fra dagtilbudsschefernes perspektiv

Med den lovgivningsmæssige ramme for den styrkede pædagogiske læreplan, der trådte i kraft d. 1. juli 2018, er der fokus på det brede lærings syn og på, at børns læring hele dagen foregår både i leg, rutinesituationer og planlagte pædagogiske aktiviteter i relationer med personale og andre børn. For at få indblik i, hvorvidt den styrkede pædagogiske læreplan har ført til et styrket fokus herpå, er dagtilbudsscheferne blevet spurgt til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet Det brede lærings syn og læring hele dagen, jf. figur 4.1.

FIGUR 4.1

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet Det brede læringssyn og læring hele dagen?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed". Forskellen mellem de to år er *ikke* signifikant med et alpha-niveau på 0,05. Det kan i høj grad hænge sammen med det lave antal respondenter. Grundet det lave antal besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudsschefer er det i flere tilfælde vanskeligt at vurdere, om insignifikante resultater alene skyldes det lave antal besvarelser. Selvom et resultat er insignifikant kan der altså godt være tale om en substansiell forskel.

Figuren viser, at 58 % af dagtilbudsscheferne i 2021 vurderer, at "alle eller næsten alle" (25 %) eller "over halvdelen" (33 %) af dagtilbuddene i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Det brede læringssyn og læring hele dagen. Omvendt er der 7 %, som svarer, at "under halvdelen" eller "ganske få eller ingen" dagtilbud er tæt på at have realiseret intentionerne inden for elementet. Det skal bemærkes, at 13 % af dagtilbudsscheferne i 2021 vurderer, at det ikke er muligt at svare på dette spørgsmål ud fra de data, de har til rådighed.

Sammenligner vi med 2018, er der sket en positiv udvikling. Eksempelvis er andelen, der vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet steget fra 10 % i 2018 til 25 % i 2021. Der er dermed sket en stigning på 15 procentpoint. Stigningen er dog ikke statistisk signifikant, hvorfor det ikke kan udelukkes, at forskellen er udtryk for tilfældigheder.

En anden måde at betragte det på er ved at se på andelen af dagtilbud, som er meget langt fra at realisere intentionerne (se figur D.2 i appendiks D). Størstedelen af dagtilbudsscheferne (70 %) vurderer, at "under halvdelen" eller "ganske få eller ingen" dagtilbud er meget langt fra at have realiseret intentionerne inden for fokusområdet. Sammenligner vi med 2018, er der i tidsperioden ikke sket en nævneværdig udvikling. De forskelle, der er, er heller ikke statistisk signifikante.

4.1.2 Det brede læringssyn og læring hele dagen fra daginstitutionslederne og dagplejepædagogernes perspektiv

Fokusområdet Det brede læringssyn og læring hele dagen handler bl.a. om at understøtte børnenes sociale og emotionelle, kropslige og motoriske og sproglige og kognitive udvikling i alle dagens aktiviteter. Den styrkede pædagogiske læreplan betoner dermed, at det pædagogiske personale skal understøtte børnenes udvikling gennem bl.a. planlagte aktiviteter, rutinesituationer og leg.

I evalueringen er implementering i praksis afdækket ved at spørge dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne ind til faglige dialoger med medarbejdere/dagplejere om forskellige dele af børnenes udvikling (kropslig/motorisk, social og sproglig/kognitive). Figurene ses i appendiks D, D.3, D.4 og D.5.)

Helt overordnet har størstedelen af daginstitutionslederne (77-90 %) og dagplejepædagogerne (82-91 %) haft dialog med medarbejderne/dagplejerne om de tre udviklingsområder to-tre gange om måneden eller mere. Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne har lidt oftere dialog om de tre udviklingsområder ift. leg og planlagte aktiviteter sammenlignet med rutinesituationer.

Sammenlignet med 2018 er der sket en række mindre udviklinger, primært i positiv retning, men ændringerne er ofte så små, at det ikke kan udelukkes, at det skyldes tilfældigheder (se tabelrapport *Evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan. Tabelrapport 2021*).

4.2 Børnesyn og børneperspektiver

HVAD SIGER LOVEN?

Det at være barn har en værdi i sig selv. Børn skal ikke alene forberedes på at blive voksne, men også støttes og værdsættes i de første år.

Børn på fx 2 år og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så børnene oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur. Det pædagogiske personale i dagtilbuddet skal invitere barnet til at være aktivt deltagende, så barnet selv er med til at skabe sin læring og konkrete deltagelse i demokratiske sammenhænge, som personalet er ansvarligt for at skabe.

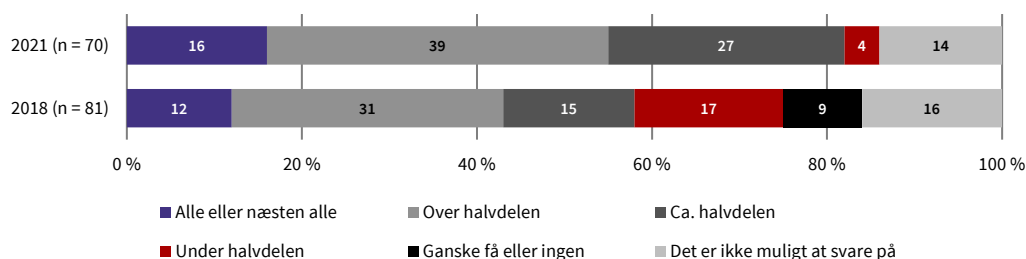
Forarbejder til dagtilbudslovens § 8, stk. 2

4.2.1 Børnesyn og børneperspektiver fra dagtilbudschefernes perspektiv

Dagtilbuddene skal med den lovgivningsmæssige ramme for den pædagogiske læreplan fra 1. juli 2018 forholde sig til, hvad der optager børnene, og børnenes mange oplevelser, forståelser af og holdninger til dagtilbuddet som afsæt for at tilrettelægge, udvikle og justere læringsmiljøet og det pædagogiske arbejde. For at få indblik i, hvor langt man er med dette arbejde, er dagtilbudscheferne blevet spurgt om, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Børnesyn og børneperspektiver, jf. figur 4.2.

FIGUR 4.2

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet Børnesyn og børneperspektiver?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed". Det har ikke været muligt at signifikanteste figuren grundet for få respondenter i de enkelte celler. Grundet det lave antal besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudsschefer er det i flere tilfælde vanskeligt at vurdere, om insignifikante resultater alene skyldes det lave antal besvarelser. Selvom et resultat er insignifikant, kan der altså godt være tale om en substantiel forskel.

Figuren viser, at 55 % af dagtilbudsscheferne i 2021 vurderer, at "alle eller næsten alle" (16 %) eller "over halvdelen" (39 %) af dagtilbuddene i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Børnesyn og børneperspektiver. Omvendt er det blot 4 %, som svarer, at "under halvdelen" af dagtilbud er tæt på at have realiseret intentionerne inden for elementet. 14 % af dagtilbudsscheferne vurderer, at det ikke er muligt at svare på dette spørgsmål ud fra de data, de har til rådighed.

Sammenligner vi med 2018, er der sket en positiv udvikling. Eksempelvis er andelen, der vurderer, at ca. halvdelen af dagtilbud i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet, steget fra 15 % i 2018 til 27 % i 2021. Det kan dog ikke udelukkes, at der er tale om tilfældigheder, da det ikke er muligt at teste for statistisk signifikans.

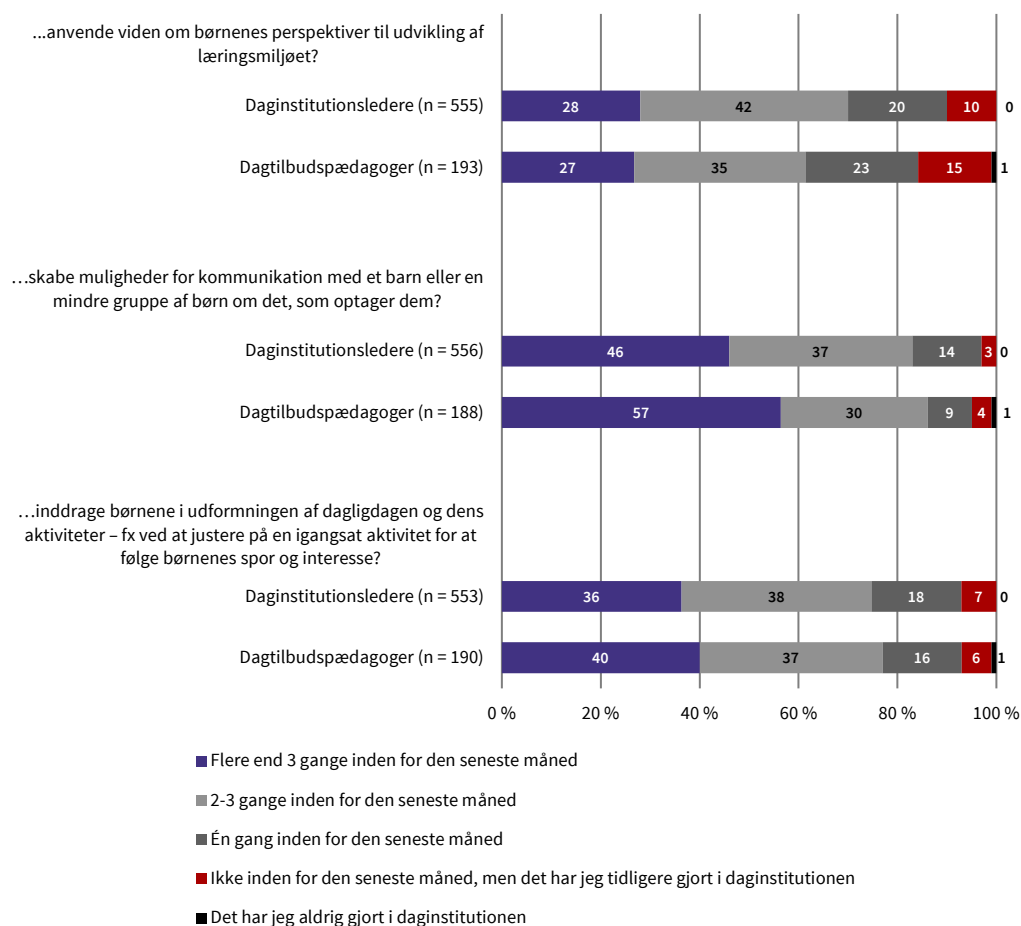
En anden måde at betragte det på er ved at se på andelen af dagtilbud, som er meget langt fra at realisere intentionerne (se figur D.6 i appendiks D). Størstedelen af dagtilbudsscheferne (70 %) vurderer, at "under halvdelen" eller "ganske få eller ingen" dagtilbud er meget langt fra at have realiseret intentionerne inden for elementet. Sammenligner vi med 2018, er der tidsperioden ikke sket en nævneværdig udvikling.

4.2.2 Børnesyn og børneperspektiver fra daginstitutionslederne og dagplejepædagogernes perspektiv

For at få indsigt i, hvor langt man er i praksis ift. at implementere fokusområdet Børnesyn og børneperspektiver, er daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne bl.a. blevet spurgt ind til, hvor ofte de har haft en faglig dialog med én eller flere medarbejdere om, hvordan de kan 1) skabe muligheder for kommunikation med et barn eller en børnegruppe om det, der optager dem, 2) inddrage børnene i udformningen af dagligdagen og 3) anvende viden om børnenes perspektiver til at udvikle læringsmiljøet. Figur 4.3 viser daginstitutionsledernes og dagplejepædagogernes svar.

FIGUR 4.3

Hvor ofte eller sjældent har du haft en faglig dialog med én eller flere medarbejdere/dagplejere om, hvordan de kan...

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

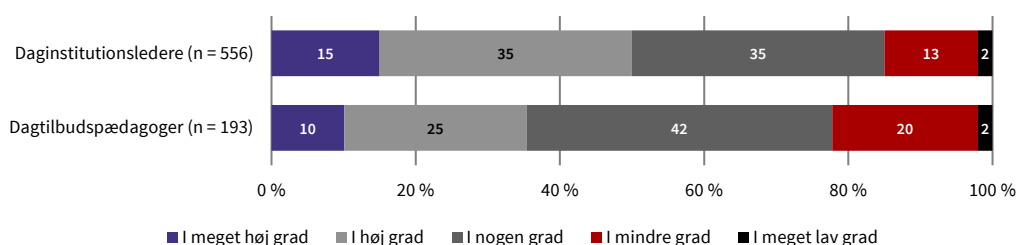
Både dagplejepædagoger og daginstitutionsledere har fokus på børneperspektiver i deres faglige dialoger med medarbejderne. 90 % af daginstitutionslederne og 85 % dagplejepædagogerne angiver, at de inden for den seneste måned har haft minimum én faglig dialog med det pædagogiske personale om at anvende viden om børnenes perspektiver til udvikling af læringsmiljøet. 28 % af lederne og 27 % af dagplejepædagogerne har haft en dialog om dette mere end tre gange i løbet af den seneste måned. I samme periode har 97 % af daginstitutionslederne og 96 % af dagplejepædagogerne haft minimum én dialog om, hvordan det pædagogiske personale kan skabe muligheder for kommunikation med et barn eller en mindre gruppe af børn om det, som optager dem. 46 % af lederne og 57 % af dagplejepædagogerne har talt om dette mere end tre gange inden for den seneste måned. Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er også blevet spurgt til, hvor ofte de har haft en dialog med det pædagogiske personale om, hvordan de kan inddrage børnene i udformningen af dagligdagen og dens aktiviteter – fx ved at justere på en igangsat aktivitet for at følge børnenes spor og interesser. 92-93 % af både daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne har haft en dialog med deres medarbejdere om dette inden for den sidste måned.

Sammenlignet med 2018 er der ikke sket nogen nævneværdig udvikling, hvilket primært kan tilskrives, at daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne allerede i 2018 ofte havde faglige dialoger om emnet med medarbejderne/dagplejerne.

Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er også blevet spurgt om, i hvilken grad de har fokus på, at medarbejderne i daginstitutionen/dagplejen arbejder med konkrete metoder til at opsøge børnenes perspektiver på deres hverdag, jf. figur 4.4.

FIGUR 4.4

I hvilken grad har du fokus på, at medarbejderne i daginstitutionen/dagplejen arbejder med konkrete metoder til at opsøge børnenes perspektiver på deres hverdag?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

50 % af daginstitutionslederne og 35 % af dagplejepædagogerne har "i meget høj grad" eller "i høj grad" fokus på, at medarbejderne i daginstitutionen/dagplejen arbejder med konkrete metoder til at opsøge børnenes perspektiver på deres hverdag. 35 % af daginstitutionslederne og 42 % af dagplejepædagogerne har "i nogen grad" fokus på dette. Omvendt svarer 15 % af daginstitutionslederne og 22 % af dagplejepædagogerne, at de "i mindre grad" eller "i meget lav grad" har fokus på dette.

Sammenligner vi med 2018, er der sket en mindre, men negativ, udvikling. Fx er andelen af dagplejepædagoger, der angiver, at de "i meget høj grad" eller "i høj grad" har fokus på, at medarbejderne i daginstitutionen/dagplejen arbejder med konkrete metoder til at opsøge børnenes perspektiver på deres hverdag faldet fra 41 % til 35 %. Blandt daginstitutionslederne er andelen faldet fra 52 % til 50 %. Det kan dog ikke udelukkes, at det skyldes tilfældigheder.

4.3 Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner

HVAD SIGER LOVEN?

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.

Dagtilbudslovens § 8, stk. 5

Al leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale fastsætter rammerne for. Relationer og venskaber er afgørende, hvor alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet og blive respekteret og lyttet til. I dagtilbuddenes hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn både

kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende, samtidig med at fællesskabet skaber rum til alle, nye relationer og mulighed for at prøve forskellige positioner mv. Det er det pædagogiske personales og ledelsens opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet.

Forarbejder til dagtilbudslovens § 8, stk. 2

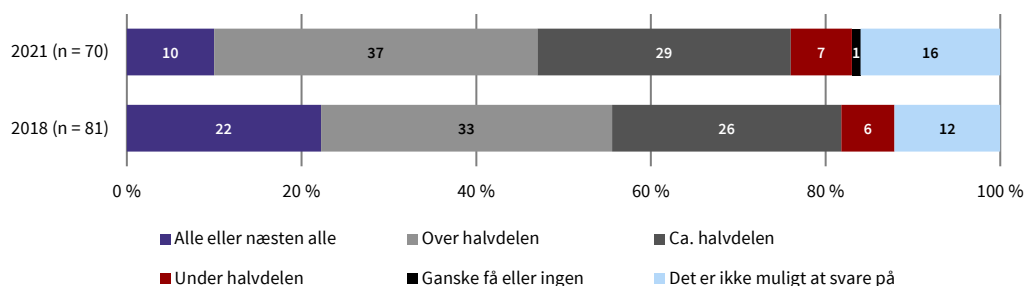
4.3.1 Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner fra dagtilbudsschefernes perspektiv

Tidligere evalueringer af læreplansarbejdet viser, at indsatser for børn i udsatte positioner sjældent sker i regi af læreplanerne. Evalueringerne peger på, at indsatser for børn i udsatte positioner oftest er differentierede og ligger uden for de pædagogiske mål for den brede børnegruppe (EVA, 2012; AKF et al., 2008).

Der stilles med den lovgivningsmæssige ramme for den pædagogiske læreplan pr. 1. juli 2018 krav om, at dagtilbuddene sætter rammerne for, at alle børn deltager og oplever sig som en værdifuld del af børnefællesskaberne. Herunder at børn i udsatte positioner bliver mødt med positive forventninger, oplever mestring og at være en betydningsfuld del af fællesskabet. For at få indblik i, hvor langt kommunerne er ift. implementering af dette, er dagtilbudsscheferne blevet spurgt ind til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner, jf. figur 4.5.

FIGUR 4.5

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed".

Note: Forskellen mellem de to år er *ikke* signifikant med et alpha-niveau på 0,05.

Figuren viser, at 47 % af dagtilbudsscheferne i 2021 vurderer, at "alle eller næsten alle" (10 %) eller "over halvdelen" (37 %) af dagtilbuddene i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner. Omvendt er det blot 8 %, som svarer, at "under halvdelen" eller "ganske få eller ingen" af dagtilbuddene er tæt på at have realiseret intentionerne inden for elementet. Det skal bemærkes, at 16 % af dagtilbudsscheferne i 2021 vurderer, at det ikke er muligt at svare på dette spørgsmål ud fra de data, de har til rådighed.

Sammenligner vi med 2018, er der sket en negativ udvikling. Eksempelvis er andelen, der vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet, faldet fra 22 % i 2018 til 10 % i 2021. Faldet er dog ikke statistisk signifikant, hvorfor det ikke kan udelukkes, at forskellen er udtryk for tilfældigheder.

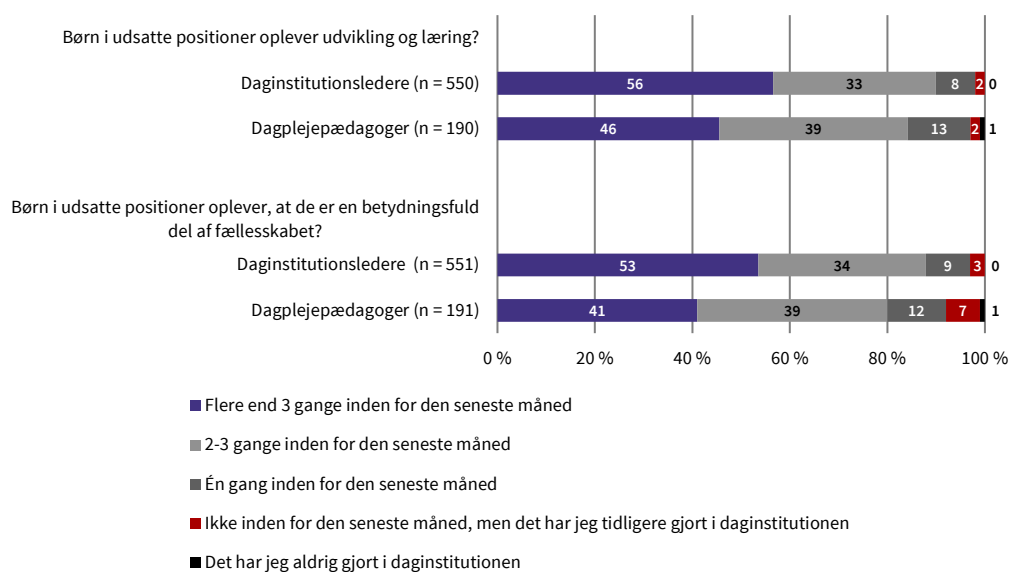
En anden måde at betragte det på er ved at se på andelen af dagtilbud, som er meget langt fra at realisere intentionerne (se figur D.7 i appendiks D). Omkring en tredjedel af dagtilbudsscheferne (31 %) vurderer, at "ganske få eller ingen" dagtilbud er meget langt fra at have realiseret intentionerne inden for elementet. 43 % vurderer, at det gælder "under halvdelen" af dagtilbuddene. Sammenligner vi med 2018, er der sket en negativ udvikling. Andelen, der vurderer, at "ganske få eller ingen" af dagtilbuddene er langt fra at realisere intentionerne, er faldet fra 51 % i 2018 til 31 % i 2021. Forskellen er dog ikke statistisk signifikant, hvorfor det ikke kan udelukkes, at forskellen er udtryk for tilfældigheder.

4.3.2 Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner fra daginstitutionslederne og dagplejepædagogernes perspektiv

For at få indsigt i, hvor langt man er med implementeringen i praksis, er daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne bl.a. blevet spurgt ind til, hvor ofte de har haft faglige dialoger med deres medarbejdere om, hvordan de bedst kan understøtte børn i udsatte positioner. Af figur 4.6 fremgår det, at de fleste af daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne (over 90 %) mindst én gang inden for den seneste måned har talt med en eller flere medarbejdere/dagplejere om, hvordan de kan understøtte, at det enkelte barn i en udsat position oplever udvikling og læring, og om, hvordan børn i udsatte positioner oplever, at de er en betydningsfuld del af fællesskabet.

FIGUR 4.6

Hvor ofte eller sjældent har du haft en faglig dialog med én eller flere medarbejdere/dagplejere om, hvordan de kan understøtte at...

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Figuren viser også, at de faglige drøftelser lidt oftere handler om, hvordan personalet kan understøtte, at børn i udsatte positioner oplever udvikling og læring, end om, hvordan personalet kan understøtte, at børn i udsatte positioner oplever, at de er en betydningsfuld del af fællesskabet. 56 % af daginstitutionslederne og 46 % dagplejepædagogerne har mere end tre gange inden for den seneste måned haft dialoger om, hvordan medarbejderne/dagplejerne bedst kan understøtte, at børn i udsatte positioner oplever udvikling og læring. Henholdsvis 33 % og 39 % svarer, at de har talt om det to-tre gange. Omvendt svarer 2 % af daginstitutionslederne og 3 % af dagplejepædagogerne, at de ikke har talt om dette emne inden for den seneste måned.

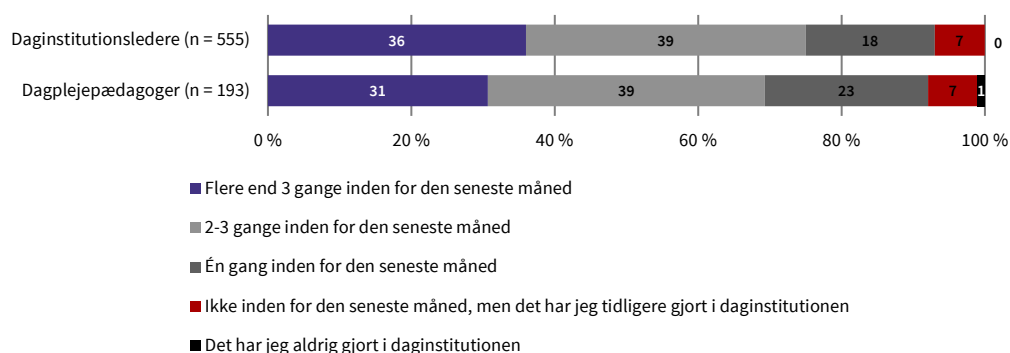
53 % af daginstitutionslederne og 41 % dagplejepædagogerne har mere end tre gange inden for den seneste måned haft dialoger om, hvordan de bedst kan understøtte, at børn i udsatte positioner oplever, at de er en betydningsfuld del af fællesskabet. Henholdsvis 34 og 39 % svarer, at de har talt om det to-tre gange. Omvendt svarer 3 % af daginstitutionslederne og 8 % af dagplejepædagogerne, at de faglige dialoger inden for den seneste måned ikke har handlet om dette emne/fokus.

Sammenlignet med 2018 er der sket en lille, men positiv, stigning i, hvor ofte daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne har faglige dialoger med medarbejderne/dagplejerne om, hvordan de bedst kan understøtte børn i udsatte positioner (se tabelrapporten *Evalueringen af den styrkede pædagogiske læreplan. Tabelrapport 2021*). Forskellen er dog ikke særlig stor, hvorfor det ikke kan udelukkes, at det skyldes tilfældigheder.

Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er også blevet spurgt om, hvor ofte de har haft faglige dialoger med deres medarbejdere om, hvordan de kan understøtte positiv social adfærd i børnegruppen, for eksempel ved at hjælpe børnegruppen til at være inkluderende i deres leg, jf. figur 4.7.

FIGUR 4.7

Hvor ofte eller sjældent har du haft en faglig dialog med én eller flere medarbejdere/dagplejere om, hvordan de kan understøtte positiv social adfærd i børnegruppen, for eksempel ved at hjælpe børnegruppen til at være inkluderende i deres leg?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Af figuren fremgår det, at omkring en tredjedel af både daginstitutionslederne (36 %) og dagplejepædagogerne (31 %) flere end 3 gange inden for den seneste måned har haft en faglig dialog med én eller flere medarbejdere om, hvordan de kan understøtte positiv social adfærd i børnegruppen.

39 % af både daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne svarer, at de har talt om det to-tre gange, mens det er hhv. 18 og 23 %, der har talt om det mindst en gang inden for den seneste måned. Omvendt svarer 7 % af daginstitutionslederne og 8 % af dagplejepædagogerne, at de faglige dialoger inden for den seneste måned ikke har handlet om dette emne. Sammenlignet med 2018 er der ikke sket nogen nævneværdig udvikling (jf. tabelrapport *Evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan. Tabelrapport 2021*).

Forskellige forståelser af begrebet børn i udsatte positioner er på spil i praksis

At sætte rammerne for, at børn i udsatte positioner bliver mødt med positive forventninger, oplever mestring og at være en betydningsfuld del af fællesskabet, er en kompleks opgave. Det viser caseundersøgelsen i 20 institutioner gennemført i 2019. Og netop kompleksiteten i opgaven kan være en af flere mulige forklaringer på, at vi i spørgeskemaundersøgelsen i 2021 ser et fald i andelen af dagtilbudschefer, som vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet fra 22 % i 2018 til 10 % i 2021.

Opgaven bliver ikke lettere af, at der er forskellige forståelser på spil. I den styrkede pædagogiske læreplan defineres børn i udsatte positioner som "[...] en sammensat gruppe af børn, der fx kan være børn med en svag socioøkonomisk baggrund, børn med en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, børn i risiko for at stå uden for fællesskabet mv." Den måde, som ledere og personale taler om børn i udsatte positioner på, viser to forståelser af, hvad det vil sige at være i en udsat position. En forståelse er, at det at være i en udsat position primært skyldes længerevarende forhold, som knytter sig til barnets familie (fx misbrug eller manglende forældreevne) eller det enkelte barn (fx psykiatriske diagnoser eller manglende sociale kompetencer).

En anden forståelse er, at det at være i en udsat position også kan skyldes barnets omgivelser i dagtilbuddet (fx dynamikken i børnegruppen eller rammesætningen for en given situation). Ledere og personale veksler mellem, hvilken forståelse de primært taler ud fra. De to forståelser afspejler ikke, at forskellige dagtilbud eller forskellige personaler nødvendigvis har forskellige forståelser af begrebet, men derimod at begrebet i sig selv forstås bredt af både ledere og personale. Det virker dog ikke tilfældigt, hvornår ledere og personale taler ud fra hhv. den ene og den anden forståelse. Børnenes baggrund og familieforhold eller karakteristika ved børnene selv er det, som ledere og personale først fortæller om. Mens forståelsen af, at udsathed kan skabes af kontekstuelle forhold, der knytter sig til den hverdag, barnet er en del af i dagtilbuddet, beskrives først, når ledere og personale spørges yderligere. Når ledere og personale fortæller om, hvordan de arbejder med at understøtte børn i udsatte positioner og deres deltagelse i fællesskabet, er der forskel på, hvilke af de to forståelser de bringer i spil. En gruppe af ledere og personale vender således tilbage til forståelsen af, at det er barnet selv, som har udfordringer, eller at barnet skal "rummes" inden for dagtilbuddets rammer, mens udtalelser om, at rammerne i sig selv også kan være med til at skabe udsatte positioner for børnene, i mindre grad bliver italesat og sjældnere uddybet ved hjælp af konkrete eksempler. En anden gruppe af ledere og personale taler derimod om, hvordan rammerne i dagtilbuddene er med til hhv. at understøtte eller hæmme børnenes deltagelse og dermed i sig selv kan være med til at skabe udsatte positioner. At ledere og personale veksler frem og tilbage mellem begge forståelser, når de taler om børn i udsatte positioner, kan være et udtryk for, at selve begrebet er i stadig udvikling. Det bliver underbygget af, at både ledere og personale i interviewene nævner, at begrebet børn i udsatte positioner ikke er et begreb, de er vant til at bruge i deres hverdag, men at de i stedet – som en leder formulerer det – anvender dagligdagsord som eksempelvis "børn med udfordringer", "børn med problemer", "børn, der har det svært" og "sårbare børn" – eller mere specifikt "børn med motoriske problemer", "børn med handicap" eller "socialt svært stillede børn".

Ledere og personale beskriver også, at det at vurdere, hvorvidt et barn er i udsat position eller ej, er en svært opgave, som handler om at have et godt kendskab til barnet over tid, da det handler om at

vurdere, om barnets adfærd ændrer sig på uhensigtsmæssige måder. Det kan fx handle om, at barnet begynder at slå, bide eller skubbe de andre børn, at barnet trækker sig fra de andre, pludselig græder meget eller måske viser et større behov for en tæt voksenkontakt. Det samlede omfang af uhensigtsmæssige ændringer i barnets adfærd har betydning for, i hvor høj grad barnet er i en udsat position. Jo flere eller større ændringer, des mere udsat oplever ledere og personale, at barnet er. At kunne spotte et barn i en udsat position bliver derfor en vanskelig vurdering, der skal tage højde for ændringer i adfærd og baseres på omfattende viden om både barnet og dets kontekst. Vurderingen trækker på den ene side på en forestilling om, at deltagelse i børnefællesskaber er en tydeligt godt, og på den anden side på en forestilling om, at børn har forskellige behov og præferencer, der er vigtige at have med i sine vurderinger af, hvornår det at trække sig tilbage er et tegn på udsathed eller et udtryk for præference. Eksklusion fra fællesskabet af de andre børn kobler personale og ledere imidlertid til det at være i en udsat position uafhængigt af barnets præferencer – fx hvis barnet bliver drillet, udelukket af legen eller decideret mobbet.

En bred og divergerende forståelse af deltagelse kan spænde ben for at skabe deltagelsesmuligheder

Caseundersøgelsen viser ydermere, at forskellige opfattelser af deltagelse kan vanskeliggøre arbejdet med at skabe deltagelsesmuligheder. Blandt personale og ledere er der en meget bred forståelse af deltagelse, og beskrivelser af begrebet varierer fra brede og diffuse fremstillinger, fx at børnene ”har lys i øjnene”, til meget konkrete og snævre tegn på deltagelse, fx at børnene har ”øjeblikkelig kontakt” med den voksne. Der er heller ikke enighed om, hvilke tegn der definerer hhv. deltagelse og manglende deltagelse, da de samme tegn – fx at et barn sidder uden for rundkredsen til samling – for nogle personaler kan betyde, at barnet deltager i en iagttagende position, mens det for andre personaler opleves som tegn på manglende deltagelse. Det kan gøre det vanskeligt at samarbejde om at understøtte børnenes deltagelsesmuligheder, når forståelserne er så forskellige.

Samtidig er der personale, som beskriver deltagelse meget bredt, åbent og differentieret, og som har svært ved at beskrive manglende deltagelse. Dette kan komplicere opgaven yderligere ift. at sikre, at børn i udsatte positioner får mulighed for at deltage og føle sig som en betydningsfuld del af børnefællesskabet.

Caseundersøgelsen viser også, at ledere og personale oplever, at det er svært at afgøre, hvornår manglende deltagelse er legitim eller illegitim. Det hænger sammen med, at de er uenige om, hvornår et barn er deltagende eller ej. Hvorvidt et barns måde at deltage opfattes og anerkendes som legitim eller illegitim afhænger ifølge ledere og personale af den konkrete situation, varigheden af barnets manglende deltagelse samt kendskab til barnet, både i forhold til dets præferencer og aktuelle livssituation. Med henvisning til den brede forståelse af deltagelse samt personalets forståelse og hensyntagen til årsager til barnets manglende deltagelse peger en gruppe ledere og personale på risikoen for, at personale kommer til at fastholde børn i iagttagende positioner og overser barnets behov for støtte til at deltage på nye måder, herunder mere aktive og initiativtagende positioner.

Forskellige tilgange til at skabe lige deltagelsesmuligheder

Fordi der er forskellige forståelser af både begrebet børn i udsatte positioner, børnefællesskaber og deltagelsesmuligheder på spil, er det også en opgave, som gribes meget forskelligt an i dagtilbuddene, alt efter hvilke forståelser der er på spil. I caseundersøgelsen identificeres overordnet to tilgange til at sikre lige deltagelsesmuligheder:

1. Den ene tilgang sigter mod at sikre, at alle børnene får mulighed for at gøre det samme ved hjælp af kompenserende deltagelsesformer, fx ved at reducere varigheden af en aktivitet for at imødekomme enkelte børns behov.

2. Den anden tilgang sigter mod, at børnene får mulighed for at deltage ved at gøre noget forskelligt gennem justering af aktiviteten, fx ved at give børnene forskellige opgaver, når der skal dækkes bord til frokost.

Ledere og personale arbejder typisk med begge typer tilgange, og de oplever generelt, at de lykkes med de to tilgange, selvom det varierer, hvor dagtilbuddenes primære fokus ligger.

Ser vi nærmere på personalets pædagogiske arbejde med at sikre lige deltagelsesmuligheder i legen, ses et kontinuum af tilgange fra at understøtte barnets legekompeterencer til at facilitere leg i børnegruppen. I den ene ende af kontinuummet har personalet fokus på at understøtte det enkelte barns legekompeterencer, hvor det især handler om at øve populære rollelege, opøve forskellige indspark til at holde legen i gang og skabe fælles referencerammer for legen, som alle børn forstår. I den anden ende af kontinuummet har personalet fokus på at facilitere leg i børnegruppen ved at indgå i legen i en deltagende rolle og give input til legen. Dette giver mulighed for at få legen til at glide og udvikle sig og dermed understøtte børnenes fortsatte deltagelse i legen.

Samlet set peger caseundersøgelsen altså på, at netop arbejdet med børnefællesskaber og børn i udsatte positioner er en kompleks opgave, hvor der er forskellige forståelser og praksisser på spil, og det er en opgave, som gribes meget forskelligt an i dagtilbuddene.

4.4 Forældresamarbejde

HVAD SIGER LOVEN?

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.

Dagtilbudslovens § 8, stk. 6

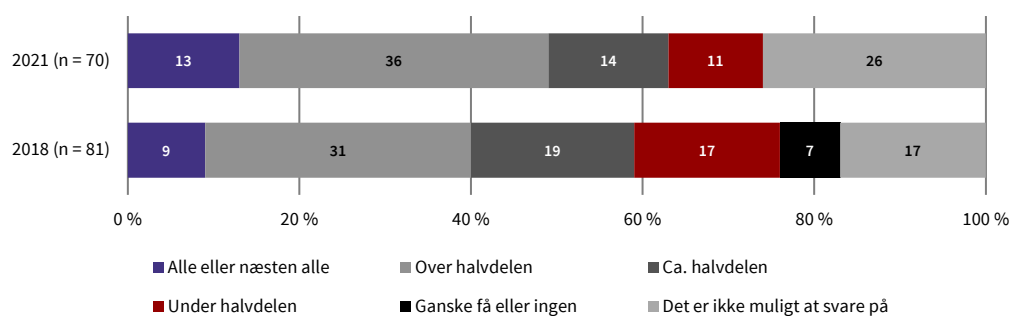
4.4.1 Forældresamarbejde fra dagtilbudschefernes perspektiv

Der stilles med den lovgivningsmæssige ramme for den pædagogiske læreplan pr. 1. juli 2018 krav om, at dagtilbuddene samarbejder med forældrene om børnenes læring. Herunder at de inddrager forældrene som aktive medspillere i det pædagogiske arbejde med at sikre børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem tillidsfulde dialoger, der tager afsæt i den enkelte families behov.

For at få indblik i, hvor langt kommunerne er ift. implementering af dette, er dagtilbudscheferne blevet spurgt ind til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Forældresamarbejde, jf. figur 4.8.

FIGUR 4.8

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet Forældresamarbejde?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed". Forskellen mellem de to år er *ikke* signifikant med et alpha-niveau på 0,05. Det kan i høj grad hænge sammen med det lave antal respondenter. Grundet det lave antal besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudschefer er det i flere tilfælde vanskeligt at vurdere, om insignifikante resultater alene skyldes det lave antal besvarelser. Selvom et resultat er insignifikant, kan der altså godt være tale om en substantiel forskel.

Figuren viser, at 49 % af dagtilbudscheferne i 2021 vurderer, at "alle eller næsten alle" (13 %) eller "over halvdelen" (36 %) af dagtilbuddene i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Forældresamarbejde. Omvendt svarer 11 %, at "under halvdelen" dagtilbud er tæt på at have realiseret intentionerne inden for elementet. Det skal bemærkes, at 26 % af dagtilbudscheferne i 2021 vurderer, at det ikke er muligt at svare på dette spørgsmål ud fra de data, de har til rådighed.

Sammenligner vi med 2018, er der sket en positiv udvikling. Eksempelvis er andelen, der vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet, steget fra 9 % i 2018 til 13 % i 2021. Stigningen er dog ikke statistisk signifikant, hvorfor det ikke kan udelukkes, at forskellen er udtryk for tilfældigheder.

En anden måde at betragte det på er ved at se på andelen af dagtilbud, som er meget langt fra at realisere intentionerne (se figur D.8 i appendiks D). Størstedelen af dagtilbudscheferne (70 %) vurderer, at "under halvdelen" eller "ganske få eller ingen" dagtilbud er meget langt fra at have realiseret intentionerne inden for elementet. Sammenligner vi med 2018, er der sket en positiv udvikling. Fx var det i 2018 14 % af dagtilbudscheferne, der vurderede, at "alle eller næsten alle" eller "over halvdelen" af dagtilbuddene var meget langt fra at realisere intentionerne. I 2021 er der ingen af dagtilbudscheferne, som vurderer dette.

4.4.2 Forældresamarbejde fra daginstitutionslederne og dagplejepædagogernes perspektiv

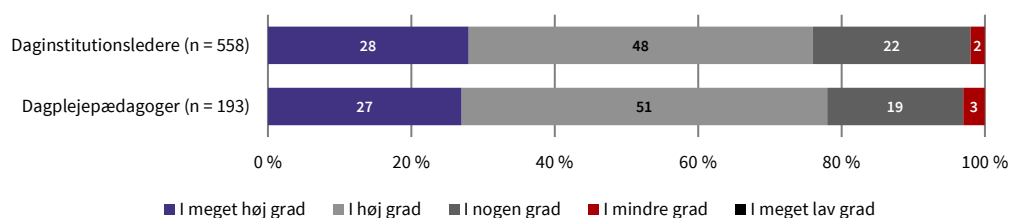
Som en del af arbejdet med den pædagogiske læreplan skal dagtilbuddet have fokus på, hvordan dagtilbud og forældre kan samarbejde om barnets og børnegruppens trivsel og læring på tværs af dagtilbud og hjem. I spørgeskemaundersøgelsen er daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne derfor blevet spurgt ind til, i hvilken grad de har fokus på, at institutionens/dagplejens for-

ventninger til forældresamarbejdet er tydelige for forældrene. Som det fremgår af figur 4.9 nedenfor, har størstedelen daginstitutionslederne (76 %) og dagplejepædagogerne (78 %) ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” fokus på, at forventninger til forældresamarbejdet er tydelige for forældrene. Omvendt angiver 2 % af lederne og 3 % af dagplejepædagogerne, at de ”i mindre grad” har fokus på det.

Sammenlignet med 2018 er det status quo blandt daginstitutionslederne, men der er en positiv stigning blandt dagplejepædagogerne. Fx er andelen af dagplejepædagoger, der svarer, at de ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” har fokus på, at forventninger til forældresamarbejdet er tydelige for forældrene, steget fra 75 % i 2018 til 78 % i 2021.

FIGUR 4.9

I hvilken grad har du fokus på, at institutionens/dagplejens forventninger til forældresamarbejdet er tydelige for forældrene?

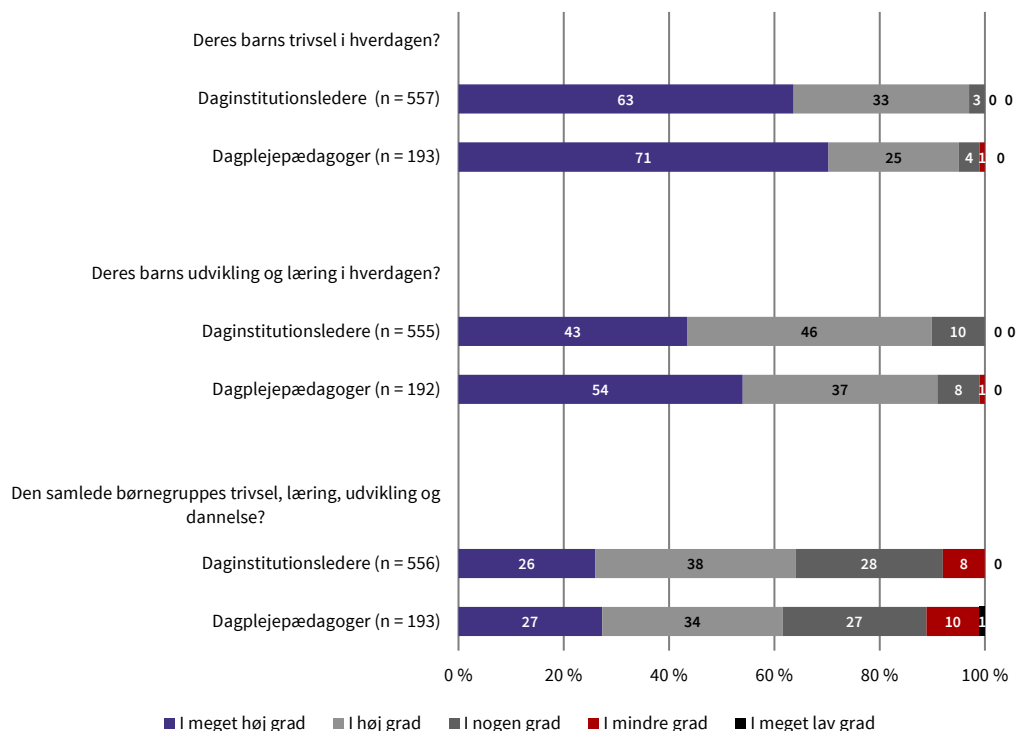

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er også blevet spurgt ind til, i hvilken grad de har fokus på, at medarbejderne har dialoger med forældrene om deres barns trivsel, udvikling og læring og den samlede børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse, jf. figur 4.10.

FIGUR 4.10

I hvilken grad har du fokus på, at medarbejderne/dagplejerne i daginstitutionen/dagplejen har dialoger med forældrene om:

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

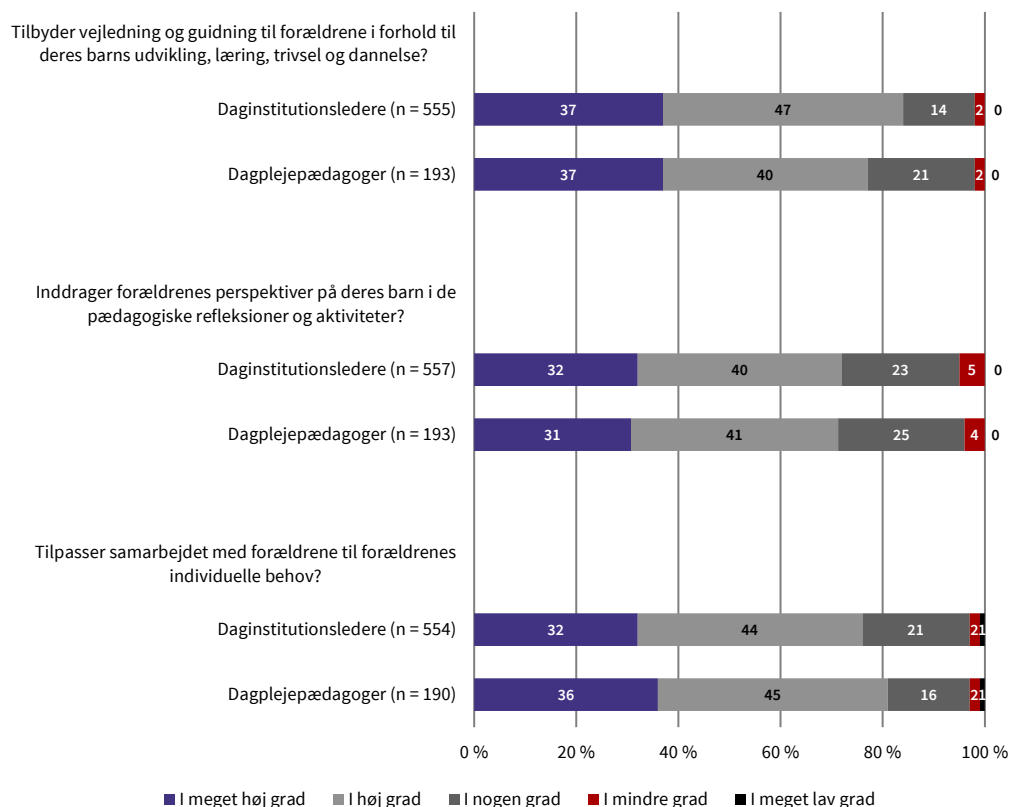
Af figuren fremgår det, at 96 % af daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” har fokus på, at deres medarbejdere/dagplejere har dialoger med forældrene om deres barns trivsel i hverdagen. En lidt mindre andel af lederne (89 %) og dagplejepædagogerne (91 %) har fokus på, at deres medarbejdere/dagplejere har dialoger med forældrene om deres barns udvikling og læring i hverdagen. Ser vi på, hvorvidt lederne og dagplejepædagogerne ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” har fokus på, at deres medarbejdere/dagplejere har dialoger med forældrene om den samlede børnegrupperes trivsel, læring, udvikling og dannelse, så gør det sig gældende for hhv. 64 % af lederne og 61 % af dagplejepædagogerne. 28 % af lederne og 27 % af dagplejepædagogerne har ”i nogen grad” fokus på det, mens hhv. 8 % og 10 % ”i mindre grad” har fokus på det. 1 % af dagplejepædagogerne har ”i meget lav grad” fokus på det.

Sammenlignet med 2018 er der ikke sket nogen udvikling ift. daginstitutionsledernes og dagplejepædagogernes fokus på, at medarbejderne har dialoger med forældrene om deres barns trivsel, udvikling og læring og den samlede børnegrupperes trivsel, læring, udvikling og dannelse

Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er også blevet spurgt ind til, i hvilken grad de har fokus på, at medarbejderne/dagplejerne tilbyder vejledning og guidning til forældrene, inddrager forældrenes perspektiver og tilpasser samarbejdet til forældrenes individuelle behov, jf. figur 4.11.

FIGUR 4.11

I hvilken grad har du fokus på, at medarbejderne/dagplejerne i daginstitutionen/dagplejen:

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Størstedelen af daginstitutionslederne (84 %) og dagplejepædagogerne (77 %) har ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” fokus på, at medarbejderne/dagplejerne tilbyder vejledning og guidning til forældrene i forhold til deres barns udvikling, læring, trivsel og dannelse. Størstedelen af daginstitutionslederne (72 %) og dagplejepædagogerne (72 %) har ligeledes ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” fokus på, at medarbejderne/dagplejerne inddrager forældrenes perspektiver på deres barn i de pædagogiske refleksioner og aktiviteter. Sidst men ikke i mindst har størstedelen af daginstitutionslederne (76 %) og dagplejepædagogerne (81 %) ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” fokus på, at medarbejderne/dagplejerne tilpasser samarbejdet med forældrene til forældrenes individuelle behov. Det er værd at bemærke, at der er en andel af lederne og dagplejepædagogerne (2-5 %), som ikke har fokus på de tre forhold.

Sammenlignet med 2018 er andelen, der ”i meget høj grad” og ”i høj grad” har fokus på, at medarbejderne/dagplejerne tilbyder vejledning og guidning til forældrene i forhold til deres barns udvikling, læring, trivsel og dannelse, faldet hhv. 7 procentpoint blandt dagplejepædagogerne og 4 procentpoint blandt lederne. De to øvrige er status quo blandt daginstitutionslederne, mens andelen, der ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” har fokus på, at medarbejderne/dagplejerne inddrager forældrenes perspektiver på deres barn i de pædagogiske refleksioner og aktiviteter, er steget 7 procentpoint. Sidst men ikke i mindst er andelen af dagplejepædagogerne (81 %), der ”i meget høj

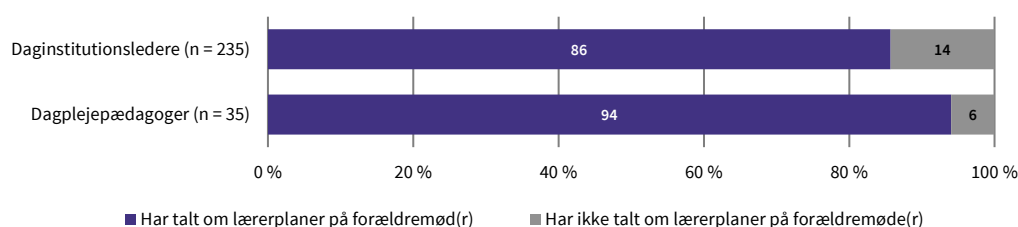
grad” eller ”i høj grad” har fokus på, at medarbejderne/dagplejerne tilpasser samarbejdet med forældrene til forældrenes individuelle behov, steget 5 procentpoint (jf. tabelrapport *Evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan. Tabelrapport 2021*).

Drøftelse af læreplaner på forældremøderne

Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er blevet spurgt, om de har drøftet læreplaner på forældremøder i det seneste år. Figur 4.12 viser, hvor mange af de daginstitutionsledere og dagplejepædagoger, som har afholdt forældremøder i det seneste år, der har talt om læreplanerne på forældremøderne.

FIGUR 4.12

Andelen af daginstitutionsledere og dagplejepædagoger, der hhv. har og ikke har talt om læreplaner på forældremøde(r)

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er blevet stillet spørgsmålet ”Tænk på de forældremøder, altså møder for en hel forældregruppe, I har afholdt det seneste år. Både møder med fysisk tilstedeværelse og virtuelle møder. Hvor sjældent eller ofte har I på disse møder talt med forældregruppen om, hvordan I arbejder med læreplaner?”. Note: Figurens opdeling i ”Har talt om læreplaner på forældremøde(r)” og ”Har ikke talt om læreplaner på forældremøde(r)” bygger på flere sammenlagte svarkategorier. De oprindelige svarkategorier er ”Det har vi gjort på alle forældremøder”; ”Det har vi gjort på over halvdelen af forældremøderne”; ”Det har vi gjort på ca. halvdelen af forældremøderne”; ”Det har vi gjort på under halvdelen af forældremøderne”; ”Det har vi ikke gjort på nogle af forældremøderne”; ”Jeg har ikke deltaget i forældremøder inden for det seneste år”; ”Jeg deltager aldrig i forældremøder”; ”Vi afholder ikke møder for hele forældregruppen”; ”Ikke afholdt på grund af corona/covid-19”. I figuren er der kun medregnet besvarelser fra dagplejepædagoger og daginstitutionsledere, som angiver at have deltaget i mindst ét forældremøde i det seneste år.

Figuren viser, at størstedelen af de dagplejepædagoger (94 %), der har afholdt i et eller flere forældremøder inden for det seneste år, svarer, at de har talt med forældrene om læreplaner. Det samme gælder for 86 % af daginstitutionslederne. Omvendt er det således kun 6 % af dagplejepædagogerne og 14 % af daginstitutionslederne ikke har talt om læreplanerne på forældremøder.

4.5 Det sammenhængende børneliv

HVAD SIGER LOVEN?

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dag tilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.

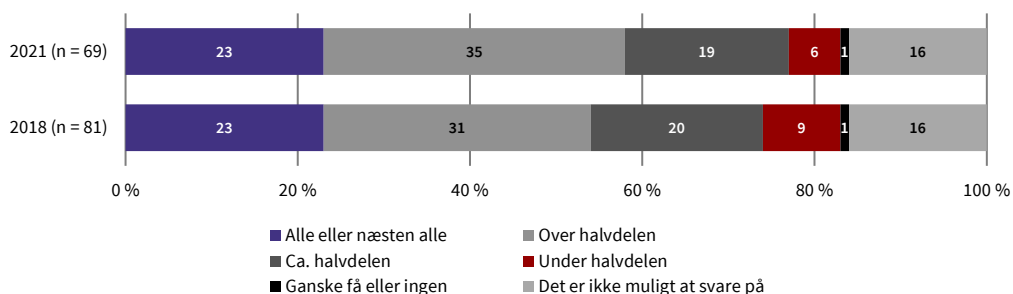
Dagtilbudslovens § 8, stk. 6

4.5.1 Det sammenhængende børneliv fra dagtilbudschefernes perspektiv

Med den lovgivningsmæssige ramme for den pædagogiske læreplan pr. 1. juli 2018 stilles der krav om, at dagtilbuddene samarbejder med forældre og med andre fagprofessionelle, fx på sundhedsområdet, socialområdet og i skole/SFO, om at skabe sammenhæng i børnenes liv. For at få indblik i, hvor langt kommunerne er med implementeringen, er dagtilbudscheferne blevet spurgt ind til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Det sammenhængende børneliv, jf. figur 4.13.

FIGUR 4.13

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet Det sammenhængende børneliv?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed". Forskellen mellem de to år er *ikke* signifikant med et alpha-niveau på 0,05. Det kan i høj grad hænge sammen med det lave antal respondenter. Grundet det lave antal besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudschefer er det i flere tilfælde vanskeligt at vurdere, om insignifikante resultater alene skyldes det lave antal besvarelser. Selvom et resultat er insignifikant, kan der altså godt være tale om en substantiel forskel.

Figuren viser, at 58 % af dagtilbudscheferne i 2021 vurderer, at "alle eller næsten alle" (23 %) eller "over halvdelen" (35 %) af dagtilbuddene i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Det sammenhængende børneliv. Omvendt svarer 7 %, at "under halvdelen" af dagtilbuddene eller "ganske få eller ingen" er tæt på at have realiseret intentionerne inden for elementet. 16 % af dagtilbudscheferne vurderer, at det ikke er muligt at svare på dette spørgsmål ud fra de data, de har til rådighed.

Sammenligner vi med 2018, er der sket en mindre, men positiv, udvikling. Udviklingen er dog ikke statistisk signifikant, hvorfor det ikke kan udelukkes, at forskellen er udtryk for tilfældigheder.

En anden måde at betragte det på er ved at se på andelen af dagtilbud, som er meget langt fra at realisere intentionerne (se figur D.8 i appendiks D). 65 % af dagtilbudscheferne vurderer, at "under halvdelen" eller "ganske få eller ingen" dagtilbud er meget langt fra at have realiseret intentionerne inden for elementet. Sammenligner vi med 2018, er der i tidsperioden ikke sket en nævneværdig udvikling.

4.5.2 Det sammenhængende børneliv set fra daginstitutionslederne og dagplejepædagogernes perspektiv

For at få indsigt i, hvor langt man er i praksis ift. at implementere fokusområdet Det sammenhængende børneliv, har vi spurgt daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne ind til, hvem de samarbejder med. I dette afsnit fokuserer vi på samarbejdet om overgangene blandt det pædagogiske personale, men i tabelrapporten findes der også besvarelser, som beskriver samarbejdet med andre faggrupper, fx sundhedsplejen og PPR.

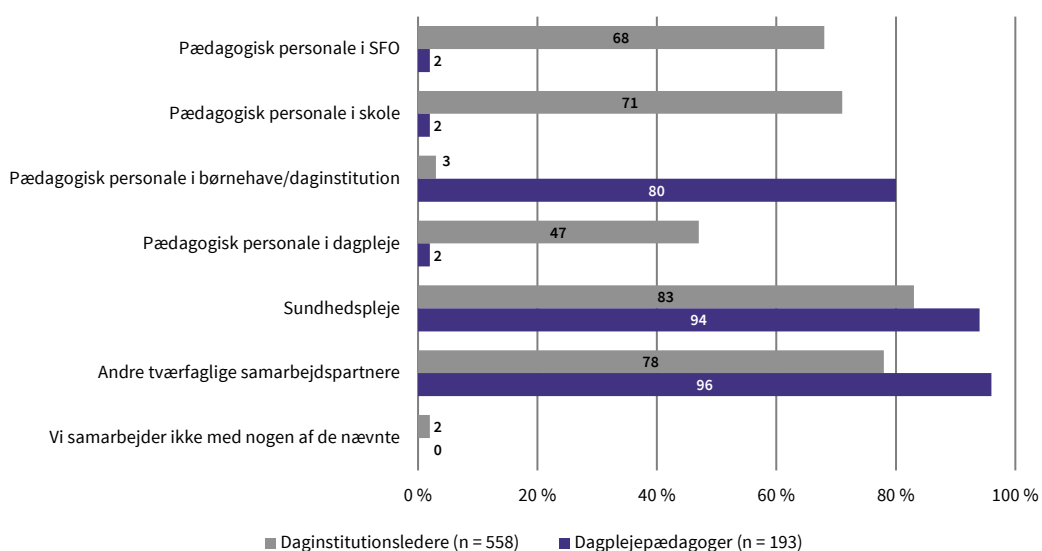
Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er blevet spurgt ind til, om de samarbejder med det pædagogiske personale i dagplejen, daginstitutionerne eller SFO'en/skolen jf. figur 4.14. Blandt daginstitutionslederne svarer 83 %, at de samarbejder med sundhedsplejen, 78 %, at de samarbejder med andre tværfaglige samarbejdspartner, 71 %, at de samarbejder med pædagogisk personale i skole, og 68 %, at de samarbejder med pædagogisk personale i SFO. Omkring halvdelen (47 %) samarbejder med pædagogisk personale i dagplejen, mens 3 % samarbejder med pædagogisk personale i børnehave/daginstitution.

2 % af dagtilbudslederne svarende til 10 ledere angiver, at deres daginstitution ikke samarbejder med nogen af de nævnte grupper.

Billedet er naturligt lidt anderledes blandt dagplejepædagogerne. Fx har de mindre samarbejde med pædagogisk personale i SFO (2 %) og skole (2 %), mens de har mere samarbejde med sundhedsplejen (94 %) og pædagogisk personale i børnehave/daginstitution (80 %). Sidst men ikke mindst er der 96 %, der samarbejder med andre tværfaglige samarbejdspartnere. I modsætning til daginstitutionslederne er der ingen dagplejepædagoger, der angiver, at de intet samarbejde har.

FIGUR 4.14

Hvilke af følgende fagpersoner samarbejder I som dagtilbud med?
Afkryds alle, I samarbejder med, uanset omfang og hyppighed af samarbejdet

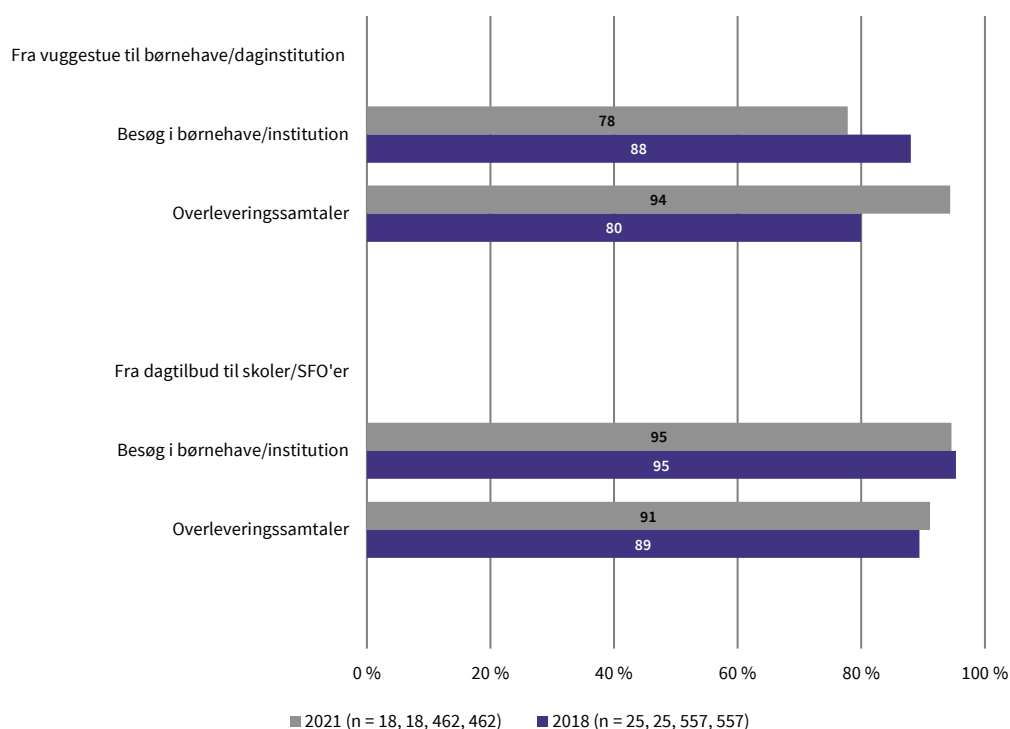
Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Spørgsmålet er stillet som et multiple-choice-spørgsmål, hvorfor procenterne summer til mere end 100 %.

De daginstitutionsledere og dagplejepædagoger, der angiver, at de samarbejder, er derefter blevet spurgt, hvilke konkrete samarbejdsformer de anvender. Undersøgelsen viser, at de mest anvendte samarbejdsformer i forbindelse med overgange er overleveringssamtaler og besøg på den institution, som barnet skal overgå til. Figur 4.15 og figur 4.16 viser, hvor stor en andel af de daginstitutionsledere og dagplejepædagoger, som har angivet, at de samarbejder om overgange, som benytter disse to samarbejdsformer.

FIGUR 4.15

Besøg og overleveringssamtaler i forbindelse med overgange til dagtilbud, mellem dagtilbud og til skoler/SFO'er – daginstitutionsledere.

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Figuren er sammensat af flere spørgsmål, og svarkategorierne er forkortede.

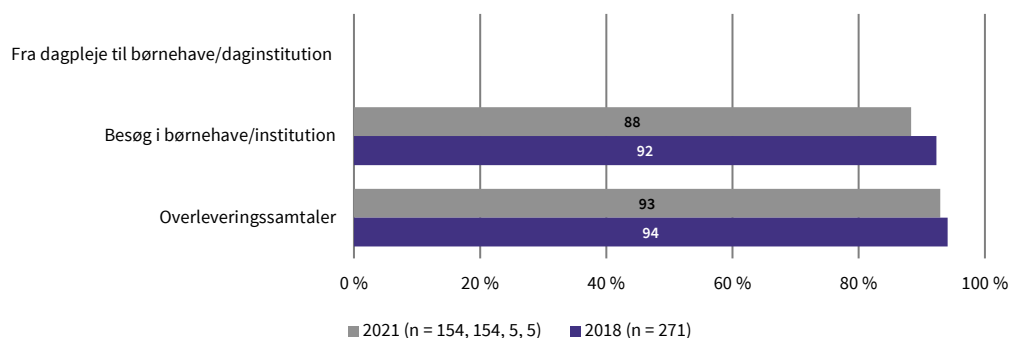
Af figur 4.15 fremgår det, at 78 % af vuggestueledere, der samarbejder med børnehaver/daginstitutioner i 2021, anvender besøg, mens 94 % anvender overleveringssamtaler.

Af de børnehaveledere, som samarbejder med SFO'er/skoler, svarer 95 %, at de benytter besøg som samarbejdsform, mens 91 % anvender overleveringssamtaler.

Figur 4.16 viser, at 88 % af de dagplejepædagoger, der samarbejder med daginstitutioner om overgange, anvender besøg i daginstitutionerne, inden barnet skal starte der, mens 93 % angiver, at de anvender overleveringssamtaler. Der er for begge former tale om en mindre, men negativ, udvikling sammenlignet med 2018.

FIGUR 4.16

Besøg og overleveringssamtaler i forbindelse med overgange til børnehave/institution – dagplejepædagoger

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Figuren er sammensat af flere spørgsmål, og svarkategorierne er forkortede.

4.6 Øvrige krav: Samarbejde med lokalmiljøet

HVAD SIGER LOVEN?

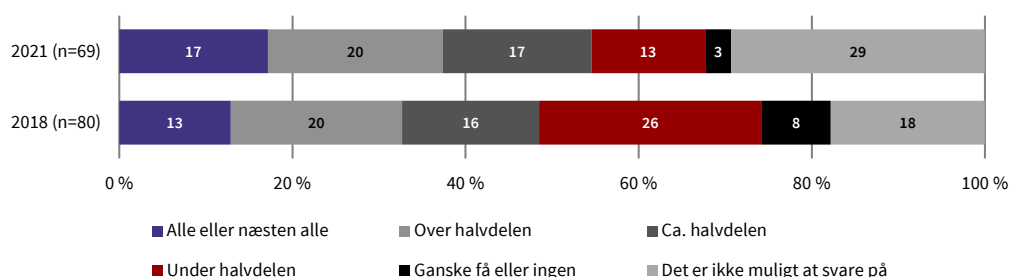
Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Dagtilbudslovens § 8, stk. 6

For at få indblik i, hvor langt kommunerne er med implementeringen, er dagtilbudsscheferne blevet spurgt ind til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Samarbejde med lokalmiljøet, jf. figur 4.17.

FIGUR 4.17

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet Samarbejde med lokalmiljøet?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed". Forskellen mellem de to år er signifikant med et alpha-niveau på 0,05.

Figuren viser, at 37 % af dagtilbudscheferne i 2021 vurderer, at "alle eller næsten alle" (17 %) eller "over halvdelen" (20 %) af dagtilbuddene i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Samarbejde med lokalmiljøet. Omvendt svarer 16 %, at "under halvdelen" eller "ganske få eller ingen" dagtilbud er tæt på at have realiseret intentionerne inden for elementet. Det skal bemærkes, at hele 29 % af dagtilbudscheferne i 2021 vurderer, at det ikke er muligt at svare på dette spørgsmål ud fra de data, de har til rådighed.

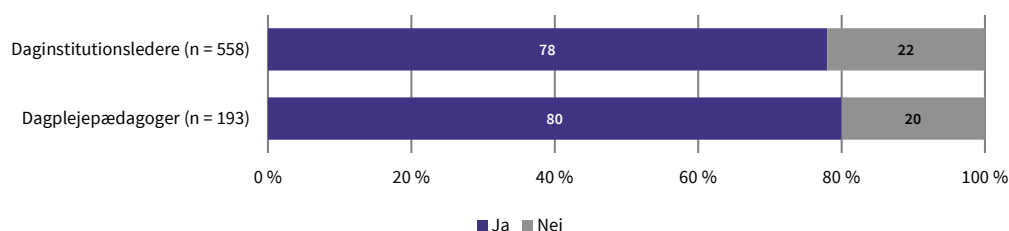
Sammenligner vi med 2018 er der sket en mindre, men positiv, udvikling. Fx er andelen, som vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud er tæt på at realisere intentionen, steget fra 13 % i 2018 til 17 % i 2021. Udviklingen er statistisk signifikant.

En anden måde at betragte det på er ved at se på andelen af dagtilbud, som er meget langt fra at realisere intentionerne (se figur D.10 i appendiks D). 54 % af dagtilbudscheferne vurderer, at "under halvdelen" eller "ganske få eller ingen" dagtilbud er meget langt fra at have realiseret intentionerne inden for elementet.

Som led i arbejdet med den pædagogiske læreplan skal dagtilbuddet overveje, hvordan lokalsamfundet i form af fx biblioteker, museer, idrætstilbud og -faciliteter, plejehjem, erhvervsliv mv. kan inddrages med henblik på at styrke dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljø. Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er blevet spurgt ind til, om deres daginstitution/dagplejere inden for de seneste tre år har samarbejdet med aktører i lokalsamfundet, jf. figur 4.18.

FIGUR 4.18

Har din daginstitution/dine dagplejere inden for de seneste tre år samarbejdet med aktører i lokalsamfundet?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Størstedelen af daginstitutionslederne (78 %) og dagplejepædagogerne (80 %) svarer, at deres daginstitution/dagplejere inden for de seneste tre år har samarbejdet med aktører i lokalsamfundet. Der er dog stadig ca. en femtedel af daginstitutionslederne (22 %) og dagplejepædagogerne (20 %), der ikke har samarbejdet med aktører i lokalsamfundet. Dette kan skyldes covid-19, men da der spørges til de seneste to-tre år, kan det ikke udelukkende tilskrives covid-19.

I tabel 4.1 nedenfor ses top-3 over samarbejdspartner blandt dagtilbuddene og dagplejerne:

TABEL 4.1

Top-3 over samarbejdspartnere blandt dagtilbud og dagplejere

Dagtilbud	Dagplejere
Bibliotek (76 %)	Bibliotek (86 %)
Andre (37 %)	Andre (31 %)
Idrætsforeninger (31 %)	Idrætsforeninger (31 %).

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

5 Evalueringskultur

Fokusområdet Evalueringskultur er et væsentligt element i den styrkede pædagogiske læreplan og handler om, at lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø. 45 % af dagtilbudsscheferne vurderer i 2021, at "alle eller næsten alle" (19 %) eller "over halvdelen" (26 %) af dagtilbuddene i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Evalueringskultur. Sammenlignet med 2018 er der sket en statistisk signifikant positiv udvikling. Fx er andelen, som vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud er tæt på at realisere intentionen, steget fra 8 % i 2018 til 19 % i 2021.

Selvom der er sket et positiv udvikling siden 2018, er der stadig potentiale for mere fokus på evalueringskultur i en gruppe dagtilbud. Evalueringen viser bl.a., at:

- 9 % af dagtilbudsscheferne vurderer, at mere end halvdelen af dagtilbuddene er meget langt fra at realisere intentionerne.
- 12 % af daginstitutionslederne og 14 % af dagplejepædagogerne svarer, at deres praksis i "mindre grad" eller i "meget lav grad" er kendetegnet ved en evaluerende pædagogisk praksis, hvor der systematisk sættes fokus på forskellige områder og følges op på særskilte formål.
- 3 % af daginstitutionslederne og 6 % af dagplejepædagogerne svarer, at de "i mindre grad" har fokus på, at medarbejderne bruger pædagogisk dokumentation og refleksion til at justere det pædagogiske læringsmiljø.

Størstedelen af daginstitutionsledere og dagplejepædagoger svarer dog, at de har ændret noget i det pædagogiske læringsmiljø som følge af deres evalueringsarbejde. Blandt daginstitutionslederne svarer 70 % fx, at de på baggrund af evalueringsarbejdet har ændret den fysiske indretning, og 69 %, at de har ændret praksis i de daglige rutiner. Blandt dagplejepædagogerne angiver lidt færre generelt at have foretaget ændringer i det pædagogiske læringsmiljø. 60 % svarer, at de har ændret praksis i de daglige rutiner, mens 49 % svarer, at de har ændret noget i indhold eller form på planlagte aktiviteter.

5.1 Evalueringsskiltur – hvad siger loven?

HVAD SIGER LOVEN?

- Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskiltur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.
- Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.
- Evalueringen skal offentliggøres.
- Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.

Dagtilbudslovens § 9, stk. 2 og 3

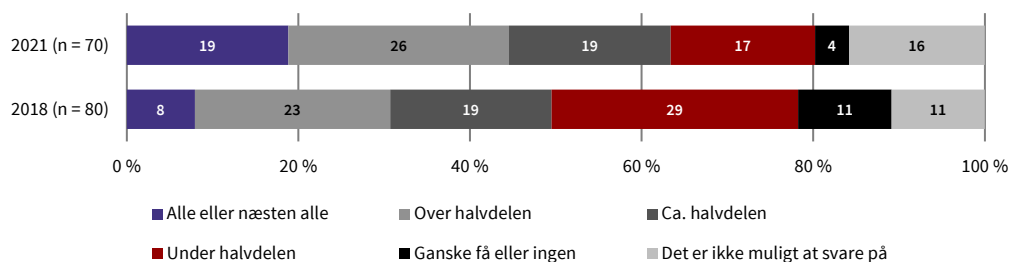
Tidligere evalueringer af læreplanerne peger på, at der ofte, selvom læreplanerne har medført øget fokus på evaluering i dagtilbuddene, mangler en klar sammenhæng mellem evaluering, pædagogiske mål og dokumentation. Der peges også på, at løbende mundtlig evaluering er udbredt i dagtilbuddene, men at systematisk evaluering med afsæt i målene fra læreplanen er mindre udbredt (EVA, 2012; AKF et al., 2008).

5.2 Evalueringsskiltur fra dagtilbudschefernes perspektiv

Af den lovgivningsmæssige ramme for den pædagogiske læreplan pr. 1. juli 2018 fremgår, at dagtilbudslederen har ansvar for at etablere en evalueringsskiltur, der sikrer, at det pædagogiske personale og ledelsen løbene forholder sig reflektivt til, hvordan de pædagogiske læringsmiljøer understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse. For at få indblik i, hvorvidt evalueringsskilturen er blevet styrket, er dagtilbudscheferne blevet spurgt ind til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Evalueringsskiltur, jf. figur 5.1.

FIGUR 5.1

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget tæt på at have realiseret intentionerne i elementet Evalueringsskiltur?

Kilde: Danmarks Evalueringsskiltur, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed". Forskellen mellem de to år er signifikant med et alpha-niveau på 0,05.

Figuren viser, at 45 % af dagtilbudsscheferne i 2021 vurderer, at "alle eller næsten alle" (19 %) eller "over halvdelen" (26 %) af dagtilbuddene i deres kommune er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Evalueringsskilt. Omvendt svarer 40 %, at "ca. halvdelen", "under halvdelen" eller "ganske få eller ingen" dagtilbud er tæt på at have realiseret intentionerne inden for elementet. Det skal bemærkes, at 16 % af dagtilbudsscheferne i 2021 vurderer, at det ikke er muligt at svare på dette spørgsmål ud fra de data, de har til rådighed.

Sammenligner vi med 2018, er der sket en positiv udvikling. Fx er andelen, som vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbud er tæt på at realisere intentionen, steget fra 8 % i 2018 til 19 % i 2021. Udviklingen er statistisk signifikant.

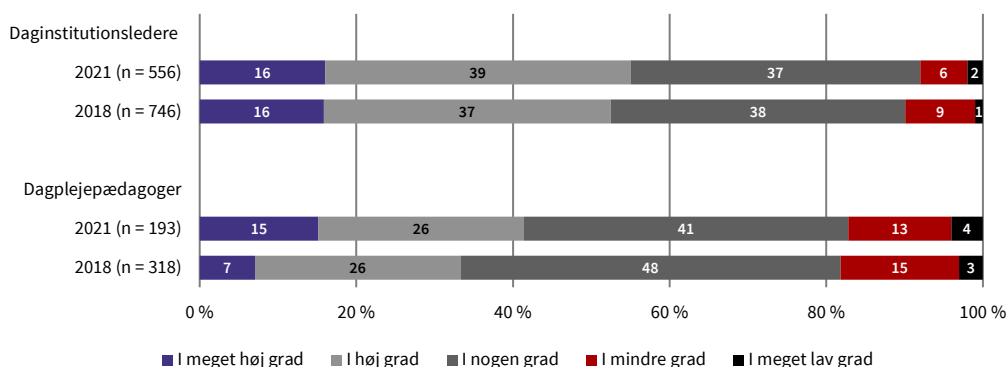
Ser vi omvendt på, hvor mange dagtilbud som er meget langt fra at realisere intentionerne, vurderer dagtilbudsscheferne i 2021 overordnet set, at "under halvdelen" (30 %) eller "ganske få eller ingen" (41 %) dagtilbud er meget langt fra at have realiseret intentionerne inden for elementet. Og sammenligner vi med 2018, er der i tidsperioden sket en positiv, statistisk signifikant udvikling. Fx er andelen, der vurderer, at "alle eller næsten alle" dagtilbuddene er langt fra at realisere intentionerne, er faldet fra 8 % i 2018 til 0 % i 2021 (se figur D.11 i appendiks D).

5.3 Evalueringsskilt fra daginstitutionslederne og dagplejepædagogernes perspektiv

For at få et større indblik i implementering af en evalueringsskilt i praksis er daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne bl.a. blevet spurgt ind til, hvad der karakteriserer deres evalueringsskiltpraksis. Figur 5.2 viser lederne og dagplejepædagogernes vurdering af, hvorvidt de sætter retning for, hvad der skal være i fokus for den løbende og systematiske evaluering. Blandt lederne er der 55 %, der svarer, at de "i meget høj grad" eller "i høj grad" sætter retning. 37 % svarer "i nogen grad", 6 % "i mindre grad", mens 2 % svarer "i meget lav grad". Blandt dagplejepædagogerne er der 41 %, der svarer, at de "i meget høj grad" eller "i høj grad" sætter retning. 41 % svarer "i nogen grad", 13 % "i mindre grad", mens 4 % svarer "i meget lav grad". Der har både blandt daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne været en mindre, men positiv, udvikling siden 2018.

FIGUR 5.2

I hvilken grad passer følgende udsagn på jeres praksis i institutionen/dagplejen: Jeg sætter retningen for, hvad der skal være i fokus for den løbende og systematiske evaluering

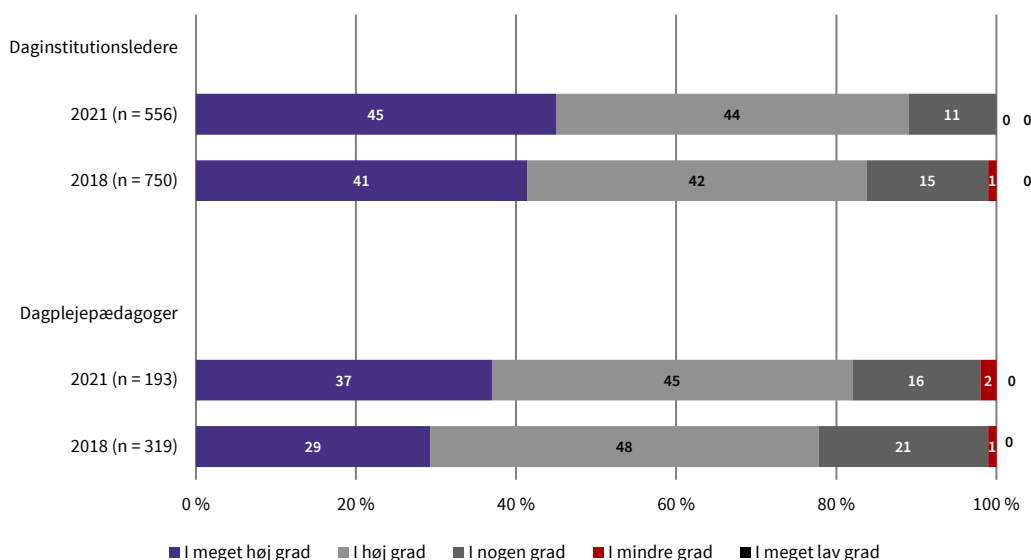

Kilde: Danmarks Evalueringsskilt, 2021.

Figur 5.3 og 5.4 viser daginstitutionsledernes og dagplejepædagogernes vurdering af, hvordan to udsagn om evalueringsskilt passer på deres praksis. Størstedelen af daginstitutionslederne (89 %) og dagplejepædagogerne (82 %) svarer, at deres praksis ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” er kendetegnet ved, at de i deres pædagogiske praksis løbende reflekterer over, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse, jf. figur 5.3. Omvendt svarer 2 % af dagplejepædagogerne, at det ”i mindre grad” kendetegner deres praksis. Ingen af daginstitutionslederne svarer, at det ”i meget lav grad” kendetegner deres praksis. Sammenligner vi med 2018, ses en mindre, men positiv, udvikling.

FIGUR 5.3

I hvilken grad passer følgende udsagn på jeres praksis i daginstitutionen/dagplejen: I den pædagogiske praksis forholder vi os løbende refleksivt til, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse

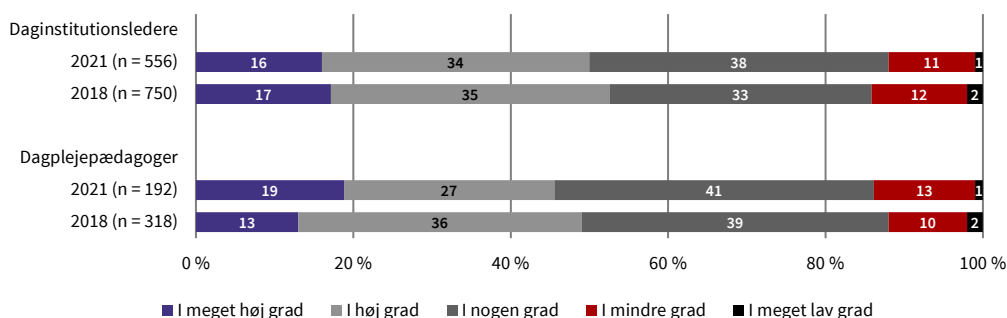

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Af figur 5.4 fremgår, at ca. halvdelen af daginstitutionslederne (50 %) og dagplejepædagogerne (46 %) svarer, at deres praksis ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” er kendetegnet ved en evaluerende pædagogisk praksis, hvor der systematisk sættes fokus på forskellige områder og følges op på særskilte formål. Omvendt svarer 12 % af lederne og 14 % af dagplejepædagogerne, at deres evaluerende pædagogiske praksis ”i mindre grad” eller ”i meget lav grad” er kendetegnet ved den form for systematik, fokus og opfølgning. Sammenligner vi med 2018, ses en mindre, men negativ, udvikling.

FIGUR 5.4

I hvilken grad passer følgende udsagn på jeres praksis i daginstitutionen/dagplejen: Vi har en evaluerende pædagogisk praksis, hvor vi systematisk sætter fokus på specifikke områder, hvor vi har særskilte formål, som vi følger op på.

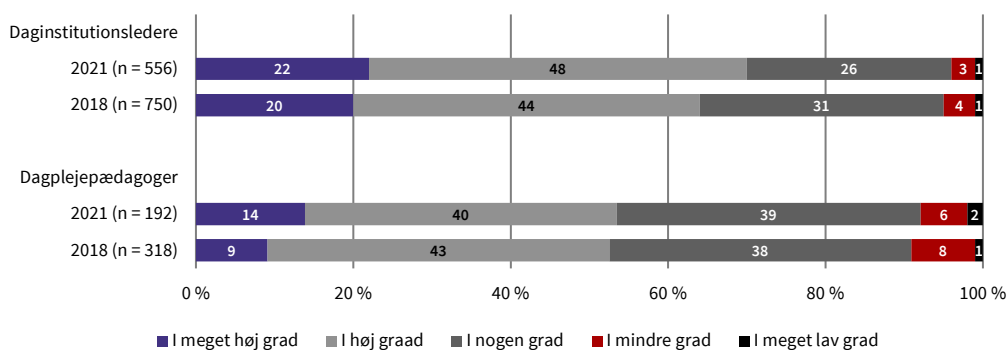
Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Brug af dokumentation og viden fra evalueringsarbejdet til udvikling af læringsmiljøet

Af dagtilbudsloven fremgår det, at lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. I spørgeskemaundersøgelsen er daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne blevet spurgt ind til, i hvilken grad de har fokus på, at medarbejderne bruger pædagogisk dokumentation og systematisk refleksion til at justere det pædagogiske læringsmiljø. De er også blevet spurgt om, hvor ofte eller sjældent de har haft en faglig dialog med én eller flere medarbejdere om, hvordan de kan bruge viden fra evalueringsarbejde til at udvikle læringsmiljøet. Svarene fremgår af figur 5.5 og 5.6.

FIGUR 5.5

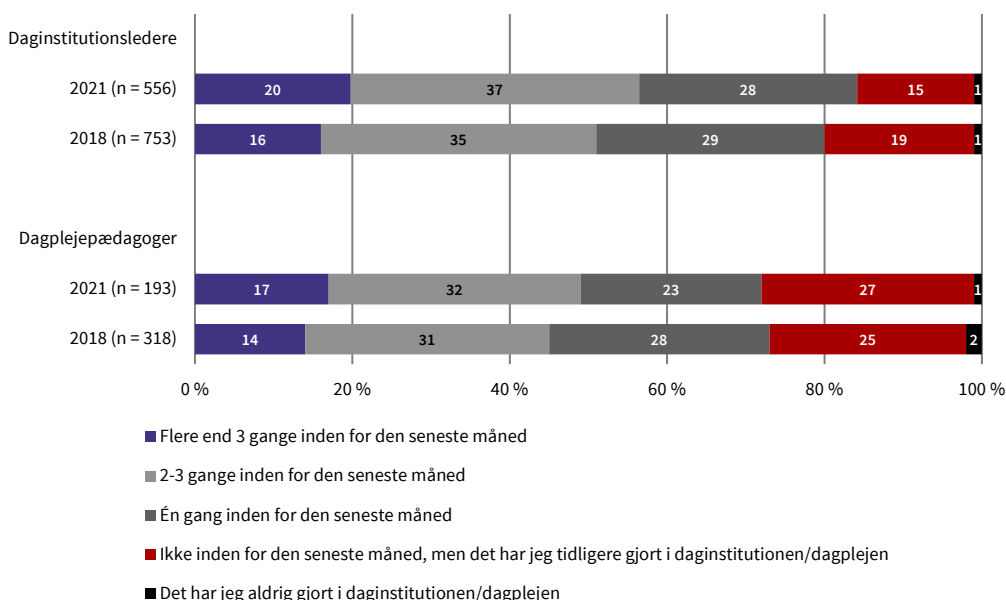
I hvilken grad har du fokus på, at medarbejderne/dagplejerne bruger pædagogisk dokumentation og systematisk refleksion til at justere det pædagogiske læringsmiljø?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

FIGUR 5.6

Hvor ofte eller sjældent har du haft en faglig dialog med én eller flere medarbejdere/dagplejere om, hvordan de kan bruge viden fra jeres evalueringsskilt til at udvikle læringsmiljøet?

Kilde: Danmarks Evalueringsskilt, 2021.

Figur 5.5 viser, at størstedelen af daginstitutionslederne (70 %) svarer, at de ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” har fokus på, at medarbejderne bruger pædagogisk dokumentation og refleksion til at justere det pædagogiske læringsmiljø. Dette er lidt mindre udbredt blandt dagplejepædagogerne, hvor den tilsvarende andel er på 54 %. Kun 3 % af daginstitutionslederne og 6 % af dagplejepædagogerne svarer, at de ”i mindre grad” har dette fokus.

Sammenlignet med 2018 er der i 2021 en lidt større andel, som svarer, at de ”i meget høj grad” eller ”i høj grad” har fokus på, at medarbejderne/dagplejerne bruger pædagogisk dokumentation og refleksion til at justere det pædagogiske læringsmiljø.

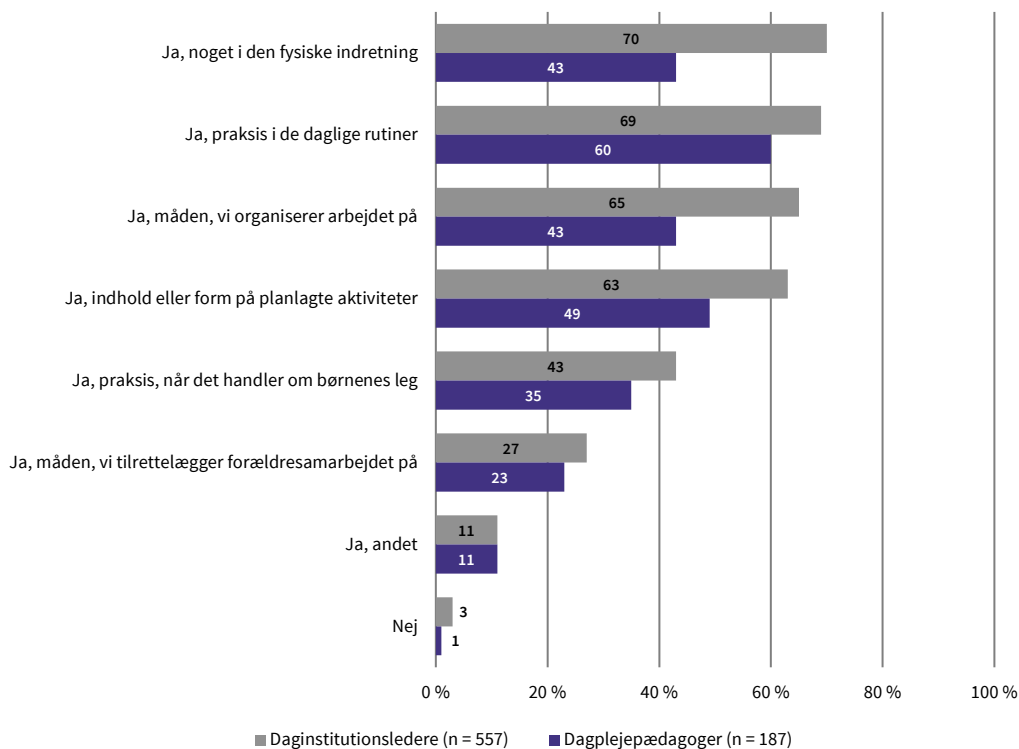
Når der i undersøgelsen spørges mere direkte ind til deres praksis, svarer størstedelen af daginstitutionslederne (85 %) og dagplejepædagogerne (72 %), at de mindst én gang i løbet af den seneste måned har haft en faglig dialog med én eller flere medarbejdere/dagplejere om, hvordan de kan bruge viden fra deres evalueringsskilt til at udvikle læringsmiljøet. 15 % af daginstitutionslederne og 27 % af dagplejepædagogerne svarer, at de ikke har haft en dialog med medarbejdere/dagplejere om dette inden for den seneste måned, men at de tidligere har haft det. Kun en meget lille andel (1 %) svarer, at de aldrig haft sådan en dialog.

Sammenlignet med 2018 er der i 2021 en lidt større andel, som inden for den seneste måned har haft en dialog med medarbejdere/dagplejere om, hvordan de kan bruge viden fra deres evalueringsskilt til at udvikle læringsmiljøet. Det gælder både for daginstitutionsledere og dagplejepædagoger.

I undersøgelsen spørges der også ind til, om der i løbet af det seneste år er blevet ændret noget i det pædagogiske læringsmiljø som følge af evalueringsskiltet, hvilket fremgår af figur 5.7.

FIGUR 5.7

Har I inden for det seneste år ændret noget i det pædagogiske læringsmiljø som følge af jeres evalueringsarbejde?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Spørgsmålet er stillet som et multiple-choice-spørgsmål, hvor det er muligt at sætte kryds i flere kategorier, hvorfor procenterne summer til mere end 100 %. Svarkategorierne er forkortede. De oprindelige er ”Ja, vi har som følge af vores evalueringsarbejde ændret indhold eller form på planlagte aktiviteter”; ”Ja, vi har som følge af vores evalueringsarbejde ændret vores praksis i de daglige rutiner”; ”Ja, vi har som følge af vores evalueringsarbejde ændret vores praksis, når det handler om børnenes leg”; ”Ja, vi har som følge af vores evalueringsarbejde ændret måden, vi organiserer arbejdet på”; ”Ja, vi har som følge af vores evalueringsarbejde ændret på måden, vi tilrettelægger forældresamarbejdet på”; ”Ja, vi har som følge af vores evalueringsarbejde ændret andet”; ”Nej, vi har ikke ændret noget som følge af vores evalueringsarbejde i det seneste år”.

Næsten alle daginstitutionsledere og dagplejepædagoger svarer, at de har ændret noget i det pædagogiske læringsmiljø som følge af deres evalueringsarbejde. Blandt daginstitutionslederne svarer størstedelen (63-70 %), at de på baggrund af evalueringsarbejdet har ændret den fysiske indretning, de praktiske rutiner, måden, de organiserer arbejdet på, og indhold eller form af planlagte aktiviteter.

Blandt dagplejepædagogerne angiver lidt færre tilsvarende at have foretaget ændringer i det pædagogiske læringsmiljø. 60 % svarer, at de har ændret praksis i de daglige rutiner, mens 43-49 % svarer, at de har ændret den fysiske indretning, måden, de organiserer arbejdet på, og indhold eller form på planlagte aktiviteter.

Daginstitutionsledere og dagplejepædagoger er i undersøgelsen blevet spurgt ind til, hvilke forhold de har fokuseret på i deres evalueringsarbejde det seneste år, hvilket fremgår af tabel 5.1.

TABEL 5.1

Tænk på jeres evalueringsarbejde det seneste år i daginstitutionen. Hvilke forhold har der været fokus på i jeres evalueringsarbejde?

	Top-3	Bund-3
Daginstitutionsledere (N = 557)	Gruppestørrelser og organisering (82 %) Børnenes trivsel (78 %) Interaktioner og relationer i børnegruppen (76 %)	Jeres praksis i forhold til leg (50 %) Børnenes oplevelser og perspektiver (54 %) Børnenes dannelse (55 %)
Dagplejepædagoger	Børnenes trivsel (78 %) Børnenes udvikling (73 %) Sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse (69 %)	Gruppestørrelser og organisering (37 %) Jeres praksis i forhold til leg (39 %) Form og indhold af planlagte pædagogiske aktiviteter (44 %)

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Tabel 5.1. viser, hvilke tre forhold der henholdsvis er flest og færrest, som har haft fokus på i deres evalueringsarbejde. Størstedelen af både daginstitutionsledere (78 %) og dagplejepædagoger (78 %) har fokuseret på børnenes trivsel. Derudover har 82 % af daginstitutionslederne haft fokus på gruppestørrelser og organisering, mens 76 % har haft fokus på interaktioner og relationer i børnegruppen. Fokus har været lidt anderledes blandt dagplejepædagogerne, hvor 73 % har haft fokus på børnenes udvikling, mens 69 % har haft fokus på sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Praksis i forhold til leg hører til blandt de forhold, som færrest daginstitutionsledere (50 %) og dagplejepædagoger (39 %) har haft fokus på. 54 % af daginstitutionslederne har haft fokus på børnenes oplevelser og perspektiver, mens 55 % har haft fokus på børnenes dannelse. Billedet er markant anderledes blandt dagplejepædagogerne. Her har 37 % haft fokus på gruppestørrelser og organisering, mens 44 % har haft fokus på form og indhold af planlagte pædagogiske aktiviteter.

6 Det fremadrettede arbejde

Alle dagtilbudsschefer forventer at tage en eller flere former for understøttelse i anvendelse inden for de kommende to år i forbindelse med de otte fokusområder. De forventer særligt at anvende det pædagogiske tilsyn (89 %), evalueringsmetoder i dagtilbud eller kommune (70 %) og materiale, modeller og metoder til understøttelse af praksis (61 %).

Evalueringen viser også, at lidt under halvdelen af daginstitutionslederne (48 %) og dagplejepædagogerne (41 %) endnu ikke har konkrete planer om at igangsætte eller deltage i initiativer, der understøtter elementerne i den styrkede pædagogiske læreplan. Omkring en tredjedel af daginstitutionslederne (38 %) og dagplejepædagogerne (30 %) har planer om at igangsætte egne initiativer i dagtilbuddet eller dagplejen, mens 30 % af daginstitutionslederne og 14 % af dagplejepædagogerne svarer, at de planlægger at deltage i initiativer på områdeniveau.

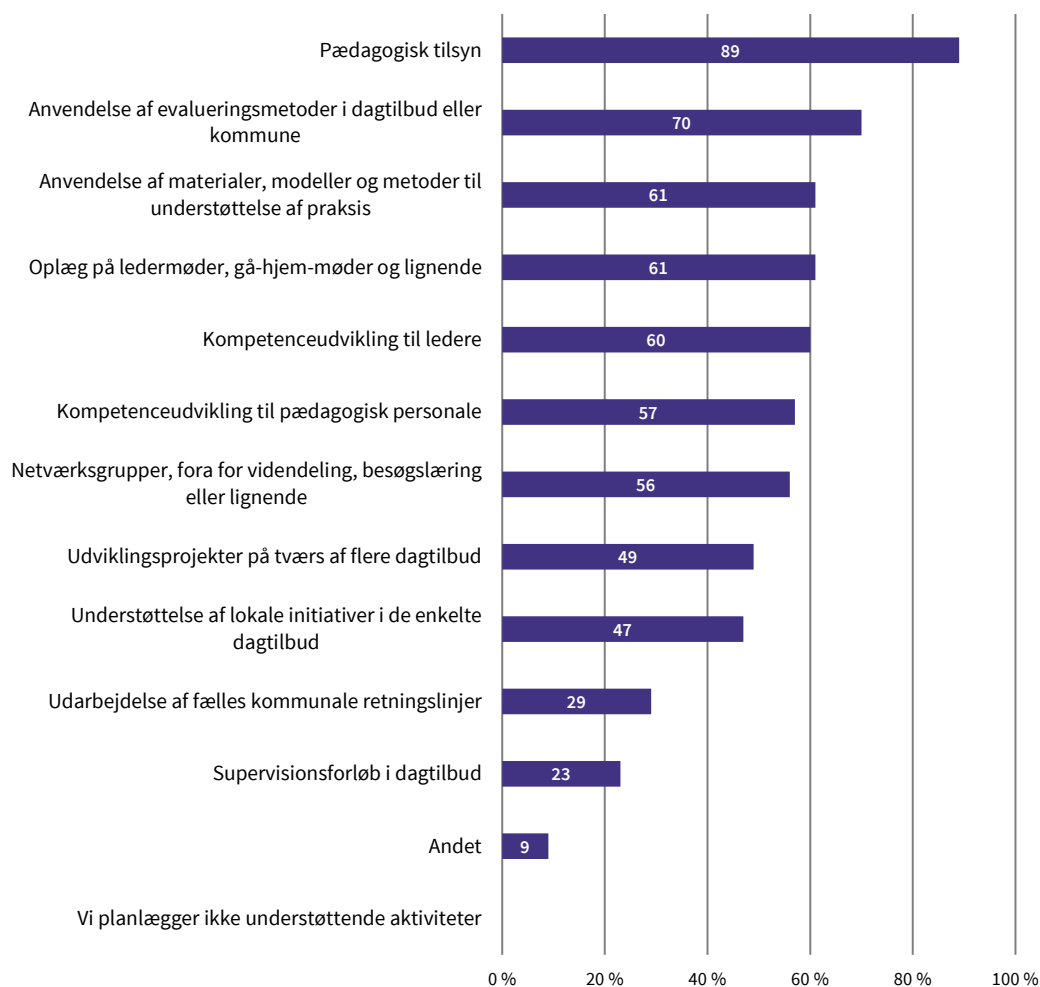
Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er også blevet spurgt til, i hvilken grad de vil arbejde med et givet fokusområde inden for de kommende to år. 81 % eller derover af lederne og dagplejepædagogerne forventer i meget høj eller høj grad at sætte fokus på Børnesyn og børneperspektiver, Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner, Det brede læringssyn og læring hele dagen og Evalueringskultur og Forældresamarbejde. Blandt lederne er der også 81 %, som forventer at sætte fokus på Faglig ledelse i forbindelse med den styrkede pædagogiske læreplan. Blandt dagplejepædagogerne gælder det 70 %. Samarbejde med lokalmiljøet er det element, som færrest ledere (36 %) og dagplejepædagoger (27 %) forventer at sætte fokus på.

6.1 Det fremadrettede arbejde fra dagtilbudsschefernes perspektiv

Dagtilbudsscheferne er blevet spurgt til, hvilke former for understøttelse kommunen har planer om at tage i anvendelse inden for de kommende to år i forbindelse med de udvalgte fokusområderne fra den styrkede pædagogiske læreplan. Svarerne fremgår af figur 6.1.

FIGUR 6.1

Hvilke af følgende former for understøttelse har kommunen planer om at tage i anvendelse inden for de kommende to år i forbindelse med elementerne i den styrkede pædagogiske læreplan? (n = 70)

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Spørgsmålet er stillet som et multiple-choice-spørgsmål, hvor det er muligt at sætte kryds i flere kategorier, hvorfor procenterne summer til mere end 100 %. Svarkategorierne "Kompetenceudvikling til ledere"; "Kompetenceudvikling til pædagogisk personale"; "Vi planlægger ikke understøttende aktiviteter" er forkortede. De oprindelige er "Kompetenceudvikling til ledere ud over det, der ligger i Børne- og Undervisningsministeriets pulje til kompetenceløft"; "Kompetenceudvikling til pædagogisk personale ud over det, der ligger i Børne- og Undervisningsministeriets pulje til kompetenceløft"; "Vi planlægger ikke understøttende aktiviteter i forhold til understøttelse af den styrkede pædagogiske læreplan inden for de kommende to år".

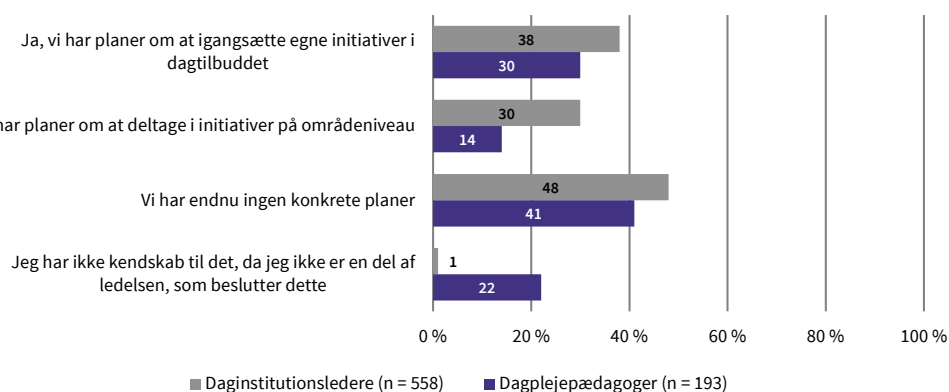
Helt overordnet forventer alle dagtilbudsschefer at tage en eller flere former for understøttelse i anvendelse inden for de kommende to år i forbindelse med elementerne i den styrkede pædagogiske læreplan, jf. figur 6.1. Dagtilbudsschefer forventer særligt at anvende det pædagogiske tilsyn (89 %), evalueringsmetoder i dagtilbud eller kommune (70 %) og materiale, modeller og metoder til understøttelse af praksis (61 %). Omvendt forventer en mindre del at anvende supervisionsforløb i dagtilbud (23 %) og udarbejdelse af fælles kommunale retningslinjer (29 %).

6.2 Det fremadrettede arbejde fra daginstitutionslederne og dagplejepædagogernes perspektiv

Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er blevet spurgt om deres planer om at igangsætte eller deltage i lokale initiativer, der understøtter elementer i den styrkede pædagogiske læreplan inden for de næste to år. Svarene fremgår af figur 6.2.

FIGUR 6.2

Har I konkrete planer om inden for de kommende 2 år at igangsætte eller deltage i lokale initiativer, der understøtter de elementer, som nu er en del af den styrkede pædagogiske læreplan?

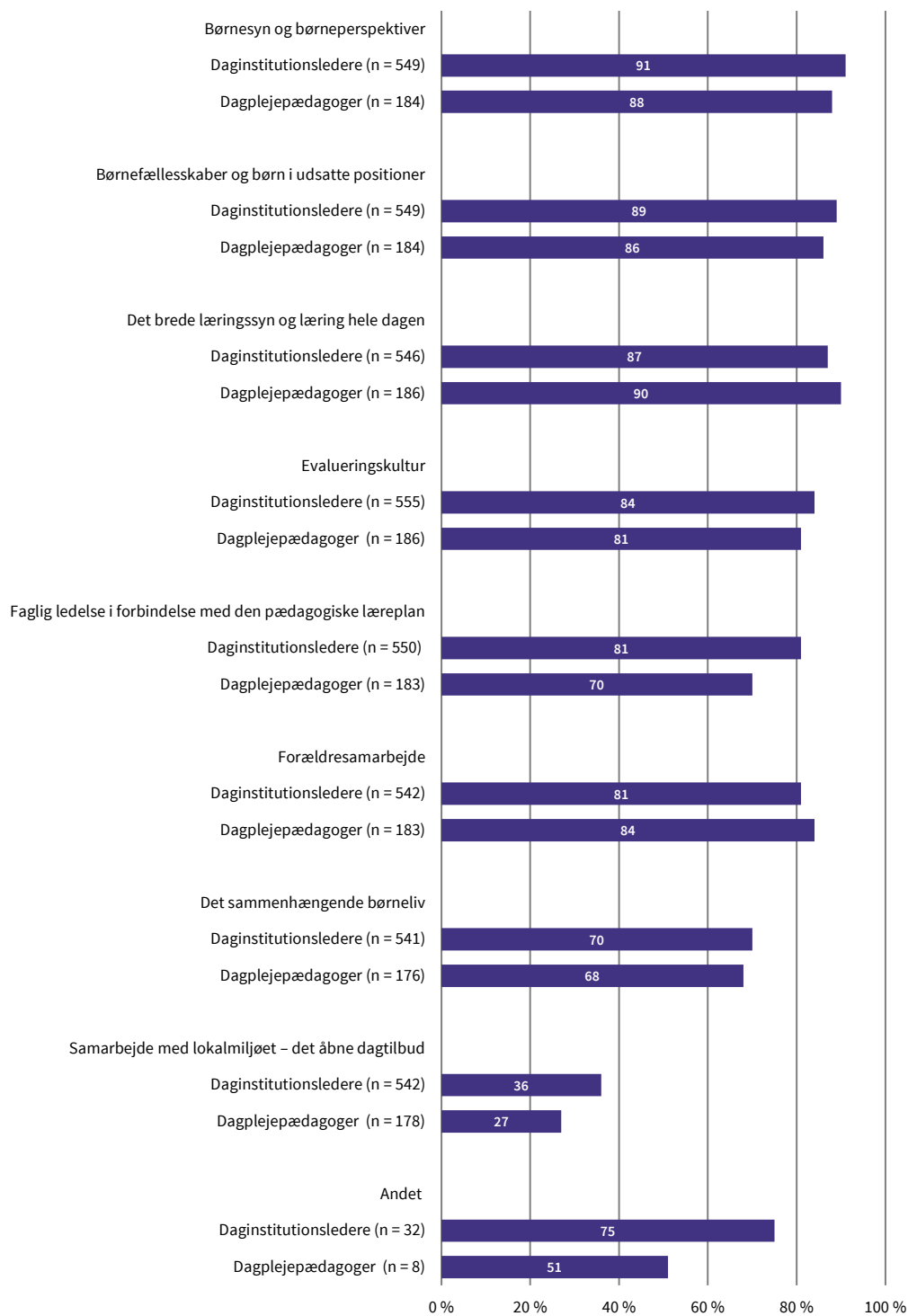
Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Figuren viser, at 48 % af daginstitutionslederne og 41 % af dagplejepædagogerne endnu ikke har konkrete planer om at igangsætte eller deltage i initiativer, der understøtter elementerne i den styrkede pædagogiske læreplan. 38 % af daginstitutionslederne og 30 % af dagplejepædagogerne har planer om at igangsætte egne initiativer i dagtilbuddet eller dagplejen. 30 % af daginstitutionslederne og 14 % af dagplejepædagogerne svarer, at de planlægger at deltage i initiativer på områdeniveau. De resterende 1 % af lederne og 22 % af dagplejepædagogerne angiver, at de ikke har kendskab til det, da de ikke er en del af ledelsen, som beslutter dette.

Daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne er også blevet spurgt ind til, i hvilken grad de vil arbejde med et givent fokusområde fra den styrkede pædagogiske læreplan inden for de kommende to år. I figur 6.3 ses andelen, der har angivet, at de "i meget høj grad" eller "i høj grad" vil prioritere at arbejde med et givent fokusområde. Helt overordnet forventer langt størstedelen af både daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne at sætte fokus på alle otte fokusområder. 81 % eller derover af lederne og dagplejepædagogerne forventer at sætte fokus på Børnesyn og børneperspektiver, Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner, Det brede læringssyn og læring hele dagen, Evalueringskultur og Forældresamarbejde. Blandt lederne er der også 81 %, som forventer at sætte fokus på Faglig ledelse i forbindelse med den styrkede pædagogiske læreplan. Blandt dagplejepædagogerne gælder det 70 %. Samarbejde med lokalmiljøet er det fokusområde, som færrest ledere (36 %) og dagplejepædagoger (27 %) forventer at sætte fokus på. Lederne og dagplejepædagogerne har i spørgeskemaundersøgelsen kunnet sige ja til alle områder, hvilket mange har benyttet sig af.

FIGUR 6.3

Andelen af daginstitutionsledere og dagplejepædagoger, der i meget høj eller høj grad vil prioritere at arbejde med et givent element af den styrkede pædagogiske læreplan inden for de kommende to år

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Søjlerne er rangeret efter andelen af daginstitutionsledere, der har svaret "I meget høj" eller "I høj grad" til de 6 elementer.

Appendiks A – Litteraturliste

AKF, EVA, NIRAS Konsulenterne, & UdviklingsForum. (2008). *Evaluering af loven om pædagogiske læreplaner. Slutevaluering – bilagsrapport*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

Børne- og Undervisningsministeriet. (2018). *Styrkede pædagogisk læreplan. Rammer og indhold*. Lokaliseret 16. oktober 2021 på: https://emu.dk/sites/default/files/2021-03/7044%20SPL%20Den_styrkede_paedagogiske_laereplan_21_WEB%20FINAL-a.pdf

EVA. (2009). *Evalueringer af pædagogiske læreplaner i kommunalt perspektiv – mellem pædagogisk, administrativ og politisk praksis*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2012). *Læreplaner i praksis. Daginstitutionernes arbejde med pædagogiske læreplaner*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

Appendiks B – De otte fokusområder og lovgrundlag

Det brede lærings syn og læring hele dagen

Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret. Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse.

Forarbejder til dagtilbudslovens § 8, stk. 2.

§ 8, stk. 3. Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Børnesyn og børneperspektiver

Det at være barn har en værdi i sig selv. Børn skal ikke alene forberedes på at blive voksne, men også støttes og værdsættes i de første år.

Børn på fx 2 år og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så børnene oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur. Det pædagogiske personale i dagtilbuddet skal invitere barnet til at være aktivt deltagende, så barnet selv er med til at skabe sin læring og konkrete deltagelse i demokratiske sammenhænge, som personalet er ansvarligt for at skabe.

Forarbejder til dagtilbudslovens § 8, stk. 2.

Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner

Al leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale fastsætter rammerne for. Relationer og venskaber er afgørende, hvor alle børn skal opleve at være en del af

fællesskabet og blive respekteret og lyttet til. I dagtilbuddenes hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn både kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende, samtidig med at fællesskabet skaber rum til alle, nye relationer og mulighed for at prøve forskellige positioner mv. Det er det pædagogiske personales og ledelsens opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet.

Forarbejder til dagtilbudslovens § 8, stk. 2.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.

Dagtilbudslovens § 8, stk. 5.

Forældresamarbejde

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.

Dagtilbudslovens § 8, stk. 6.

Evalueringskultur

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.

Dagtilbudslovens § 9, stk. 2 og 3.

Faglig ledelse i forbindelse med den styrkede pædagogiske læreplan

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for, at den pædagogiske læreplan udarbejdes, og at det pædagogiske arbejde i dagtilbuddet tilrettelægges og udøves inden for rammerne af den pædagogiske læreplan.

Lederen af dagtilbuddet er også ansvarlig for at offentliggøre den pædagogiske læreplan.

Dagtilbudslovens § 9, stk. 1.

Forældrebestyrelsen i kommunale, selvejende og udliciterede daginstitutioner skal inddrages i udarbejdelsen, evalueringen af og opfølgningen på den pædagogiske læreplan samt i daginstitutionens arbejde med at skabe gode overgange fra hjem til dagtilbud, mellem dagtilbud og fra dagtilbud til fritidstilbud og skole.

Forældrebestyrelsen for den kommunale dagpleje skal inddrages i udarbejdelsen af, evalueringen af og opfølgningen på den pædagogiske læreplan samt i dagplejens arbejde med at skabe gode overgange fra hjem til dagtilbud og mellem dagtilbud.

Dagtilbudslovens § 15, stk. 1 og 2.

Det sammenhængende børneliv

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.

Dagtilbudslovens § 8, stk. 6.

Samarbejde med lokalmiljøet.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Dagtilbudslovens § 8, stk. 6.

Appendiks C – Metode

Spørgeskemaet

Spørgeskemaerne er udarbejdet af EVA i 2018 med udgangspunkt i de otte centrale fokusområder, som er udvalgt på baggrund af det pædagogiske grundlag i den styrkede pædagogiske læreplan og på baggrund af de pejlemærker, som Partnerskab for kompetenceudvikling og viden i praksis (nuværende Partnerskab for kvalitet i dagtilbud) har udviklet i efteråret 2017. EVA har med udgangspunkt i disse pejlemærker og det pædagogiske grundlag i den styrkede pædagogiske læreplan lavet et udkast til spørgeskemaer, som partnerskabet kommenterede og reviderede.

I 2021 blev spørgeskemaerne tilpasset, så det fungerede som en eftermåling. Derudover blev der tilføjet introtekster, som bad respondenterne om, i det omfang det var muligt, at se bort fra covid-19. Der blev desuden tilføjet spørgsmål, der havde til formål at afdække, om initiativer, mål, koncepter eller lignende i kommunerne, som ikke er i overensstemmelse med den styrkede pædagogiske læreplan, har været rammesættende for kommunes dagtilbud de seneste tre år.

Dataindsamling

For dagplejepædagoger og daginstitutionsleder er der udtrukket en stikprøve, mens spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudsschefer er en totalundersøgelse.

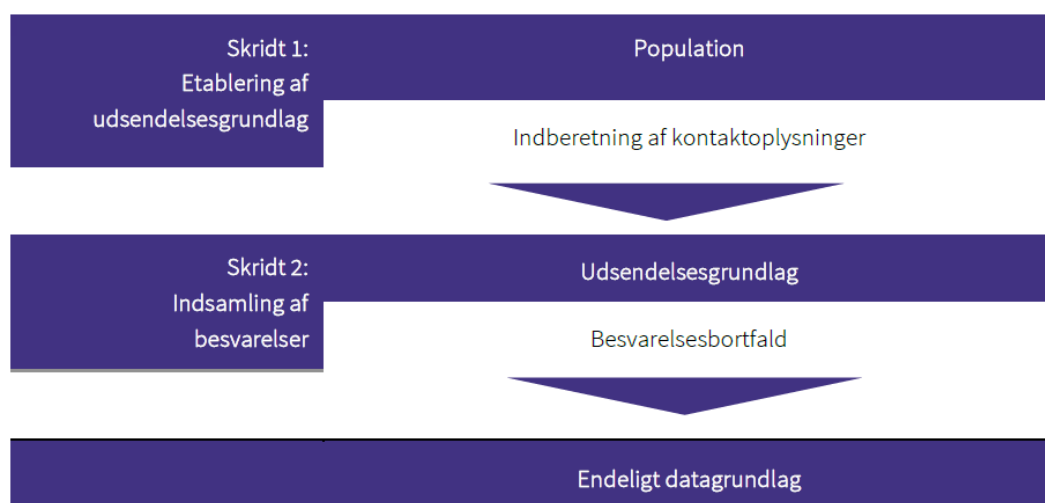
Dataindsamlingen blandt dagtilbudsschefer er gennemført som en populationsundersøgelse blandt alle dagtilbudsschefer i de 98 kommuner. Kontaktgrundlaget er etableret af EVA og indeholder oplysninger om kommune, navn, e-mailadresse og telefonnummer.

Dataindsamlingen blandt dagplejepædagoger er ligeledes foregået i to skridt. Først er der etableret et udsendelsesgrundlag. Dette er sket via indberetninger af kontaktoplysninger på kommunernes dagplejepædagoger til EVA. Da det ikke er alle kommuner, som har indberettet kontaktoplysninger på dagplejepædagoger, er der i den forbindelse sket et indberetningsbortfald i overgangen til det endelige udsendelsesgrundlag. Udsendelsesgrundlaget bestod af dagplejepædagoger fra 90 kommuner, mens følgende kommuner ikke deltog: Gentofte, Helsingør, Horsens, Læsø, Odsherred, Samsø, Solrød og Struer Kommune.

Dataindsamlingen blandt daginstitutionsledere er ligeledes foregået i to skridt. Først er der etableret et udsendelsesgrundlag. I denne fase er der udtrukket en stikprøve på 1.300 daginstitutioner fra den samlede population, som skulle indberette kontaktoplysninger på deres daginstitutionsledere til EVA. Da det ikke er alle kommuner, som har indberettet kontaktoplysninger på daginstitutionsledere, er der i den forbindelse sket et indberetningsbortfald i overgangen til det endelige udsendelsesgrundlag. Udsendelsesgrundlaget bestod af daginstitutionsledere fra 96 kommuner, mens følgende kommuner ikke deltog: Odsherred og Solrød Kommune.

FIGUR C.1

Udsendelsesgrundlag

Data er indsamlet i perioden fra 24. august til 22. september 2021. Invitationer og påmindelser blev sendt til respondenterne via e-mail. Derudover blev der sendt en ekstra rykker ud til kommuner med lav svarprocent 16. september, og til dagtilbudschefer 21. september.

TABEL C.1

Dataindsamlingsperiode

E-mail-invitation	Påmindelse 1	Påmindelse 2
24. august	6. september	14. september

Nedenfor ses svarprocent fordelt på de tre respondentgrupper:

TABEL C.2

Samlet svarprocent

	Udsendelsesgrundlag	Svar	Svarprocent
Dagtilbudschefer	98	70	71 %
Dagplejepædagoger	503	193	38 %
Daginstitutionsledere	1.288	558	43 %

Bortfaldsanalyse

Tabellen nedenfor viser svarprocenterne for dagtilbudschefer fordelt på region.

TABEL C.3

Svarprocenter for dagtilbudschefer fordelt på region

Region	Udsendelsesgrundlag	Svar	Svarprocent
Region Nordjylland	11	9	82 %
Region Midtjylland	19	10	53 %
Region Syddanmark	22	16	73 %
Region Hovedstaden	17	12	71 %
Region Sjælland	29	23	79 %
Total	98	70	71 %

I tabellen nedenfor undersøges repræsentativiteten af data for dagtilbudschefer. Dette gøres ved at sammenholde svarfordelingerne med populationsfordelingerne. Afvigelsen mellem disse vises i procentpoint. Der er ingen signifikante afvigelser.

TABEL C.4

Repræsentativitet dagtilbudschefer

Region	Udsendelsesgrundlag		Svar		Afvigelse
	Antal	Andel	Antal	Andel	Pct. point
Region Nordjylland	11	11 %	9	13 %	+1,6 %
Region Midtjylland	19	19 %	10	14 %	-5,1 %
Region Syddanmark	22	22 %	16	23 %	+0,4 %
Region Hovedstaden	17	17 %	12	17 %	-0,2 %
Region Sjælland	29	30 %	23	33 %	+3,3 %

Tabellen nedenfor viser svarprocenterne for dagplejepædagoger fordelt på region.

TABEL C.5

Svarprocenter for dagplejepædagoger fordelt på region

Region	Udsendelsesgrundlag	Svar	Svarprocent
Region Nordjylland	75	38	51 %
Region Midtjylland	122	43	35 %

Region	Udsendelsesgrundlag	Svar	Svarprocent
Region Syddanmark	146	50	34 %
Region Hovedstaden	84	30	36 %
Region Sjælland	76	32	42 %
Total	503	193	38 %

I tabellen nedenfor undersøges repræsentativiteten af data for dagplejepædagoger. Dette gøres ved at sammenholde svarfordelingerne med populationsfordelingerne. Afvigelsen mellem disse vises i procentpoint. Der er ingen signifikante afvigelser.

TABEL C.6
Repræsentativitet dagplejepædagoger

Region	Udsendelsesgrundlag		Svar		Afvigelse
	Antal	Andel	Antal	Andel	Procentpoint
Region Nordjylland	75	15 %	38	20 %	+4,8
Region Midtjylland	122	24 %	43	22 %	-2,0
Region Syddanmark	146	29 %	50	26 %	-3,1
Region Hovedstaden	84	17 %	30	16 %	-1,2
Region Sjælland	76	15 %	32	17 %	+1,5

Tabellen nedenfor viser svarprocenterne for daginstitutionslederne fordelt på region.

TABEL C.6
Svarprocenter for daginstitutionsledere fordelt på region

Region	Udsendelsesgrundlag	Svar	Svarprocent
Region Nordjylland	139	66	47 %
Region Midtjylland	288	117	41 %
Region Syddanmark	280	151	54 %
Region Hovedstaden	162	65	40 %
Region Sjælland	419	159	38 %
Total	1.288	558	43 %

I tabellen nedenfor undersøges repræsentativiteten af data for daginstitutionsledere. Dette gøres ved at sammenholde svarfordelingerne med populationsfordelingerne. Afvigelsen mellem disse

vises i procentpoint. Et enkelt sted er der en signifikant forskel på andelen, der indgår i hhv. undersøgelsespopulation og respondenter, idet ledere fra Region Syddanmark er en smule overrepræsenteret. Der er tale om en substantielt set mindre afvigelse, som ikke ændrer ved det overordnede billede.

TABEL C.7
Repræsentativitet daginstitutionsledere

Region	Udsendelsesgrundlag		Svar		Afvigelse
	Antal	Andel	Antal	Andel	Procentpoint
Region Nordjylland	139	11 %	66	12 %	+1,0
Region Midtjylland	288	22 %	117	21 %	-1,4
Region Syddanmark	280	22 %	151	27 %	+5,3 *
Region Hovedstaden	162	13 %	65	12 %	-0,9
Region Sjælland	419	33 %	159	28 %	-4,0

* Signifikant afvigelse ved alpha-niveau: $p < 0,05$

Analyse

De konklusioner, som præsenteres i notatet, bygger på frekvenstabeller og krydstabeller, som er udarbejdet på baggrund af data fra spørgeskemaundersøgelsen. Nogle af målgrupperne er relativt små, fx er der kun 98 dagtilbudsschefer i Danmark. Det betyder, at der, på trods af en relativt høj svarprocent, er antalsmæssigt få besvarelser fra disse målgrupper. Dermed kan forskelle på blot få besvarelser skabe store procentvise udsving. I notatet kommenterer vi derfor kun substantielle forskelle og sammenhænge, dvs. de tilfælde, hvor det ikke er enkelte respondenter, som gør udslaget.

Rapporten præsenterer udvalgte resultater fra spørgeskemaundersøgelsen i et kort format. Frekvenstabeller på baggrund af de resterende spørgsmål i undersøgelsen kan findes i *Spørgeskemaundersøgelse om den styrkede pædagogiske læreplan. Tabelrapport 2021*. Resultaterne er udvalgt til notatet med undersøgelsesspørgsmålene for øje. Derudover er resultaterne udvalgt med henblik på at sikre, at alle otte fokusområder belyses i notatet.

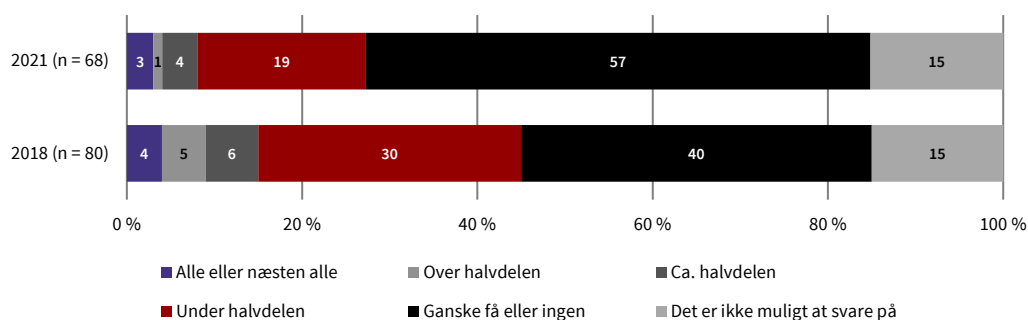
Tal fra spørgeskemaundersøgelsen præsenteres som figurer. Alle figurer er baseret på simple frekvenser. Nogle steder har vi dog sammenkoblet flere spørgsmål i den samme figur, ændret svarkategorier eller rangeret de forskellige spørgsmål i forhold til hinanden. I disse tilfælde er databehandlingen beskrevet i en note under figuren.

Appendiks D – Figurer

Dagtilbudsscheferne er blevet spurgt til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget langt fra at realisere intentionerne i fokusområdet Faglig ledelse, jf. figur D.1.

FIGUR D.1

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget langt fra at realisere intentionerne i elementet Faglig ledelse i forbindelse med den pædagogiske læreplan?

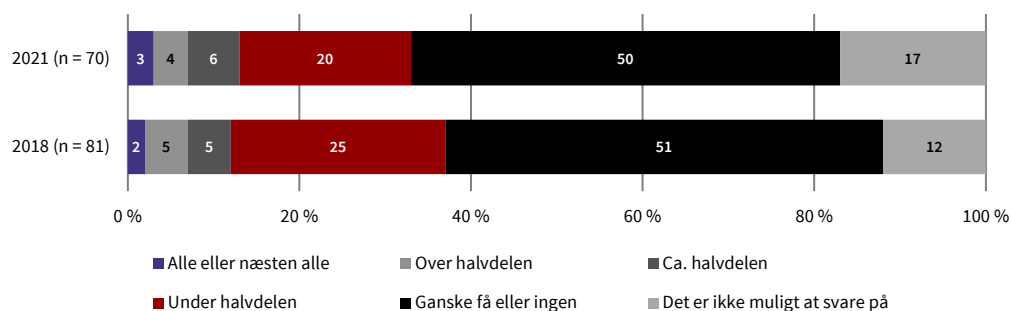

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed". Forskellen mellem de to år er *ikke* signifikant med et alpha-niveau på 0,05. Det kan i høj grad hænge sammen med det lave antal respondenter. Grundet det lave antal besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudsschefer er det i flere tilfælde vanskeligt at vurdere, om insignifikante resultater alene skyldes det lave antal besvarelser. Selvom et resultat er insignifikant, kan der altså godt være tale om en substantiel forskel.

FIGUR D.2

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget langt fra at realisere intentionerne i elementet ”Det brede læringssyn og læring hele dagen”?

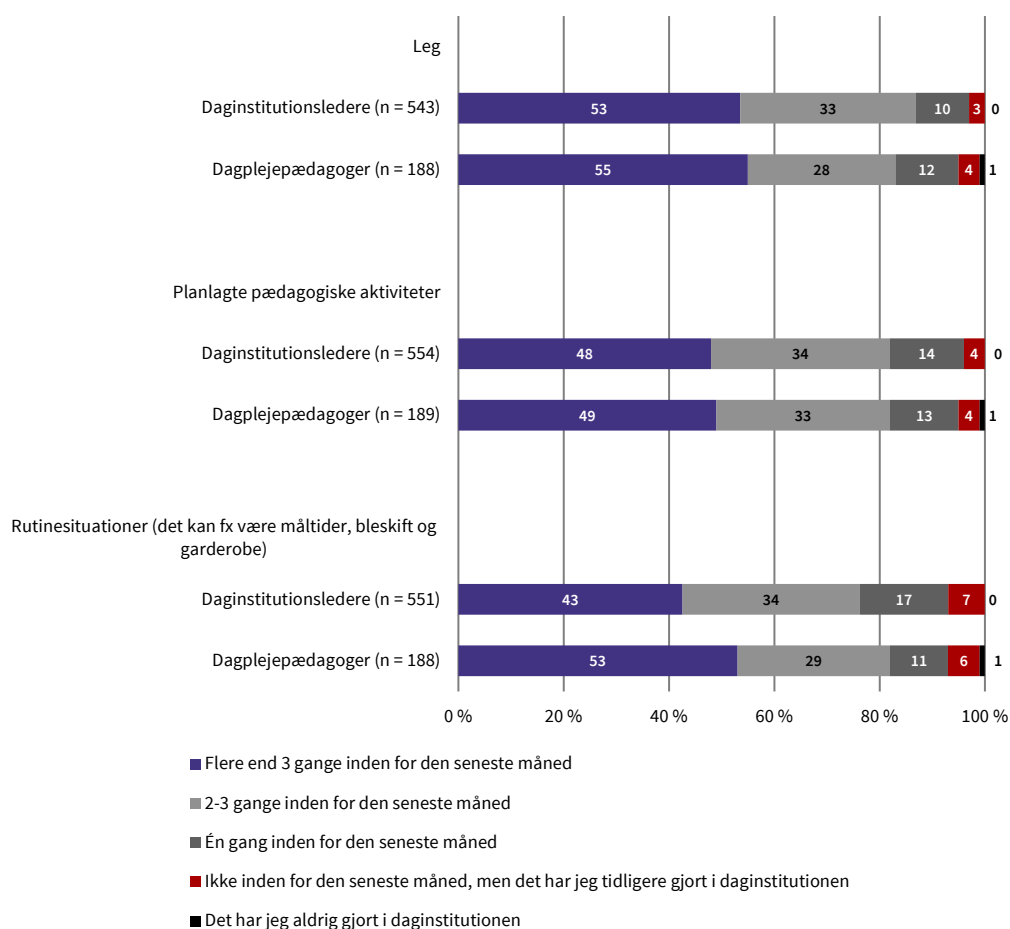
Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien ”Det er ikke muligt at svare på” er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er ”Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed”. Forskellen mellem de to år er *ikke* signifikant med et alpha-niveau på 0,05. Det kan i høj grad hænge sammen med det lave antal respondenter.

Figur D.3, D.4 og D.5 viser, hvor tit daginstitutionslederne og dagplejepædagogerne har faglige dialoger med medarbejdere og dagplejere om forskellige dele af børnenes udvikling (kropslig/motorisk, social og sproglig/kognitive). Figurerne viser også udviklingen fra 2018 til 2021.

FIGUR D.3.

Hvor ofte eller sjældent har du haft en faglig dialog med én eller flere medarbejdere/dagplejere om, hvordan de kan arbejde med børnenes kropslige/motoriske udvikling i følgende situationer: leg, planlagte pædagogiske aktiviteter og rutinesituationer? (det kan fx være måltider, bleskift og garderobe)

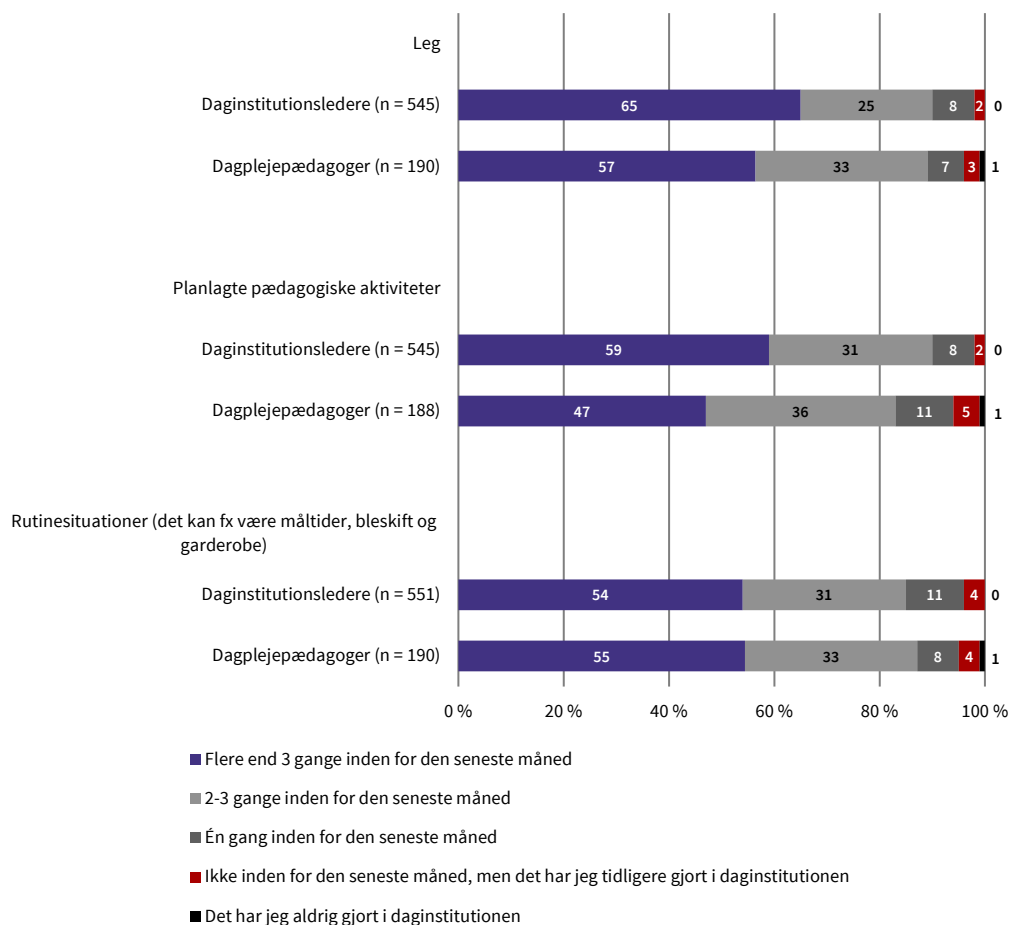

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Søjlerne er rangeret efter hyppigheden af faglig dialog med medarbejdere for daginstitutionsledere.

FIGUR D.4.

Hvor ofte eller sjældent har du haft en faglig dialog med én eller flere medarbejdere/dagplejere om, hvordan de kan arbejde med børnenes sociale og emotionelle udvikling i følgende situationer: leg, planlagte pædagogiske aktiviteter og rutinesituationer?

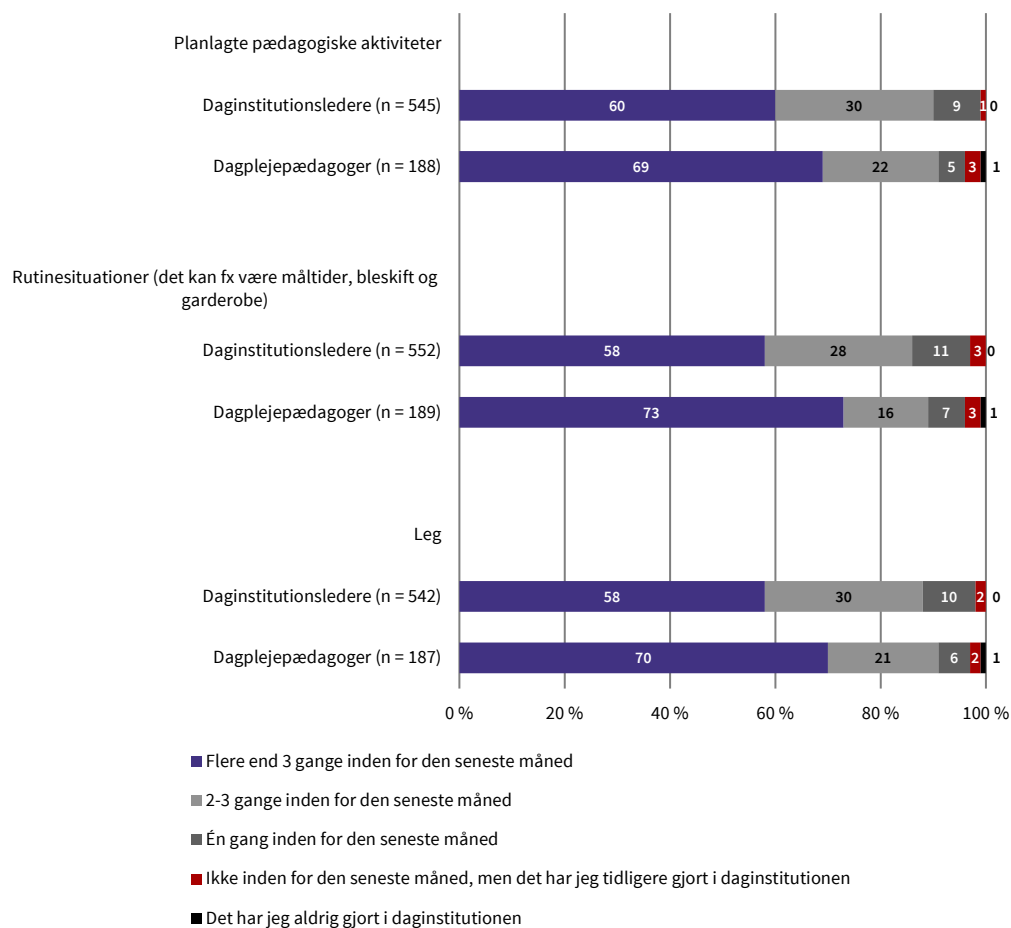

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Søjlerne er rangeret efter hyppigheden af faglig dialog med medarbejdere for daginstitutionsledere.

FIGUR D.5.

Hvor ofte eller sjældent har du haft en faglig dialog med én eller flere medarbejdere/dagplejere om, hvordan de kan arbejde med børnenes sproglige/kognitive udvikling i følgende situationer: leg, planlagte pædagogiske aktiviteter og rutinesituationer?

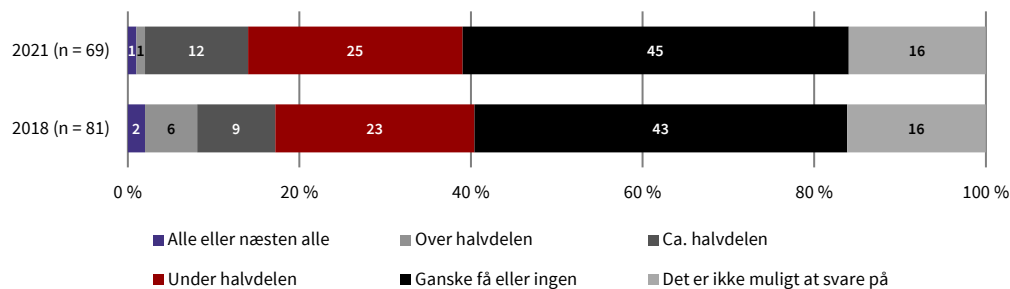
Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Søjlerne er rangeret efter hyppigheden af faglig dialog med medarbejdere for daginstitutionsledere.

Dagtilbudsscheferne er blevet spurgt om, hvor mange dagtilbud i deres kommune der er meget langt fra at realisere intentionerne i elementet Børnesyn og børneperspektiver, jf. figur D.6.

FIGUR D.6

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget langt fra at realisere intentionerne i elementet Børnesyn og børneperspektiver?

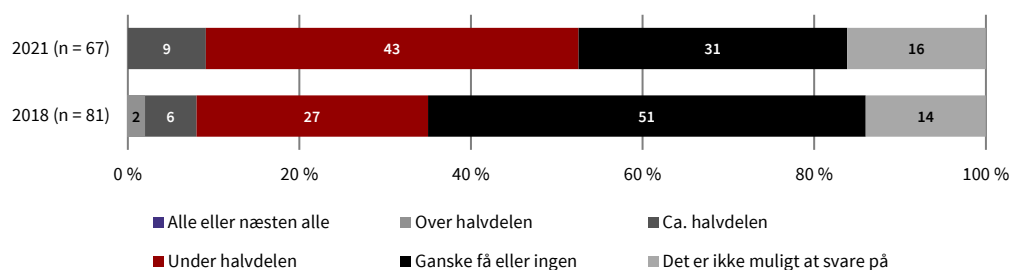
Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed". Forskellen mellem de to år er *ikke* signifikant med et alpha-niveau på 0,05. Det kan i høj grad hænge sammen med det lave antal respondenter. Grundet det lave antal besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudsschefer er det i flere tilfælde vanskeligt at vurdere, om insignifikante resultater alene skyldes det lave antal besvarelser. Selvom et resultat er insignifikant, kan der altså godt være tale om en substansiell forskel.

Dagtilbudsscheferne er blevet spurgt til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget langt fra at have realiseret intentionerne i fokusområdet Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner, jf. figur D.7.

FIGUR D.7

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget langt fra at realisere intentionerne i elementet Børnefællesskaber og børn i udsatte positioner?

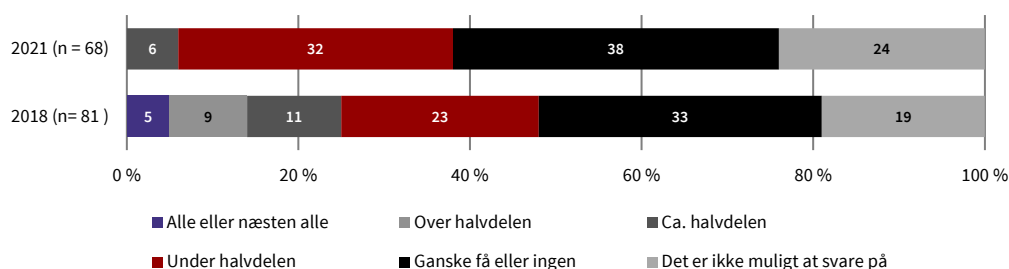
Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed". Forskellen mellem de to år er *ikke* signifikant med et alpha-niveau på 0,05. Det kan i høj grad hænge sammen med det lave antal respondenter. Grundet det lave antal besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudsschefer er det i flere tilfælde vanskeligt at vurdere, om insignifikante resultater alene skyldes det lave antal besvarelser. Selvom et resultat er insignifikant, kan der altså godt være tale om en substansiell forskel.

Dagtilbudsscheferne er blevet spurgt ind til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget langt fra at have realiseret intentionerne i fokusområdet Forældresamarbejde, jf. figur D.8.

FIGUR D.8

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget langt fra at realisere intentionerne i elementet Forældresamarbejde?

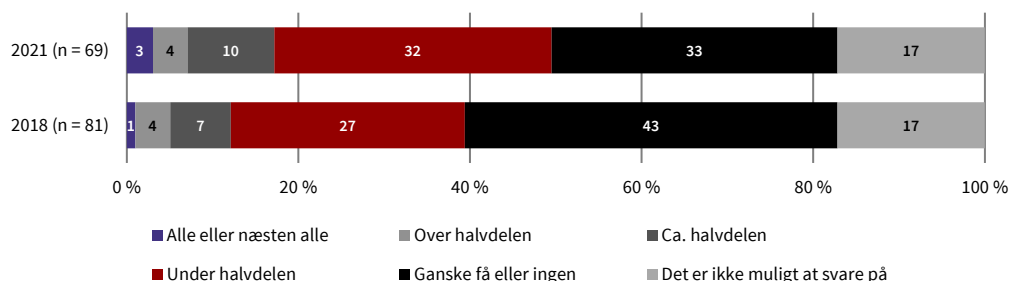
Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed". Det har ikke været muligt at signifikanteste figuren grundet for få respondenter i de enkelte celler. Grundet det lave antal besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudsschefer er det i flere tilfælde vanskeligt at vurdere, om insignifikante resultater alene skyldes det lave antal besvarelser. Selvom et resultat er insignifikant, kan der altså godt være tale om en substantiel forskel.

Dagtilbudsscheferne er blevet spurgt ind til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget tæt på at have realiseret intentionerne i fokusområdet Det sammenhængende børneliv, jf. figur D.9.

FIGUR D.9

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget langt fra at realisere intentionerne i elementet Det sammenhængende børneliv?

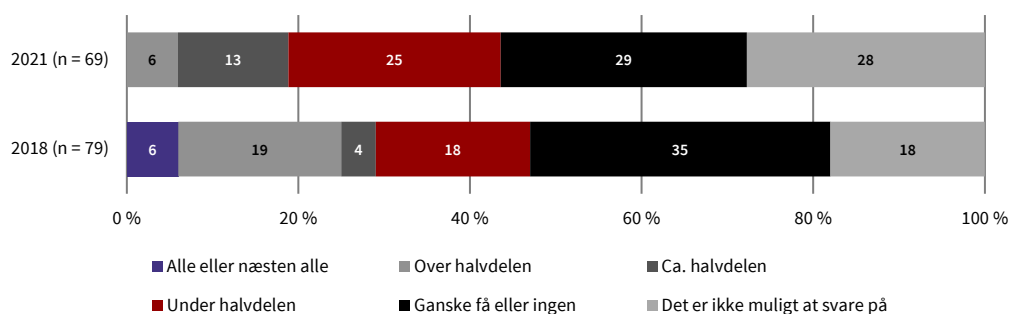
Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien "Det er ikke muligt at svare på" er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er "Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed". Forskellen mellem de to år er ikke signifikant med et alpha-niveau på 0,05. Det kan i høj grad hænge sammen med det lave antal respondenter. Grundet det lave antal besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen blandt dagtilbudsschefer er det i flere tilfælde vanskeligt at vurdere, om insignifikante resultater alene skyldes det lave antal besvarelser. Selvom et resultat er insignifikant, kan der altså godt være tale om en substantiel forskel.

Dagtilbudsscheferne er desuden blevet spurgt til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune, der efter deres vurdering, er meget langt fra at realisere intentionerne i elementet ”Samarbejde med lokalmiljøet”, jf. figur D.10.

FIGUR D.10

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget langt fra at realisere intentionerne i elementet ”Samarbejde med lokalmiljøet”?

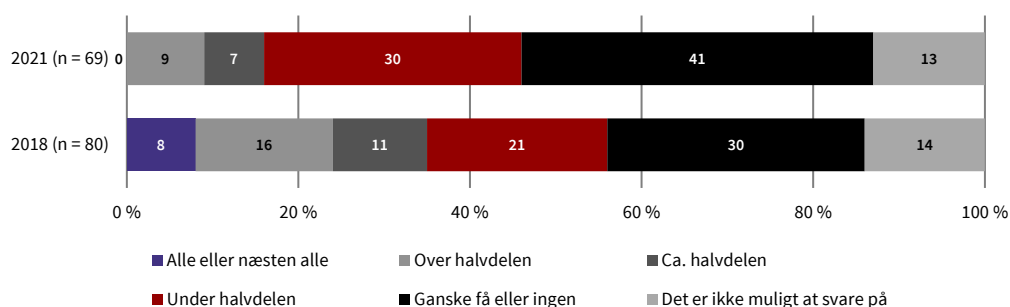
Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien ”Det er ikke muligt at svare på” er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er ”Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed”. Forskellen mellem de to år er *ikke* signifikant med et alpha-niveau på 0,05.

Dagtilbudsscheferne er blevet spurgt ind til, hvor mange af dagtilbuddene i deres kommune der efter deres vurdering er meget langt fra at have realiseret intentionerne i fokusområdet Evalueringskultur, jf. figur D.11.

FIGUR D.11

Hvor mange af dagtilbuddene i din kommune er efter din vurdering meget langt fra at realisere intentionerne i elementet Evalueringskultur?

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Svarkategorien ”Det er ikke muligt at svare på” er en forkortelse. Den oprindelige svarkategori er ”Det er ikke muligt at svare på ud fra de data, jeg har til rådighed”. Forskellen mellem de to år er signifikant med et alpha-niveau på 0,05.

Evaluering af den styrkede pædagogiske læreplan

© 2022 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7182-588-6

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 35 55 01 01
E eva@eva.dk
H www.eva.dk